

**KÜLTÜR TURİZMİ KAPSAMINDA GELENEKSEL
EL SANATLARININ TURİZME OLAN
ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI:
SAFRANBOLU - AMASRA ÖRNEĞİ**

**2022
YÜKSEK LİSANS TEZİ
DİSİPLİNLERARASI KÜLTÜREL MİRAS VE
MİRAS ALAN YÖNETİMİ**

Elif KOCAKAYA

**Danışman
Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ**

**KÜLTÜR TURİZMİ KAPSAMINDA GELENEKSEL EL SANATLARININ
TURİZME OLAN ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI:
SAFRANBOLU - AMASRA ÖRNEĞİ**

Elif KOCAKAYA

Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ

**T.C.
Karabük Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Disiplinlerarası Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında
Yüksek Lisans Tezi
Olarak Hazırlanmıştır**

**KARABÜK
Ocak 2022**

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
DOĞRULUK BEYANI	6
ÖNSÖZ	7
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	9
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ.....	10
ARCHIVE RECORD INFORMATION	11
KISALTMALAR	12
GİRİŞ	13
ARAŞTIRMANIN KONUSU	15
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
EVREN VE ÖRNEKLEM	16
KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	16
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	17
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	17
1.1. Kültür	17
1.2. Turizm.....	20
1.3. Turizm Çeşitleri	22
1.3.1. Kayak Turizmi.....	24
1.3.2. Yayla Turizmi	24
1.3.3. Mağara Turizmi.....	25
1.3.4. Gastronomi Turizmi.....	26
1.3.5. Kültürel Turizm.....	27
1.3.6. Deniz Turizmi	28
1.3.7. Ekolojik Turizm.....	29
1.3.8. Botanik Turizm.....	30
1.4. Kültürel Miras	31
1.4.1. Somut Kültürel Miras	34
1.4.1.1. Taşınmaz Somut Kültürel Miras, Taşınmaz	34

1.4.1.2. Taşınır Somut Kültürel Miras	35
1.4.2. Somut Olmayan Kültürel Miras.....	35
1.5. Geleneksel El Sanatları.....	37
2. İKİNCİ BÖLÜM	40
SAFRANBOLU'NUN DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ	40
2.1. Safranbolu'nun Coğrafi Yapısı.....	40
2.2. Safranbolu'nun Tarihi Gelişimi.....	42
2.3. Safranbolu Ekonomisi	44
2.4. Safranbolu'nun Sosyal ve Kültürel Hayatı.....	47
2.5. Safranbolu'da Turizm	51
2.6. Safranbolu'da Geleneksel El Sanatları	59
2.6.1. Demircilik.....	63
2.6.2. Dericilik (Debbağlık).....	66
2.6.3. Yemencilik (Köşkerlik)	71
2.6.4. Bakırcılık ve Kalaycılık.....	73
2.6.5. Semercilik	76
2.6.6. Nalbantlık.....	78
2.6.7. Saraçlık.....	79
2.6.8. Mestçilik	82
2.6.9. Kunduracılık (Ayakkabıcılık/Dikicilik/Sayacılık).....	83
2.6.10. Diğer El Sanatları.....	85
2.6.10.1 Mutaflık (Mutabiye)	85
2.6.10.2. Keçecilik.....	85
2.6.10.3. Hırhırcı ve Çekmeci.....	86
2.6.10.4. Bastonculuk	86
2.6.10.5. Cam Üfleme Sanatı	87
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	88
AMASRA'NIN DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ	88
3.1. Amasra'nın Coğrafi Yapısı	88
3.2. Amasra'nın Tarihi	90
3.3. Amasra'nın Ekonomisi	91
3.4. Amasra'da Sosyal ve Kültürel Hayat.....	94
3.5. Amasra'da Turizm.....	96

3.6. Amasra'da El Sanatlar	103
3.6.1. Çekicilik El Sanatı	104
3.6.2. Tel Kırma	108
3.6.3. Ahşap Gemi Yapımı	109
3.6.4. Hasır Örücülüğü (Sepet Örücülüğü)	111
4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	114
ARAŞTIRMA BULGU VE YORUMLARI	114
4.1. Safranbolu'daki Katılımcıların Demografik Özellikleri	114
4.2. Mülakat Formuna Verilen Cevaplar.....	116
4.2.1. Safranbolu'da bildiğiniz el sanatları nelerdir?	117
4.2.2. Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?	118
4.2.3. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?	119
4.2.4. Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?..	120
4.2.5. Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir? 121	
4.2.6. Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?	122
4.2.7. Eklemek istediğiniz bir şeyler var mıdır?	123
4.3. Amasra'daki Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	123
4.4. Mülakat Formuna Verilen Cevaplar.....	125
4.4.1. Amasra'da bildiğiniz el sanatları nelerdir?	126
4.4.2. Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?	127
4.4.3. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?	128
4.4.4. Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?..	129
4.4.5. Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir? 130	
4.4.6. Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?	131
4.4.7. Eklemek istediğiniz bir şeyler var mıdır?	132
5. BÖLÜM	133
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	133
5.1. Sonuç	133
5.2. Öneriler	135
5.2.1. Araştırma Alanına Yönelik Öneriler	135
5.2.2. Alanda Çalışma Yapacaklara Yönelik Öneriler.....	136

KAYNAKÇA	137
TABLOLAR LİSTESİ	154
ŞEKİLLER LİSTESİ	155
EKLER	158
EK 1: Mülakat Formu	158
EK 2: Etik Kurul Kararları	160
ÖZGEÇMİŞ	162
AKADEMİK ÇALIŞMALAR	162

TEZ ONAY SAYFASI

Elif KOCAKAYA tarafından hazırlanan “KÜLTÜR TURİZMİ KAPSAMINDA GELENEKSEL EL SANATLARININ TURİZME OLAN ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI: SAFRANBOLU - AMASRA ÖRNEĞİ” başlıklı bu tezin Yüksek Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ

.....

Tez Danışmanı, Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 27/01/2022

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

Başkan : Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN (KBÜ)

.....

Üye : Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ (KBÜ)

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU (KÜ)

.....

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır. 27.01.2022

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı herhangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntılarım intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek herhangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Elif KOCAKAYA

İmza :

ÖNSÖZ

Bu çalışma Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkilerinin Karşılaştırılması amacıyla yapılmıştır. İki örnek il üzerinden yapılan bu çalışmada, Safranbolu ve Amasra kentleri seçilmiştir. Zonguldak iline bağlı olan Karabük ve Bartın kentleri il olduktan sonra, kendi gelişimlerini tamamlamışlardır. Bu süreçte öne çıkan Safranbolu ve Amasra kentleri de sahip oldukları kültürel özellikleri turizm odaklı kentler olmuşlardır.

Bu zorlu süreçte bana fikir veren, tezimle ilgili her aşamada yardımcı olan Tez danışmanım, Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ' e, savunmamda görev alan hocalarım Doç. Dr. Fatih TÜRKMEN ve Dr. Öğr. Üyesi Hakkı ÇILGINOĞLU hocalarıma verdikleri emeklerden dolayı teşekkür ederim. Araştırmam boyunca desteklerini esirgemeyen Emine YAKUT, Vasfiye DOĞMAZ, Ziya DOĞMAZ, Nigar ÜREDİ 'ye ve Zuhal ARSLAN ŞENER'e teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca bana maddi ve manevi olarak destek olan, her kararında arkamda duran, görüşlerime önem veren ve bana yol çizen annem Gülşen KOCAKAYA, babam Ramazan KOCAKAYA ve kardeşlerim Erhan KOCAKAYA, Filiz AYKUTLU'ya sonsuz teşekkür ederim. Görüşmeme katılarak tezime katkılarını sağlayan değerli görüşmecilere ve eğitim hayatım boyunca üzerinde emeği geçen tüm hocalarıma teşekkür ederim.

ÖZ

El sanatları bir ülkenin önemli kültür unsurları arasında yer almaktadır. Eski çağlardan günümüze kadar uzanan süreçte, yaşanan yerlere ait yaşantılara ait bilgiler sunmaktadır. Geçmişten günümüze kadar ulaşan el sanatlarının kültürel miras kapsamında korunarak gelecek nesillere aktarılması konusunda birçok araştırmalar yapılmaktadır. Kültür turizminin önemli elemanlarından birisi olan el sanatlarının korunarak turizme kazandırılması, ziyaretçilere de geçmiş zamanlara ilişkin yaşantılara ait izlenim fırsatı sunulmaktadır.

Bu çalışmada, ülkemizin önemli kentleri arasında yer alan Safranbolu ve Amasra kentlerine ait el sanatlarının araştırılarak, turizme olan etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Zonguldak ilinden ayrılan Bartın ve Karabük illerine ait olan bu kentler, komşu olmalarına karşın farklı özelliğe sahiptirler. Safranbolu eski bir Osmanlı kenti olup, korumanın başkenti olarak adlandırılmıştır. Eski evleri, tarihi camileri ve çarşısı ile önemli turizm kentlerinden birisidir. Amasra ise sahip olduğu deniz ve doğal güzellikleri ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

Çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak, Safranbolu ve Amasra'da yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Covid-19 pandemisi sebebiyle görüşmeler kısıtlı sürelerde gerçekleşmiştir. Safranbolu'da el sanatları için kente gelen turist sayısının Amasra'ya göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Her iki kent içinde el sanatlarının önemi ortaya konulmuş, tanıtım ve geliştirilmesi için çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: El Sanatları, Safranbolu, Amasra, Kültür Turizmi

ABSTRACT

Handicrafts are among the important cultural elements of a country. It provides information about the lives of the places lived in the process from ancient times to the present. Many researches are carried out to protect the handicrafts that have survived from the past to the present within the scope of cultural heritage and transfer them to future generations. Preserving handicrafts, one of the important elements of cultural tourism, and bringing them to tourism, visitors are offered the opportunity to experience the experiences of the past.

In this study, it is aimed to investigate the effects on tourism by researching the handicrafts belonging to the cities of Safranbolu and Amasra, which are among the important cities of our country. These cities, which belong to the provinces of Bartın and Karabük, which are separated from the province of Zonguldak, have different characteristics although they are neighbors. Safranbolu is an old Ottoman city and was named as the capital of protection. It is one of the important tourism cities with its old houses, historical mosques and bazaar. Amasra, on the other hand, has an important tourism potential with its sea and natural beauties.

In the study, face-to-face interviews were conducted in Safranbolu and Amasra, using semi-structured interview technique. Due to the Covid-19 pandemic, the meetings took place in a limited time. It has been determined that the number of tourists coming to the city for handicrafts in Safranbolu is higher than Amasra. The importance of handicrafts in both cities has been revealed, and various suggestions have been made for their promotion and development.

Keywords: Handicrafts, Safranbolu, Amasra, Cultural Tourism

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin Adı	Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkilerinin Karşılaştırılması: Safranbolu - Amasra Örneği
Tezin Yazarı	Elif KOCAKAYA
Tezin Danışmanı	Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans
Tezin Tarihi	27/01/2022
Tezin Alanı	Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	162
Anahtar Kelimeler	El sanatları, Safranbolu, Amasra, Kültür Turizmi

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	Comparison of the Effects of Traditional Handicrafts on Culture Tourism: The Case of Safranbolu – Amasra Example
Author of the Thesis	Elif KOCAKAYA
Advisor of the Thesis	Associate Professor Yasin DÖNMEZ
Status of the Thesis	Master Thesis
Date of the Thesis	27/01/2022
Field of the Thesis	Department of Cultural Heritage and Heritage Management
Place of the Thesis	KBU/LEE
Total Page Number	162
Keywords	Traditional Handicrafts, Safranbolu, Amasra, Culture Tourism

KISALTMALAR

AIEST	: Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği.
DTO	: Deniz Ticaret Odası.
ED.	: Editör
G.	: Görüşülen
HÜTKAM	: Hacettepe Üniversitesi Tarihi ve Kültürel Mirası Araştırma Merkezi.
M.Ö.	: Milattan Önce.
M.S.	: Milattan Sonra.
S.	: Sayfa.
SÖKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras.
TIES	: Uluslararası Ekolojik Turizm Topluluğu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü.
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü.
VB.	: Ve Benzeri.
VD.	: Ve Diğerleri.
YY.	: Yüzyıl.
WTO	: Dünya Turizm Örgütü.

GİRİŞ

Sanayi devriminden sonra kentler üzerinde meydana gelen yoğun göç dalgası, kentlerin oluşumlarına etkileri büyük olmuştur. Farklı kültürdeki insanların bir araya gelerek oluşturdukları yaşam alanları ile birbirleriyle kaynaşmalarına ve buna bağlı olarakta sahip oldukları bilgilerin paylaşımlarına vesile olunmuştur. Ticaret ile başlayan kazançları, loncalık sistemiyle daha da etkin hale gelmiştir.

Loncalık sistemi esnaf ve sanatkârların eğitimleri ile ortaya koydukları ürün ve hizmet anlayışları sayesinde, toplum üzerindeki etkileri pozitif olmuştur. Böylelikle günümüze kadar ulaşan el sanatlarının, sağlıklı bir şekilde ilerlemiştir. Yöresel farklılık gösteren el sanatları günümüzde farklı toplumlar hakkında önemli bilgiler barındırmaktadır. Ahşap, dericilik, ahşap gibi malzemelerin, işlenerek toplum faydasına yapılan el sanatlarının, yeryüzünde çok farklı bir şekilde günümüze kadar geldikleri görülmektedir.

20. yy. başlarında el sanatlarının unutulmadan gelecek nesillere aktarılması konusu UNESCO tarafından ciddi bir şekilde ele alınmaya başlamıştır. El sanatları yaşanan yöreye özgü başta yaşam biçimleri olmak üzere, inanışları ve kültürlerini yansıtan önemli kültürel miraslarımız arasında yer almaktadır. Kültür turizminin önemli elemanlarından birisi olan el sanatlarının, günümüzde etkin oluşu yapılan birçok çalışma ile ortaya konmuştur. Safranbolu UNESCO dünya miras kentleri arasına girmiş tarihi kentlerden biridir. Tarihi dokusu bozulmadan günümüze kadar gelen kent, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Amasra Batı Karadeniz de yer alan, sahip olduğu tarihi ve doğal özellikleriyle öne plana çıkmış önemli turizm kentleri arasındadır. Bulunduğu coğrafya da Roma ve Bizans imparatorluğu kalıntılarının yer aldığı kent, el sanatları noktasında da çeşitliliği ile ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmada Zonguldak ilinden ayrılıp, il statüsüne ulaşan Karabük ve Bartın illerinin önemli turizm kentleri arasında yer alan Safranbolu ve Amasra kentlerinin sahip oldukları el sanatlarının tespit edilmesi, güncel durumları ve turizm üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde kavramsal çerçeve yer almaktadır. Literatür taraması yapılarak; kültür, turizm ile çeşitleri, kültürel miras ve el sanatları kavramları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümünde; araştırma alanımız olan Safranbolu ilçesi hakkında genel bilgilere yer verilerek ilçenin tarihinden, konumundan, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı, el sanatları ile turizmdeki yeri ve önemine değinilmiştir.

Üçüncü bölümünde; diğer araştırma alanımız olan Amasra ilçesi hakkında genel bilgilere yer verilerek ilçenin tarihinden, konumundan, sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı, el sanatları ile turizmdeki yeri ve önemine değinilmiştir.

Dördüncü bölümünde; nitel araştırma tekniği olan yarı yapılandırılmış görüşme ve yerinde gözlem yöntemleriyle katılımcılardan elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Beşinci bölümde ise araştırmanın sonuç ve öneriler kısımları ele alınarak çalışma tamamlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Safranbolu ve Amasra kentlerinin sahip oldukları el sanatlarının turizm üzerine olan etkilerinin araştırılmasıdır.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın amacı, Zonguldak ilinden ayrılan 1991 yılında Türkiye'nin 74. ili Bartın ile 1995 yılında Türkiye'nin 78. ili olan Karabük illerinin önemli kentleri, Amasra ve Safranbolu kentlerine ait el sanatlarının tespit edilmesi ve turizme olan katkılarının araştırılmasıdır.

Korumanın başkenti ve bir Osmanlı kenti olan Safranbolu sahip olduğu birçok kültürel değerlerinin yanında el sanatları ile de ön plana çıkmaktadır. Osmanlıdan günümüze kadar ulaşan el sanatlarının unutulmaya yüz tuttuğu günümüzde, son temsilcilerinin uğraşları ile ayakta kalmaya devam etmektedir. 2021 yılında pandemi sonrası konaklamalı ve günü birlik ziyaret edenlerin sayısının 500.000 aşacağı belirtilmektedir. Amasra kenti İstanbul ve Ankara gibi büyük kentlere yakınlığının yanında sahip olunan doğal ve kültürel değerleri ile önemli turizm destinasyonları arasında yer almaktadır. Her iki kentinde birbirlerine benzer özelliklerinin yanında farklılıkları tercih nedenleri arasındadır. Bu çalışmanın önemi aynı ilden ayrılan kentlerin sahip oldukları yerel kültürel özelliklerinin el sanatlarına olan bakışının yanında turizme olan katkılarının araştırılmasıdır. Kültürel mirasımızın korunması açısından önemli bir konu olan el sanatlarının unutulmadan gelecek nesillere aktarılması ve bunu sağlarken de yöreye katkılarının artırılması.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada nitel araştırma yöntemden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin istifade edildiği, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir süreçten ibarettir. Araştırmada nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır.

Çalışmamız kapsamında, alan çalışmasının araştırma aşaması “yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi” kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Önceden hazırlanan, iki aşamadan oluşmuştur. İlk bölümde katılımcılara demografik bilgilere ait olan 7 soru, ikinci bölümde ise çalışma alanı ile ilgili 7 soru yer almaktadır. Sorular açık uçlu olup katılımcının kendini istediği gibi ifade etmesine olanak sağlanmıştır. Ayrıca katılımcı ile yüz yüze görüşüldüğünde düşüncelerini ve tepkilerini daha iyi bir şekilde gözlemlene fırsatı elde edilmiştir. Görüşmecilerle soru-cevap şeklinde mülakat formu uygulanmış olup cevapları not edilmiştir. Görüşmede sorulan sorular tüm katılımcılar için, aynı biçimde sözcüklerle ve aynı anlama gelecek şekilde yöneltilmiştir.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma Safranbolu ve Amasra kentlerinde 01 Temmuz - 01 Kasım tarihleri arasında yüz yüze görüşme şeklinde yapılmıştır. Dünya da ve ülkemizde devam eden Covid-19 pandemisi sebebiyle Safranbolu kentinde 26 kişi, Amasra kentinde ise 27 kişi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcılar Safranbolu ve Amasra kentinde yaşayan yerel halk, üniversite çalışanları, kamu - özel sektör çalışanları ve kente gelen turistler ile görüşme yapılmıştır.

KAPSAM VE SINIRLILIKLAR/KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Araştırma Safranbolu ve Amasra kenti içinde yaşayan üniversite çalışanları, kamu - özel sektör çalışanları ve turistlerle sınırlıdır. Covid-19 sebebiyle görüşme yapmak isteyen kişi sayısının az olması karşılaşılan güçlükler arasındadır. Ayrıca araştırmada benimsenen nitel araştırma yöntemi kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak ortalama görüşme süreleri 15 dakika ile 30 dakika arasında farklılık göstermektedir.

Görüşmeler sırasında bazı katılımcıların mülakat formunu kendisinin doldurmaması sebebiyle not alma esnasında bazı verilerin tam anlamıyla kaydedilememesi olasılığını doğurmakta bu da araştırmanın kısıtlılıkları içerisinde yer almaktadır.

1. BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Kültür

Kültür, insanların ve toplumların karakteristik özelliklerini yansıtan, ulusları birbirinden ayıran, kendine has hayat görüşleri, sanat zevkleri, yemek biçimleri, duyguları, düşünceleri, gelenek, göreneklerini, el sanatları vb. ifade eden ortak milli değerlerdir. Her milletin, kendine ait yaşamsal döngüsünü yansıtan bir kültüre sahiptir. Öznesi insan olan kültür, toplumlar arasında birlik beraberliği duygusunu kuvvetlendiren ve başka milletler karşısında ayakta durmasını sağlayan önemli bir olgudur. Disiplinler arası bir kavram olan kültür hakkında bugüne kadar birçok araştırmacı tarafından farklı yorumlarda bulunulmuştur ancak antropologlar 1990'lı tarihlerin başına dek kültürün doğası hakkında bir fikir birliğine varamamışlardır. Kroeber ile Kluckhohn (1952) yaptığı çalışmalarında, 164 değişik kültür tanımından bahsetmektedirler (Eryücel, 2018, s. 12).

Bilinen en kabul görmüş yorum İngiliz Antropolog Taylor tarafından yapılmıştır. Taylor'a göre "kültür ya da uygarlık, toplumun üyesi olarak insanın öğrendiği, bilgi, sanat, gelenek –görenek ve benzeri yetenek, beceri ve alışkanlıkları içine alan karmaşık bir bütündür" (Güvenç, 2010, s. 100). Kültür kavramını Türk düşünür Ziya Gökalp ise "hars" sözcüğünü kullanarak açıklamıştır. "Kültür; yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve tekniğiyle ilgili yaşayışların uyumlu bir bütünüdür" şeklinde tanımlanmıştır (Gökalp, 2010, s. 26).

Bir başka tanımda kültür, insanın zihinsel ve fiziksel gelişimine bağlı olarak, bireylerin düşünme, konuşma, dinleme ve yaratma becerilerinin gelişimine fayda sağlayan toplumsal kuramlar şeklinde yorumlanmaktadır (Öktem, 2020, s. 5). Kültür topluluk halinde yaşayan bireylerin sistemselsel olarak adet biçimlerini ve inançlarını anlama, yapılandırma ve düzenlemeye dair bir kavramdır (Çakmak, 2020, s. 159).

Bireysel olarak kültür, okumak, okuduğunu anlamak, bakmak, görebildiğinden mana çıkarmak, düşünmek, uyarı almak, zekâyı eğitmektir (Turan, 2005, s. 32). Yapılan tüm yorumlar doğrultusunda kısacası kültür, doğa ile birlikte bireylerin

yaşamlarını idame ettirebilmeleri için ürettiği her şeydir. Tanımlardan da anlaşıldığı üzere kültür, toplum ve çevre arasındaki uyumdur (Bostancıeri, 2019, s. 11-14). Kültür içinde bulunduğu toplumun pek çok unsurundan etkilenir. Bunlar;

- Toplumların tarihi (geçmişte yaşanan salgın hastalıklar, toplumsal ilişkiler, savaşlar vb.),
- Toplumların sosyal yapısı (toplumsal sınıflandırmalar, demografik özellikler),
- Toplumun psikolojik yapısı (toplumları meydana getiren kişilerin değer yargıları),
- Ekonomik unsurlar (toplumların geçim kaynakları ve refah),
- Coğrafi unsurlar (toplumun yaşam alanı),
- Teknolojik unsurlar (Diker ve Deniz, 2017, s. 2).

Birey ve toplumların ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkan kültür, maddi ve manevi değerlerden meydana gelmektedir. Maddi kültür; ekonomi, teknik, bilim gibi öğelerin kültürel maksatta yönelik şekilde kullanılmasıyla oluşan varlıkları kapsamaktadır. Doğal olmaktan ziyade insanların zekâsı ve emeğiyle oluşmuş mimari, araç-gereçler ve teknolojik eserler giyim, kuşam maddi kültürü oluşturmaktadır (Barutçugil, 2011, s. 22). Dil, din, hukuk, folklor, geleneksel el sanatları, gelenek ve görenekler, yaşam felsefeleri ise toplumların manevi kültürel değerlerini oluşturmaktadır. Bu kültürel değerler, gelişime açık sosyal bir varlık olan insan için birer rehber niteliği taşımaktadır. Bireylerin, ortak kültürel değerlere inanmaları aynı görüşleri savunmaları toplum içinde sosyal dayanışmanın ve birlik duygusunun artmasında önemli rol oynamaktadır. Bireylere aidiyet duygusu kazandıran kültürün, toplum ve ulusları birleştirici işlevi dışında farklı özellikleri de bulunmaktadır. Bu özellikler Tablo 1' de yer almaktadır.

Tablo 1: Kültürün Özellikleri

KÜLTÜRÜN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ	
Kültür Öğrenilir	Kültür kalıtımsal değil fertlerin yaşamları boyunca kazandıkları alışkanlıklardır.
Kültür Tarihidir ve Süreklidir	Kültürlerin ortaya çıkışında toplumların tarihlerinde yaşanmış yenilgiler, başarılar doğal felaketler rol oynar.
Kültür Toplumsaldir	Toplumsal grup üyeleri tarafından benimsenen, değerler, inançlar, tutum, alışkanlıklar ve kabul gören davranışlar kültürü meydana getirir.
Kültür İdeal Yâda İdealleştirilmiş Kurallar Bütünüdür.	Toplum üyeleri arasında ortak çıkar ve en uygun koşul ve kuralları ifade eder.
Kültür İhtiyaçları Karşılıyıcı Doyum Vericidir.	Toplumsal ve bireysel gereksinimleri giderme ve doyum duygusu yaratma özelliğine sahiptir.
Kültür Değişir	Zaman içinde oluşan ihtiyaçlar karşısında ve teknolojik, ideolojik, çevresel değişimler sebebiyle değişim niteliğine sahiptir.

Kaynak: (Barutçugil, 2010, s. 21).

Kültür olgusu, özellikle son dönemlerde fertlerin gerek kendi toplumlarını anlamak ve tanımak gerekse farklı toplumların kültürel öğelerini keşfetme arzusu olarak seyahat motivasyonu haline gelmiştir (Gümüş ve Dilek, 2020, s. 6). Bu durum beraberinde kültürel maksatlı seyahatin bir turizm türü olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur (Eryücel, 2018, s.12). Dolayısıyla kültür ve turizm arasında birbirini tetikleyici önemli bir bağ vardır. Özellikle turizmin sektörünün gelişmesinde kültür kavramı büyük rol oynamakta ve çekicilik unsuru oluşturmaktadır.

1.2. Turizm

Küreselleşen dünyada değişen yaşam koşulları, birey ve toplumların algısını değişmesine, sosyal faaliyet alanlarının genişlemesine etken oluşturmuştur. Fertlerin, yoğun çalışma hayatının yorucu temposundan ve günlük rutinlerinden uzaklaşma istekleri, refah seviyesindeki yükseliş, rekreasyon etkinlikleri, erişebilirlik, konaklama ve ulaşım olanaklarının kolaylığı gibi birçok faktör turizme olan ilgiyi artırmıştır. Son yıllarda hızla gelişmekte olan turizm sektörü, ülkemiz ve dünya ekonomi açısından önemli bir finans kaynağı haline dönüşmüştür.

Turizm hakkında bilinen ilk tanım 1905 yılında Guyer-Feuler tarafından yapılmıştır. Turizm; dinlenme gereksiniminin giderek artması, hava değişikliği, sanat ve doğa ile beslenen yerleri tanıma arzusu, insanları doğanın mutlu ettiği inancıyla ulaşım, sanayi ve ticaretin çok gelişmesi neticesinde toplulukların ve ülkelerin birbirine yaklaşmasına olanak veren modern dünyaya özgü olay şeklinde ifade edilmiştir (Bostancı, 2019, s. 4-5).

Dünya Turizm Örgütü (WTO) ise turizmi; “Sürekli kalışa dönüşmemek ve gelir getirici hiçbir uğraşta bulunmamak şartı ile bireylerin geçici süre konaklamalarından oluşan olay ve ilişkilerin tümüdür” şeklinde tanımlamaktadır (URL-1).

(AIEST) Uluslararası Turizm Uzmanları Birliği 1954 yılında Paris’te gerçekleştirdiği toplantı neticesinde turizm etkinliğini, yabancıların devamlı veya geçici aslı kazanç sağlama maksadına yönelik olmamak, devamlı yerleşmemek şartıyla bir bölgeye seyahatler ve konaklamalarından oluşan ilişki ve olayların bütünü şeklinde tanım yapmışlardır (Aktaş, 2002, s. 1).

Turizm, dinlenmek, eğlenmek, görmek ve farklı kültürleri tanımak gibi amaçlar doğrultusunda geziler ve herhangi bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan iktisadi ve kültürel önlemler bazında yapılan çalışmaların tümüne denilmektedir (Özsoy, 2019, s. 3). Başka bir tanımda turizm, şehirleşme ve hızlı sanayileşme içerisinde, ruh ve beden sağlığı bakımından kendini yenileme, zenginleştirme ve dinlenme, ihtiyacının karşılayan kültürel, beşeri ve sosyal bir hizmet, şeklinde yorumlanmıştır. Bir tanımda ise turizm insan psikolojisinin bir neticesi olarak oluşan, değişiklik, kaçma, uzaklaşma, yer değiştirme olayıdır (Aydın, 2012, s. 91).

Farklı bir tanımla turizm, kişilerin sürekli olarak ikamet ettikleri, gelir sağladıkları, olağan ihtiyaçlarını giderdikleri yerler dışında ekonomik olarak kazanç sağlamamak ve yerleşmemek kaydı ile eğlenme, dinlenme, spor, sağlık, merak, tecrübe edinme, kültür, kongre, akraba ziyaretleri ve seminere katılım gibi bireysel veya toplu şekilde yaptıkları seyahatlerdir. Gerçekleştirilen seyahatlerin turizm etkinliği sayılabilmesi için turistlerin ziyaret ettikleri yerlerde minimum bir gece konaklamaları ve turizmin ürün ve hizmetlerinden yararlanmaları gerekmektedir (İbret vd., 2015, s. 241).

Yukarıda birçok araştırmacıların tanımına yer verilen turizmin belirli özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklere aşağıda maddeler halinde yer verilmiştir:

- Turizm faaliyetinde kazanç sağlama amacı bulunmamaktadır.
- Seyahat edilen bölgede belli bir zaman kalma ve sürekli ikamet edilen yere yeniden dönmek,
- Turizm aktivitelerinde eğlenme, dinlenme, sağlık, spor, kültür, seminer ve kongrelere katılma gibi farklı etmenler bulunmaktadır.
- Turizm seyahat edilen yerleri kültür, ekonomik ve sosyal açıdan etkilemektedir.
- Önemli bir endüstri dalı olan turizmin uluslara döviz akışı sağlamaktadır (Küçük, 2013, s. 11-12).

Turizmin insanların boş zamanlarını değerlendirdikleri sosyal bir eylem olma özelliğinin dışında ülkelere farklı açılarda fayda sağlamaktadır. Turizm faaliyetleri, bölgeler arası gelir eşitsizliğinin giderilmesi, yerel kalkınma, göç sorunu, alt yapı imkânlarının geliştirilmesi açısından yöre halkına ciddi avantaj sağlamaktadır (Çakmakçı ve Öztürk, 2019, s. 3). Turizm, yoğun emek gerektiren bir piyasa olması sebebiyle bölge ve ülkelerin ekonomilerini hareketlendiren, istihdam sağlayan bir endüstridir. Turizm faaliyetleri, ulaşım, konaklama, hediyelik eşya, yeme – içme, eğlence gibi birbirlerine bağlı birçok sektörü olumlu yönde etkileyerek bölgelerde işsizliğin önlenmesinde büyük rol oynamaktadır. İş imkânlarının artmasına paralel olarak bölge de gelişim yaşanmasına, hayat standartlarının yükselmesine, eğitim ve

kültür seviyesinin artmasına fayda sağlamaktadır. Ayrıca turizm faaliyetleri, çevreye duyarlılığı, yeniliği, milli şuuru ve farklı fikirleri tetikleyen bir sektördür. Turizm alanında yaşanan gelişim, bölgesel ve küresel seyahatlerin artmasına ve farklı kültürlerin tanıtılmasına olanak sunmaktadır.

Turizm kişilerin kültürel benliklerinin oluşmasına kişisel gelişim ve sosyal etkileşim oluşmasına olanak sunarak bireylerin sosyal hayatına katkı sağlamaktadır. Ayrıca turistik aktivitelere katılmanın bireylere daha sağlıklı yaşam, daha çok mutluluk, uzun yaşam ve özgüvenlerin yükselmesini sağlayarak hayat tatmini ve daha çok yaşam memnuniyeti duymalarına doğrudan ya da dolaylı şekilde olumlu katkı sağladığı görülmektedir (Türker ve diğerleri, 2016, s. 3). Destinasyonları ziyaret eden turistler ve bölge halkı arasında kurulan diyaloglar ile kültür alışverişi yaşanmaktadır. Yaşanan bu kültürel etkileşim ile bireylerin başka kültürler hakkında fikir sahibi olmalarına ve bakış açılarının genişlemesinde olumlu etki yaratmaktadır. Yine gerçekleştirilen bu seyahatler bölge ve ülkelerin tanıtılmasına büyük önem taşımaktadır.

1.3. Turizm Çeşitleri

İnsanların klasik turizmlerinde türlerinde doyuma ulaşması farklı arayışlara sürüklemiş ve bilindik seyahat etkinlikleri dışında çıkılarak turizmde çeşitliliğin artmasında etken oluşturmuştur. Özellikle son dönemlerde turist yönelimlerinde değişimlerin yaşandığı, güneş, deniz, kum olarak bilinen tatil turizminden farklı olan alternatif turizm çeşitlerine eğilim gösterdiği gözlemlenmektedir (Güllü ve Yaşar, 2019, s. 109). İnsanlar belli zaman dilimlerine sıkıştırılmış seyahat faaliyetlerinden farklı olarak tüm yıl boyunca gerçekleştirilebilen alternatif turizm türlerine talep göstermektedir. Bireylerin tabiat ile iç içe vakit geçirebilecekleri, farklı yemek deneyimleri kazanabilecekleri, kültürel anlamda geçmişe yolculuk yapabilecekleri, merak duygularını bastırabilecek alternatif seyahat türlerini tercih etmektedir. Alternatif turizm türlerinin ortaya çıkmasındaki en önemli ana etkenler ise yeni turistik faaliyet arayan ziyaretçi sayısındaki yükseliş, çevresel ve ekonomik faktörlerin giderek öneminin artması şeklinde ifade edilmektedir (Zengin ve diğerleri, 2006, s. 1).

Alternatif turizm kavramı en genel anlamda kitle turizminin sosyal yapı ve çevre üzerinde yarattığı tahribatı azaltmak ve standart turizm anlayışından değişik arayışlar içinde olan tüketicilerin beklenti ve isteklerini karşılamak maksadıyla oluşturulan ve sunulan bütün turizm çeşitleri olarak tanımlanmaktadır (Arslaner ve Erol, 2017, s. 423).

Alternatif turizmi, kimi araştırmacılar yerli halk, turistler ve çevre ile olan bağları kuvvetlendiren bir turizm çeşidi olarak da açıklamışlardır. Yapılan tüm tanımlar ışığında alternatif turizmin en belirgin özelliği tüm yıla yayılan bir turizm çeşidi olmasıdır. Diğer özellikleri ise maddeler halinde verilmiştir;

- Çevreye ve topluma duyarlı,
- Yavaş gelişme gösteren,
- Planlı
- Ve uzun vadeli,
- Bütüne önem veren, istikrarlı,
- Gelişime açık bir turizmdir (Acuner, 2006, s. 3).

Alternatif turizm çeşitleri açıklanırken özellikle çalışma alanı olarak belirlenen Safranbolu ve Amasra kentlerinde görülen veya yapılan turizm çeşitlerinin açıklanması hedeflenmiştir. Araştırma sahamız olan Safranbolu ve Amasra kentlerinde alternatif turizm türleri içinde yer alan kayak turizmi, gastronomi turizmi, yayla turizmi, mağara turizmi, kültür turizmi, yat turizmi, deniz turizmi, eko turizm ve botanik turizm vb. faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Bu sebepten bahsi geçen turizm türlerinin tanımlarına ve açıklamalara ayrı ayrı yer verilmiştir.

1.3.1. Kayak Turizmi

Alternatif turizm türleri içinde yer alan kayak turizmi insanların kış aylarında şehrin karmaşasından uzaklaşarak doğayla iç içe zaman geçirmek için tercih ettikleri faaliyet alanlarından birisidir. Kış aktiviteleri içinde yer alan kayak turizmi, kayak sporunu uygulamaya elverişli, kar yağışının çok olduğu, yüksek ve eğimli alanlara gerçekleştirilen seyahatler, yeme-içme, konaklama, gezme-görme, eğlenme, dinlenme etkinliklerinden oluşan ve belli zamanlarda yapılan faaliyetlerin tümü olarak tanımlanmaktadır (Altaş ve diğerleri, 2015, s. 346). Genel olarak kayak turizmi yaklaşık üç dört aylık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Her türlü kitleye hitap eden bu turizm de kayak alanının topoğrafik yapısı, karlı gün sayısı, ulaşılabilirlik, güvenlik gibi faktörler sektörü etkileyen bileşenlerdir. Ayrıca manzara kültürel faktörler, flora gibi unsurlarla birlikte, eğlence üniteleri, yeme- içme, mekanik tesisler, konaklama kayak turizminin cazibesini artıran faktörlerdir (Koşan, 2013, s. 294).

1.3.2. Yayla Turizmi

Yayla turizmi, insanların tatillerini alışlagelmiş turizm konseptleri dışında bol oksijenin, kaynak suyunun, temiz havanın olduğu, tabii ortamlarda geçirmeyi arzulayanların ve bu kaynakların bulunduğu yaylalara giderek gerçekleştirdiği geziler olarak yorumlanmaktadır (Tekin, 2016, s. 1096). Yayla turizmi, macera tutkunlarının veya doğayla iç içe olmayı sevenlerin genellikle kısa zamanlı konaklamaya da günübirlik kullanım maksadıyla yüksek rakımlı alanlara yaptıkları turizm aktiviteler olarak da ifade edilmektedir (Külekçi vd., 2020, s. 293). Bireylere tabiat içinde dinlenme imkânı sağlayan yayla turizmine ait özellikler aşağıda belirtilmiştir:

- Yayla turizmine bireysel katılıma pek rastlanmaz. Genel olarak arkadaş ve aile grupları şeklinde seyahat eden ziyaretçiler katılmaktadır.
- Yayla turizmini tercih edenlerin detaylı seyahat programları mevcut değildir.
- Deniz seviyesinden daha yüksek alanlara yapılan turizm çeşididir.

- Kırsal hayatın mimari niteliklerini yansıtan konaklamalar yapılmaktadır.
- Tabiatın içinde farklı iklim şartlarında yaşama ayrıca doğal beslenme gereksinimlerini gidermeye imkân veren turizm çeşididir.
- Yayla turizmine, farklı eğitim seviyesi olan ve tüm yaş gruplarından kişiler katılmaktadır. Genel olarak gelir düzeyi düşük ya da orta düzeyde gelire sahip bireyler tarafından bu turizm türü tercih edilmektedir (Bilici ve Işık, 2018, s. 8).

1.3.3. Mağara Turizmi

Mağaralar yeryüzü altında meydana gelen boşluklardır, bu boşluklara gerçekleştirilen seyahatler mağara turizmi olarak tanımlanmaktadır (Yozcu, 2020, s. 45). Mağaraların, eğlence ve sağlık unsurları göz önüne alınarak ziyaret edilmesi ayrıca bu zaman zarfında turistik hizmetlerden faydalanılması mağara turizmi şeklinde isimlendirilmektedir (URL-2). İnsanların ilk barınma alanları olan mağaralar; gıdaların saklanması, sağlık, su temini, sığınak gibi farklı fonksiyonlarda kullanılan doğal oluşumlardır. Günümüz modern dünyasında ise serüven seven, farklı bir arayış içinde olan bireylerin tercih ettiği açık hava etkinliklerinden biridir. Turizm türleri içinde yer alan mağara turizmi ziyaretçilerine eko turizm aktiviteleri olarak keşfetme, yeni bilgiler edinme, öğrenme gibi beklentilerin karşılanmasına dair fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca bu turizm çeşidi katılımcılara doğanın korunması ve doğa şuurunun oluşmasına önemli fayda sağlamaktadır (Atsan ve Çetinöz, 2019, s. 262).

Mağaraların, turizm sektörü yönünden en önemli yanı mağara içinde akma, buharlaşma, durgun su, damlama gibi çökeltme düzenekleri sebebiyle meydana gelen şekillerin yoğunluk, boyut, renk ve biçim yönünden sunduğu görselliktir (Soykan vd., 2008). Mağaraların kendine has gizemi ve doğal güzellikleri turizm açısından bir çekicilik unsuru olarak kabul edilmiştir (Benli vd., 2017, s. 96).

1.3.4. Gastronomi Turizmi

Fizyolojik ihtiyaçlardan biri olan yeme- içme turizm sektöründe, seyahat motivasyonu etkileyen önemli olgulardan biridir. İyi yemek bilimi ve sanatı olan gastronomi destinasyonlar da çekicilik unsuru oluşturduğundan ötürü kültür ve seyahat ile yakından ilgilidir. Son dönmlerde yükselen ve seyahat severler tarafından ilgi odağı olan gastronomi turizmi hakkında farklı tanımlar yapılmıştır. Gastronomi turizmi, ziyaretçilerin buldukları yerlerden değişik bir bölgeye has yemek çeşitlerini tatmak, deneyimlemek ya da yapım metotlarını görmek maksadıyla üreticileri, restoranları, yemek festivallerini ziyaret etmesidir (Zengin ve Gürkan, 2019, s. 227). Farklı bir yorumda gastronomi turizmi yerel, bölgesel ya da uluslararası seyahatler sırasında çekici, unutulmaz, otantik yiyecek- içecekleri tecrübe etme maksadıyla yapılan seyahatlerdir (Williams vd., 2014, s. 1).

Son yıllarda kültürü en iyi aksettiren değerlerden birisi de yöresel mutfaklardır ve bölgelerin yerel kimliklerin tanıtımında önemli katkı sağlamaktadır. Yöresel yiyecekler ve gastronomi, ziyaretçilerin genel olarak memnuniyetine katkı sağlayan ve destinasyonun yeniden ziyaret edilmesine etken olan bir faktördür (Kivela ve Crotts, 2006). Ortaya çıkan bu durum yeme-içmenin yaşamsal bir gereksinim olmaktan çıkarak bölgelere ziyareti artıran turizm ürünü olarak nitelik kazandırmaktadır.

Farklı turizm çeşitlerinde olduğu gibi gastronomi turizminin de bölgeye birçok yönden yarar sağlamaktadır. Şehir markalaşmasında ve turistik destinasyon pazarlamasında büyük rol oynamaktadır. Hendersen'a (2009) göre "gastronomi turizmi aracılığıyla bir bölgenin mirasının ve kültürel kimliğinin yansıtıldığını bu sayede o bölgeye rekabet avantajı sağlandığını" ifade etmektedir (Serçeoğlu vd., 2016, s. 96).

Aynı zamanda yapılmış olan araştırmalarda ziyaretçi harcamalarının 1/3'nin yeme-içme giderleri olduğu saptanmış olup turizmin elde edilen kazancın önemli bir bölümünü yeme içme tüketiminden sağlandığı belirtilmiştir (Özmen ve Eren, 2020, s. 149).

1.3.5. Kültürel Turizm

Kültür turizmi; eski eserleri, yerel mimariyi, tarihi yapıları görmek, fuar ve festivallere katılmak, dini seyahatler gerçekleştirmek, yöresel mutfakları deneyimlemek gibi maksatlarla yapılan turist katılımıyla oluşan bir turizm çeşididir (Bandoğlu, 2016, s. 158). Geniş anlamda miras turizmi turistlerin gittikleri destinasyonlardaki tarihi ve bir ülkeye ait değerleri tatması ve görmesi olayıdır (Çulha, 2008, s. 1829).

Diğer turizm türlerinden farklı olarak kültür turizminde çekicilik unsurları genel olarak sivil mimari, tarihi anıtlar, su kemerleri, kervan saraylar, arkeolojik alanlar, doğal sit alanları, yöresel yemekler, köprüler, çeşmeler, el sanatları vb. mirası değerleri kapsamaktadır. Bu kültürel değerler bölgeden bölgeye değişiklik göstermektedir. Kimi destinasyonda kültür ürünü tarihi bir yapı iken, kiminde yöresel bir yemek, geleneksel bir el sanatı olarak ziyaretçilerin ilgilerini çekmektedir.

Kültür turizmi günümüz ve geçmiş zaman ile alakalı olup genellikle entelektüel görüş açısına sahip kişilerin rağbet ettiği bir turizm çeşididir (Korkmaz, 2017, s. 76). Bu açıdan, kültür turizmini tercih eden turistler, araştırmacı, eğitim düzeyi yüksek, yöresel kültüre saygılı, merak eden, turizm kaynaklarını koruyan, öğrenmeye ve de öğrendiklerini paylaşan bir profile sahiptirler. Böylece bir bölgenin veya ülkenin tanıtılmasında kültür turizmi büyük önem taşımaktadır (Koçak, 2020, s. 320).

Turistlerin, kültür turizmini tercih etmelerinde pek çok farklı neden bulunmaktadır. Bu sebeplerin en başında insanların kültürel benliklerini tanımak istemeleri gelmektedir. Kültür turizminin farklı bölge ve ülkelere ait kültürlerini yerinde tanıma olanağı sunması ve otantik yerler görme merakı bu sebepler arasında yer almaktadır. Turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonlar da çekicilik unsurları, geçmişe yolculuk imkânı tanımaktadır. Gerçekleştirilen bu seyahatler sayesinde bireylerin öz kültürlerini pekiştirerek, kültürel mirası yaşatılmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına fayda sağlamaktadır. Kültür turizmi, sanat galerilerinde, müzelerde, konaklama işletmelerinde ve tarihsel alanlarda istihdam olanağının oluşmasına ve ekonomik canlılığın artmasına neden olmaktadır ve pek çok sektörü etkileyerek turizm hareketlerinin tüm yıla yayılmasına olanak sağlamaktadır (Saçılık ve Toptaş, 2017, s. 109). Kültür turizminde özellikle yöre ile bütünleşmiş yemekler,

yerel giysiler, geleneksel el sanatları, sivil mimari gibi kültürel değerlerin ve bölgenin tanıtılmasında önemli etken oluşturmaktadır. Özellikle son dönemlerde yeni kuşakla beraber eğitim ve gelir seviyesindeki yükseliş bireysel ve toplumsal bilinci artırmış ve bu tarz gezi organizasyonlarına rağbet artmıştır.

1.3.6. Deniz Turizmi

Yaz turizmi aktiviteleri içerisinde yer alan deniz turizmi son dönemlerin en popüler turizm türlerinden biri olarak gelişme göstermektedir. İnsanların kıyı ve deniz alanlarında zaman geçirme arzusu ve bunu bir hayat tarzı haline dönüştürmesi ile deniz turizminin farklı turizm dalları arasında parlamasına ayrıca çeşitliliğin artmasına olanak sağlamıştır (Sevinç ve Duran, 2018, s. 175). Deniz ve kıyıların güzelliği, bitki örtüsü ve koyların çekiciliği, bölgelerin bozulmamış doğal yapısı, elverişli iklim koşulları, tarihi kalıntılar o bölgeye yönelik deniz turizmi talebinin oluşmasına olanak sunmaktadır (Sevinç ve Duran, 2018, s. 183).

İmeak Deniz Ticaret Odası (DTO) 2017 denizcilik bölümü raporun da deniz turizmini, “Denizde, deniz araçlarıyla yapılan turizm amaçlı meslek faaliyetleri ile onu doğrudan destekleyen ve denizle ilgili turizm amaçlı yapılan faaliyetlerin tamamını kapsayan turizm çeşidi” olarak tanımlamaktadır (Bal, 2019, s. 46).

Deniz turizmi, insanların gezme eğlenme gibi, aktivitelerini kurvaziyer, yat, tekne vb. deniz araçlarının kullanıldığı ve bu bağlamda adaların, kıyıların ve denizlerinde doğal turistik arz verisi olarak değerlendirildiği ticari ilişkiler şeklinde ifade edilmektedir (Muslu, 2015, s. 3).

Teknoloji ve ulaşırmada yaşanan gelişimler bugün deniz turizmini önemli bir noktaya taşımaktadır. Son dönemlerde yaşanan değişim ile beraber kişilerin doğada zaman geçirebilecekleri, deniz temelli turizm etkinliklerini tercih ettiği gözlemlenmektedir. Deniz turizmine iştirak eden bireyleri motive eden faktörler açısından değerlendirildiğinde rahatlama, öğrenme, ziyaret etme, dostluk kurma, gözlem yapma bilgilenme ve dinlenme olarak sıralanmaktadır. Ayrıca deniz turizmi ekonomik açıdan, bölgesel ve ulusal kalkınmaya olumlu etkileri olan önemli bir turizm dalıdır. Deniz turizmi uzun zamanlı kurvaziyer gemi yolculuklarını, günlük tekne

gezilerini, sualtı dalış, balıkçılık, yelkencilik gibi sportif amaçlı aktiviteleri diğer su sporlarını, deniz altında ve üstünde konaklamaları ve farklı destekleyici aktiviteleri içerdiğinden çeşitli iş kollarının oluşmasına olanak sunan istihdamı artıran önemli bir faaliyet alanıdır (Pınar ve Sarı, 2017, s. 56).

1.3.7. Ekolojik Turizm

Son yıllarda özellikle eğitim ve gelir seviyesindeki yükselişle beraber insanlarda çevre bilincinin oluşması, doğaya dönme arzusu eko turizm kavramının ortaya çıkmasına etken oluşturmuştur. Yaşanan bu sosyal ve kültürel değişim turist yönelimlerini farklılaştırarak doğa temelli, çevreye duyarlı, alternatif turizm türleri içinde yer alan ekolojik turizme olan talebi artırmıştır. Literatürde eko turizm hakkında birçok tanıma yer verilmiştir Eko turizm teriminin tam olarak kökeni bilinmemekte fakat bu kavramı ilk kullananlardan biri Hetzel olarak kabul edilmektedir. Eko turizmi Hetzel dört ana ilkeyle tanımlamıştır (Çolak, 2010, s. 13).

- Çevresel etkileri minimum seviyeye indirmek,
- Yerel topluma yararları en üst seviyeye çıkarmak,
- Turist tatminini en üst seviyeye çıkarmak,
- Ev sahibi olan kültüre saygı göstermek

(TIES) Uluslararası Ekolojik Turizm Topluluğu ise ekolojik turizmi, “Çevreyi koruyan ve yerel halkın menfaatlerini gözetken, doğaya duyarlı, sorumlu seyahat olarak” tanımlamıştır (Savaşkan ve Haliloğlu, 2021, s. 7).

Dünya Turizm Örgütü (WTO) göre ekolojik turizm; “Sürdürülebilir turizm kalkınması kapsamında, turizm sektöründe yer alan ev sahipleri ile turist kesimlerinin ihtiyaçlarının bugün var olan kaynakları kullanarak, gelecekte de bu kaynakların değerlerinin artırılması ve korunarak karşılanması” şeklinde tanımlamaktadır (Tachir, 2019, s. 26).

Wallace ile Pierce, eko turizmi farklı bir yaklaşımda ele almıştır. Eğlenme, eğlenme ile beraber öğrenme veya istekli olarak çalışmak amacıyla doğallığı korumaya çalışılmış bölgelere gerçekleştirilen seyahat şeklinde tanımlanmış ve bu yolculuk alanının faunasını, florasını, eko sistemini, jeolojik yapısını hatta bölgede yaşayan kişilerin gereksinimlerini, bölge ilişkilerini, bölge kültürünü kapsar demişlerdir (Avcı, 2019, s. 5).

Yapılan tüm tanımlardan yola çıkarak ekolojik turizm bölgelerin ekonomisine katkı sağlayan, yerel halkın refahını gözetken, çevreyi koruyan ve doğal alanlara karşı duyarlı bir seyahat faaliyeti olarak görülmektedir (Kaypak, 2010, 94). Eko turizmin maksadını, kitle turizminin aksine turist sayısını minimuma indirmek ve turizmi tüm yıla yaymamak, doğal alanlara yapılan baskıyı en aza indirmek, tahribatı onarmaya değil önlemeye dair planlar yapmak ve ekonomik çıkarları uzun vadede gözetmek şeklinde açıklamıştır (Gülüm ve Torun, 2009, s. 13). Eko turizm aktivitesini yapan insanlara ekoturist denilmektedir. Ekoturistler daha doğal çevreyle ilgilenmekte ve zorlu tecrübeler sunan, insanlardan uzak alanları tercih etmektedirler. Ekoturistlerin önemli çekim unsurları milli parklar, el değmemiş ve bakir alanlar, kırsal alanlar, koruma alanları, dağlık alanlar, nehir ve göller, sit alanları, tarihi alanlar kültürel etkinliklerin gerçekleştirildiği alanlar, deniz ve okyanus kenarları olarak açıklanmaktadır (Dönmez vd., 2015, s. 71-72). Eko turizm faaliyetine katılan bireyler genel olarak yaşamın yorucu temposundan uzaklaşarak tabiat ile iç içe vakit geçirmenin keyfine varan ziyaretçiler olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.8. Botanik Turizm

İlgi turizmi kapsamında değerlendirilen botanik turizm özünü doğanın flora zenginliğinden alan doğaya zarar vermeden yapılan ve bunu gaye edinen tabiat severlerin tüm yıl boyunca gerçekleştirdiği bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Botanik bahçeleri aynı zamanda doğa tarihi incelemelerinin yapıldığı ve felsefi fikirlerin olgunlaştığı peyzaj müzeleri olarak bilinmektedir (Özgenç ve Mesci, 2020, s. 241). Bireyler bu alanlarda kamp kurma, bisiklete binme yürüyüş yapma, piknik yapma gibi faaliyetler gerçekleştirmektedir.

Bir turistlik etkinlik olarak değerlendirildiğinde botanik bahçelerinde yapılan aktivitelerin diğer alanlarda yürütülen turistlik etkinliklerden ayıran birçok faktör

sıralanabilmektedir. Fakat bunlar içinde en önemlileri botanik alanlarda yürütülen faaliyetlerin, dinlenme, keşfetme belirli zaman aralığında da olsa bir çeşit öze veya doğaya dönüş duygularını birlikte sunan bir turizm dalıdır (Çarbuğa ve Pekerşen, 2017, s. 28).

1.4. Kültürel Miras

Kültürel miras, yüzyıllar boyunca ulusların kültürel bağlarını kuvvetlendiren, toplumları bir arada tutan ve gelecek nesillere kültürel benlikleri hakkında ışık tutan ortak değerlerdir. Bireylerin geçmiş ile bağ kurmalarını sağlayan kültürel miras, ülkelerin ve tüm insanlığın ortak hazineleridir. Kültürel miras toplum ve uluslara ait örf ve adetlerin devamlılığını sağlayan önemli bir olgudur. Kültürel miras, taşıdığı miras niteliklerinin yanı sıra yeni nesle gelişme, öğrenme fırsatı sunan, kişilere sıcak anılar ve güzel hisler yaşatan, hayat ve dünya görüşümüze derinlik katan, keşfetme ve yaratıcı duygularımızı besleyen önemli bir kavramdır (İstanbul Valiliği, 2014, s. 11). Kültürel miras unsurları buldukları bölgenin kültür yapısı, genel karakteri, yöresel kimlikleri, tarihi geçmişi hakkında bilgi edinmemizi sağlayan kültür belgeleridir (Akkuş vd., 2017, s. 4). Sadece buldukları coğrafi bölgeye değil, evrensel nitelikte insanlığa katkı sağlayan kültürel mirasın farklı tanımlarına aşağıda yer verilmiştir.

Kiper; kültürel miras kavramını, geçmişle bugün arasında bağ oluşturan, kimlik problemini çözebilen, tarih bilinci ve derinliği yaratan, yenilenemez, nesiller arası iletişimi sağlayabilen, sınırlı kaynak özelliği olan değerler şeklinde tanımlamıştır (Efe, 2013, s. 51).

Kültürel miras, tarih boyunca insanların biriktirdiği tecrübelerin ve geleneklerin sürekliliğini, geleceğin doğru inşa edilmesine katkı sağlayan değerler şeklinde ifade edilmektedir (İstanbul Valiliği, 2014, s. 12).

Akipek'e göre kültürel miras, bir toplumun hayat tarzını, ruhsal birikimini, düşüncelerini, herhangi bir konuda bütünleyici davranış şeklini yansıtan taşınır veya taşınmaz kültürel değerlerin tümü şeklinde yorumlamaktadır (Efe, 2013, s. 51).

Mcintosh ile Goeldne're göre insanların farklı milletlerin yaşam tarzlarını, düşünce şekillerini, mirasını ve tarihini öğrenmeleri amacıyla yaptıkları seyahatleri

kültür turizmi olarak tanımlamışlardır (Aygün, 2020, s. 39). Farklı bir tanımda kültürel miras kavramı, toplumların ortak tarihini anlatan geleceğin şekillenmesinde referans sağlayan ve her açıdan kişilerin yaşamını zenginleştiren değerler bütünü şeklinde ele alınmıştır (Akyıldız ve Olgun, 2020, s. 4).

Kültürel miras unsurları, kültürel farklılıkların sürdürülmesi, özelde milli kültürel değerlerin korunması, genelde ise bütün insanlığa ait kültürel değerlerin korunması bakımından büyük önem taşımaktadır (Gürel, 2018, s. 21). Geçmişin birer yansıması olan kültürel miras değerleri, tarihe tanıklık etmesi ve geleceğin doğru inşa edilmesine katkı sağlaması sebebiyle uluslar için büyük önem arz eden bir kavramdır. Bu açıdan korunması tüm insanlık adına hayati önem taşımaktadır.

Tüm insanlığın ortak kültürel miraslarını korumayı ilke edinen UNESCO Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü, olarak bilinen kurum birleşmiş Milletler Yasasının temel insan haklarına, insan itibar ve değerine, kadınlarla erkeklerin eşit evrensel haklara sahip olmaları gerektiğine olan inançla, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 20 ülke tarafından II. Dünya Savaşı yıllarında 16 Kasım 1945 tarihinde Birleşmiş Milletlerin şemsiyesi altında kurulmuştur. UNESCO'ya bugün üye olan ülke sayısı 195'e ulaşmış olup, 9 ülke ise ortak üye konumunda yer almaktadır. UNESCO'nun yasası, Kasım 1945'te Londra'da, 44 ülkeden temsilcilerin katıldıkları bir toplantıda kabul edilmiştir. UNESCO'nun temel hedefleri; “eğitim, bilim, kültür, iletişim ve enformasyon yoluyla, küresel barışın tesisine, yoksulluğun ortadan kaldırılmasına, sürdürülebilir kalkınmaya ve paylaşılan ortak değerlere dayalı toplumlararası diyaloga katkıda bulunmak” şeklinde özetlenmektedir (Akmeşe, 2015, s. 1). UNESCO, 17 Ekim -21 Kasım 1972 yılları arasında Paris'te bir araya gelen 17. Genel kurulunda “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması” ilişkin Sözleşme kabul edilmiştir (Özdemir, 2019, s. 499). Dünya miras komitesi (UNESCO) tarafından kültürel miras nitelikleri şu şekilde sıralanmıştır:

- “İnsanın yaratıcı dehasından oluşan ve ustalık isteyen,
- Yok, olmuş veya yaşayan medeniyetlerin geleneklerine tanık olan tek ve ayrıcalıklı olma niteliği taşıyan eserler,

- Dikkat çekici yapıya sahip geleneksel yerleşim alanları ve de topraktan yapılmış olan örnekleri,
- İnsanlık tarihinde yaşanan önemli olayları - devletleri gösteren, göze çarpan mimari veya teknolojik binalar ya da manzaralar,
- Uzun bir zaman diliminde veya kültür coğrafyasında teknolojik ya da mimari gelişmeler, peyzaj mimarlığı, sanatsal anıtlar ya da şehir planları bakımından önemli olan, insanlığa dair değerlerin değişkenliğini anlatan,
- Doğrudan toplumla alakalı olayları inanışlar, fikirler, dikkat çekici özellikteki sanatsal değeri olan çalışmalardır” (Coşar, 2017, s. 117).

Yukarıda niteliklerine yer verilen kültürel miras, UNESCO tarafından somut ve somut olmayan miras değerleri olarak iki kategoride incelemiştir. Tablo 2: Kültürel miras sınıflandırması yapılmıştır.

Tablo 2: Kültürel Miras Sınıflandırması

KÜLTÜREL MİRAS		
SOMUT KÜLTÜREL MİRAS		SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS
Taşınamaz Kültürel Miras	Taşınabilir Kültürel Miras	
<ul style="list-style-type: none"> • Mimari Eserler • Anıtlar • Arkeolojik Alanlar • Tarihi Merkezler • Bina Grupları • Kültürel Peyzajlar • Tarihi Parklar ve Bahçeler • Botanik Bahçeleri • Endüstriyel Arkeoloji 	<ul style="list-style-type: none"> • Müze Koleksiyonları • Kütüphaneler • Arşivler 	<ul style="list-style-type: none"> • Müzik • Dans • Edebiyat • Tiyatro • Sözlü Gelenekler • Geleneksel Performanslar • Sosyal Uygulamalar • El Sanatları • Kültür Alanları • Dini Törenler vb.

Kaynak: (Akmeşe ve diğerleri, 2017, s. 3600).

1.4.1. Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miras insan eliyle yapılmış; gözle görülen, elle tutulan, kültürel değer taşıyan ve fiziksel bir niteliğe sahip olan somut varlıkların bütünü olarak ifade edilmektedir Somut kültürel miras, tarihi kentler, kültürel alanlar, binalar kültürel objeler, arkeolojik sitler veya taşınabilir kültürel değerler gibi maddi değerler bütününe kapsayan kültürel varlıklardır. (Can, 2009, s. 1-3). Somut kültürel miras değerleri gelecek kuşak için saklanması ve korunması gereken mimari, arkeoloji, bilim ve teknolojik açıdan büyük önem taşıyan yapılardır. Bunun için bu eserler hem doğa hem de insan faktörüne karşı uygun bir şekilde korunması gereken temel bir meseledir (Saatçi vd., 2018).

Unesco, 1972 tarihli sözleşmesinde somut kültürel miras kapsamında ele alınan değerleri tasnif etmiştir. Bu sözleşmeye göre somut kültürel miras kapsamında ele alınan öğeler sıralanmıştır;

- **Alanlar:** yalnızca insan çalışması ya da insanın ve doğanın kombine çalışmaları ile oluşan yerler; estetik, antropolojik ve etnolojik açıdan göze çarpıcı evrensel değer taşıyan arkeolojik yaşam sahaları içeren alanlar
- **Anıtlar:** Sanatsal çalışmalar, anıtsal yontma ve boyama çalışmaları, arkeolojik bir doğanın bileşenleri ya da elementleri, yazıtlar, oyma, meskenler, tarihi, sanatsal, ya da bilimsel bakış açısından göze çarpıcı evrensel taşıyan vasıfların kombinasyonu.
- **Yapı grupları:** kendi mimarileri, homojenlikleri ve manzaradaki yerlerinden dolayı tarihi, sanatsal ya da bilimsel bakış açısından göze çarpıcı evrensel değer taşıyan bölünmüş ya da birbirine bağlanmış bina gurupları (Diker ve Deniz, 2017, s. 11).

Somut kültürel miras taşınır ve taşınmaz kültürel varlıklar olarak kendi içinde iki sınıfa ayrılmaktadır. Taşınır ya da taşınmaz olsun somut kültürel miras bir toplumun objelerinin ve mekânlarının dokunulabilir kültürüdür (Demiroğlu, 2006, s. 10).

1.4.1.1. Taşınmaz Somut Kültürel Miras, Taşınmaz

Ahunbay (2007)'e göre somut kültürel miraslardan içinde yer alan anıtsal yapılar, her toplumun kültürel, sosyal ekonomik ve dini gereksinimlerini karşılamak

amacıyla yapılmış hanlar külleyeler, camiler tiyatrolar, gazhaneler, depo ve eski atölyelerden oluşmaktadır. Başka bir taşınmaz kültürel miras olan sitler, estetik, tarihi antropolojik ya da etnolojik açıdan evrensel değere sahip insanın ürettiği eserler ya da doğal yollar ile ortaya çıkan alanlardır (Zor, 2019, s. 16).

1.4.1.2.Taşınır Somut Kültürel Miras

Taşınır kültürel miras değerleri taşınmazlara oranla daha çok kırılgandır. İnsan eliyle üretilmiş, kültürel değer taşıyan her türlü nesneyi kapsayan bu varlıklar çalınabilir, fiziksel zarar uğrayabilir veya yaratıcıları, yaşları, içerikleri, asıl mekânları kaydedilmediği takdirde anlamlarını ve soyut değerlerini yitirebilirler (Demiroğlu, 2006, s. 10). Ahunbay (2007)'e göre taşınır kültürel miras değerleri, metal, cam, deri eşya, kilim, halı gibi dokumalar, resim, heykel, mobilya, seramik kaplar, el yazması olan kitaplar, sanat eserleri ve değerli dokümanlar olabilmektedir (Zor, 2019, s. 16).

1.4.2. Somut Olmayan Kültürel Miras

Somut olmayan kültürel miras UNESCO tarafından hazırlanan sözleşmede; “grupların, toplulukların ve bazı durumlarda insanların kültürel mirasın ögesi olarak tanımladıkları temsiller, uygulamalar, bilgiler, beceriler, anlatımlar ve bunlara ait kültürel mekânlar, araç gereçler” şeklinde tanımlamaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 13). Hacettepe Üniversitesi Tarihi ve Kültürel Mirası Araştırma Merkezi (HÜTKAM), somut olmayan kültürel miras terimini, insanların toplu halde ya da bireysel olarak önceki kuşaklardan edindikleri deneyimler, uygulamalar olarak tanımlamış ve bu uygulamaların gelenekler, sözlü anlatımlar, inanışlarla, ritüeller ile bunlara bağlı aletler ve kültürel mekânlar” olarak açıklamıştır (Akkaya ve Tolacı, 2021, s. 92).

Cansız nesnelere nazaran insanlarda anlam ifade eden bilgi, yetenek, temsiller sözlü anlatımlar ve uygulamalar somut olmayan kültürel miras olarak değerlendirilmektedir (Gürel, 2018, s. 11). Günümüzde küreselleşme, teknolojik gelişmeler gibi pek çok etken toplumsal yapıda değişime neden olmuştur. Küreselleşme, toplumlar ve topluluklar içinde kültürler arası diyalogun artmasına katkı

sağlasa da somut olmayan kültürel miras bakımından bozulma, yok olma gibi olumsuz etkileri beraberinde getirmektedir. Hatta UNESCO'nun 2003 sözleşmesinin başında söz edilen "küreselleşme" ve bunu takip eden "toplumsal dönüşüm" insanlığın somut olmayan kültürel mirasını "yok olma, bozulma, yok etme" tehdidinde bulunduğu kabul etmektedir. Teknolojik inovasyon, artan nüfus, kent merkezlerinin genişlemesi, kitle kültürü somut olmayan kültürel mirasın bir kuşaktan diğer kuşağa iletilmesinin engelleyen ve koparan bir risk oluşturmaktadır (Rzaveya, 2020, s. 35). Bu sebepten dolayı UNESCO 2003 tarihinde insanlığın somut olmayan kültürel mirasının korunmasına ilişkin sözleşmeyi kabul etmiştir.

Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO)'nun 32. genel kurulunda 17 Ekim 2003 yılında kabul edilen somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi, "bir toplumun kendi kültürel kimliğinin bir parçası olarak gördüğü, kuşaktan kuşağa aktarmak suretiyle günümüze kadar getirdiği somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ve gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlayacak yol, yöntem ile imkânları tanımlamaktadır" ve yine "Somut olmayan kültürel mirasın korunmasına ilişkin sözleşme, kılavuz niteliğinde uluslararası bir metindir ve SÖKÜM'ün korunmasını ana prensip olarak benimsemiştir" (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 13). UNESCO tarafından somut olmayan kültürel miras 5 kategoride ele alınmıştır;

- Somut olmayan kültürel mirasın aktarılmasında taşıyıcı işlevi gören dille beraber sözlü gelenek ve anlatımlar (efsaneler, destanlar, atasözleri, masallar, halk hikâyeleri),
- Gösteri sanatları (kukla, meddah, karagöz),
- Toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler (düğün, nişan, doğum nevrüz),
- Doğa ve evrenle alakalı uygulama ve bilgiler (halk hekimliği, halk meteorolojisi, halk takvimi, geleneksel yemekler),
- El sanatları geleneği (nazar boncuğu, dokumacılık, bakırcılık) (Savaş ve Özdemir, 2020, s. 80).

Unesco tarafından 2003 tarihinde kabul edilen SÖKÜM 'ün korunmasına ilişkin sözleşmesi kültürel mirası koruma amacıyla önceki sözleşmelerden farklı olarak “insansız korumadan insanlık için ve insanla birlikte koruma ”fikrine yönelmiştir. Sözleşmede insan faktörü öne çıkarılmış ve kültürel mirası aktaran ve taşıyan kişilere, kültürel mirasın aktarıldığı mekânlar ve kültürel mirası üreten ustalara özel bir parantez açılmış ve yaşatan koruma yöntemi benimsenmiştir (Akyıldız ve Olgun, 2020, s. 236).

1.5. Geleneksel El Sanatları

El sanatları, geçmişten günümüze gelen özü tarihe dayanan kültürel hazinelerdir. İnsanlığın ilk döneminden bu yana doğa şartlarına uygun olarak ortaya çıkmış, bireylerin günlük ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla başlamış ve daha sonraları çevre şartlarına bağlı olarak gelişim ve değişim göstermiştir. Zaman içinde de meydana çıktığı toplumun kültürel özelliklerini duygularını, sanatsal beğenilerini yansıtır duruma gelerek geleneksellik özelliği kazanmıştır (Akpulat ve Üzümcü, 2020, s. 585). Geleneksel el sanatları, toplumların kültürünü, örf ve adetlerini, folklorik niteliklerini yansıtan beraberinde insanların ince zevkini, göz nurunu, kalbinde yatan düşüncelerini ve sabrını sanat olarak meydana döken bir kültür ögesidir (Kalay, 2017, s. 26-27).

El sanatları kişilerin bilgi ve yeteneklerine dayanan genel olarak doğal hammaddenin tüketildiği, makine gücüne gereksinim duyulmadan elle ve basit araç gereçle yapılan, toplumların örf ve adetlerini, folklorlarını, kültürlerini taşıyan ve yapan kişinin yetenek ve zevklerini yansıtan, gelir getirici üretime yönelik faaliyetlerdir (Demirbulat vd., 2015, s. 566). Kısaca geleneksel el sanatları, bireylerin gönlünü, gözünü, elini sevgi ile birleştirerek ortaya çıkardığı değerlerdir (Altıntaş, 1992, s. 1). Dahası, özgünlüğü bütünüyle yapan kişinin maharetiyle şekillenen eserlerdir.

Başlangıçta insanların beslenmek, örtünmek, barınmak, korunmak ve farklı ihtiyaçlarını gidermek için basit araç-gereç yapımıyla başlayan geleneksel el sanatları sonraki süreçlerde ise buldukları alanları güzelleştirmek, süslenmek, artan gereksinimleri gidermek üzere geliştirilmesine ve çeşitlenmesine sebep olmuştur (Altıntaş, 1992, s. 1). Farklı coğrafyada üretilmeleri, yöre ile özdeşleşen eserler

olmaları el sanatların çeşitliliğini artırmıştır. Toplum içinde farklı işlevleri olan mutfak araçlarından çeyizlik eşyalara, giyim–kuşamdan, müzik aletlerine, dokumacılık, dericilik halı–kilim, ağaç oymacılığı gibi günlük değişik kullanım eşyalarına kadar uzanan geniş bir yelpazede karşımıza çıkmaktadır (Özbek ve Çevik, 2018, s. 591).

El sanatlarının bireylerin ihtiyaçlarına cevap vermesinin yanında toplumlara olumlu yönde fayda sağlayacak pek çok işlevsel özelliğe sahiptir. Geleneksel el sanatları, bölgeye özel hammaddelerin değerlendirilmesi, ekonomik yönden gelir sağlaması, geçmişte meydana gelen örf adetlerin sürekliliğinin sağlanması açısından oldukça önemlidir (Akın, 2018, s. 242).

Tarihe tanıklık etmeleri, üretildikleri dönemin yaşam şeklini, sosyal yapısını yansıtan birer delil niteliği taşımasından ötürü önemli birer kültür taşıyıcılarıdır. El sanatları insanların arta kalan zamanlarını değerlendirmesinde de büyük rol üstlenmektedir. Ayrıca turistik çekiciliği artırmakta ve turist alışverişlerinde önem arz etmektedir. . Turist için ziyaret ettiği yörelere ait bir el sanatı eseri satın almak hem deneyimlediği kişisel tecrübenin bir kanıtı hem de evine geri döndüğünde hatıra niteliği taşıyan bir parça olacaktır. El sanatları bu nedenle turizmin ayrılmaz bir ögesidir (Can, 2013, s. 261). Geleneksel el sanatlarının kazanç sağlayıcı bir üretim faaliyeti olması da bireysel ve toplumsal refahı artıran niteliklerinden biridir.

El sanatları, bir ülkenin kültürel benliğini oluşturan başka ülkeler karşısında farklılık ve varlığını belgeleyen, kültür kavramının içine giren ve tüm ulusal yaratıları, maddesel varlıkları, kazanımları “ulusal kalıt” kavramı içinde ele alınmaktadır (Gören, 2020, s. 345).

İlerleyen süreçte endüstri devrimi ile beraber artan makineleşme ve seri üretim, hayat tarzında yaşanan değişim, tüketim alışkanlıkları, ekonomik kaygılar gibi pek çok bileşen geleneksel el sanatlarını olumsuz yönde etkilenmiştir. Kültürel miras aktarıcısı olan bu değerler yoğun emek istemesi, yapımı uzun süreç alması nedeniyle unutulmuş ya da zamana karşı koyamayarak işlevsel olarak değişime uğramıştır.

Usta–çırak ya da babadan oğula geçerek devamlılığı sağlanan geleneksel el sanatları mesleği icra ettirecek çırak yetişmemesi de yaşanan olumsuzluklardan biridir. Bu nedenden dolayı UNESCO somut olmayan kültürel miraslarımızdan geleneksel el

sanatlarını ayrı bir kategoride ele alarak korumaya ve devamlılığını sağlamaya çalışmıştır. Ayrıca el sanatlarını üreten zanaat ustalarını korumak ve geleneksel mesleğin devamlılığını sağlamak için UNESCO koruma listesine, yaşayan insan hazineleri programını da eklemiştir. “Yaşayan insan hazineleri”, somut olmayan kültürel değerlerin belirli unsurlarının yeniden yaratılması ve icra edilmesi için gerekli olan bilgi ve yeteneklere sahip insanları ifade etmektedir (Dursun ve Karahan, 2019, s. 60).

SÖKÜM’e göre meydana getirilen halk bilimi kadrolarına “Yaşayan İnsan Hazineleri/Geleneğin Ustaları ” başlığı altında yedi bölümden oluşan şu sıralama yapılmıştır: “Âşıklar / Ozanlar, Mahalli Sanatçılar, Halk Oyunları Ustaları, Geleneksel El Sanatları Ustaları,, Halk Hekimleri, Ortak Belleğe Ait Değerli Bilgilerin Ender Bulunur Taşıyıcıları, Bu Kategorilerde Yer Almayan Diğer Usta/Taşıyıcı /Sanatçı Kişilerdir” (Özdemir, 2019, s. 501).

Yaşayan insan hazinelerinin programı özel bir kabiliyet gerektiren, bilgi ve beceriye sahip insanların zanaatlarını resmi bir şekilde tanıtmak, gelecek kuşaklara intikal etmesini sağlamak ve üye devletlerce teşvik etmeyi amaçlamıştır (Dursun ve Karahan, 2019, s. 60). Meslek ve sanat ustalarının insan hazineleri kapsamında değerlendirilebilmeleri için belli kriterlere sahip olması gerekmektedir. Unesco somut olmayan miras kapsamında bu kriterleri aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

- 10 yıldır ustalığını icra ediyor olması,
- Usta–çırak yöntemi ile sanatını öğrenmiş olması,
- Bilgi ve yeteneğini uygulamadaki üstünlüğü,
- Konusunda nadir bulunan bilgiye sahip olması,
- Kişi ya da grubun yapmış olduğu işe kendisini adanmışlığı,
- Kişi ya da grubun bilgi ve becerilerini geliştirme kabiliyeti,
- Kişi ya da grupların bilgi ve becerilerini çırağa iletebilme yeteneği (bir çırak yetiştirmiş olması) (Şimşek, 2015, s. 12).

2. İKİNCİ BÖLÜM

SAFRANBOLU'NUN DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

2.1. Safranbolu'nun Coğrafi Yapısı

Safranbolu, Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan ve korumanın başkenti olarak kabul edilen bir Osmanlı kentidir. Cumhuriyet kenti Karabük'ün 6 ilçesinden en büyüğüdür. Sahip olduğu tarihi evleri, eski çarşısı ve doğal güzellikleriyle gerek ülkemizin gerekse dünyanın önemli kentleri arasında yer almaktadır. Karadeniz bölgesinin batısında yer alan Safranbolu kenti, 10 km uzağındaki Karabük iline bağlı bir ilçedir. 110 km mesafede ki Kastamonu iline ve 80 km mesafede ki Bartın iline düzenli karayolu ile bağlıdır (Tunçözgür, 2002, s. 14).

Şekil 1: Safranbolu'nun Konum Haritası (URL-3)

Safranbolu kentine karayolu ile İstanbul, Ankara ve Kastamonu illerinden ulaşılabilir. Şehirden farklı merkezlere demiryolu ile ulaşım yoktur. Fakat Karabük- Zonguldak illeri arasında demiryolu bağlantısı bulunmaktadır. Safranbolu-Karabük Tersiyer Havzası şeklinde isimlendirilen ve huni biçiminde olan alan Bolu'dan başlayarak, Kastamonu iline kadar uzanan Eosen ve sonrası kayalar ile örtülüdür (Ayvazpınarı, 2020, s. 12). Coğrafi açıdan bakıldığında Safranbolu engebeli bir arazide yer aldığı görülmektedir. İlçesinin en yüksek noktası 1.750 m rakıma sahip olan kuzeydeki Sarıçiçek dağıdır. Alanın en alçak noktası ise 300 m rakıma sahiptir.

Ortalama 500-600 m yükseltiye sahip bir plato özelliği gösteren Safranbolu şehrindeki en önemli yeryüzü şekillerini mağaralar, kanyon vadiler ve tepeler oluşturmaktadır. Alanda mağara ve kanyon vadi gibi belirgin yeryüzü şekillerinin ortaya çıkmasında kayaçların özellikleri de büyük rol oynamıştır (Diker vd., 2016, s. 339).

Batı Karadeniz bölümünün iç kesimlerinde bulunan Safranbolu ilçesinin iklimi İç Anadolu'nun karasal ikliminden de etkilenen ılıman Karadeniz iklimidir. Yazlar ılık, kısmen sıcak ve yağmurlu, kışlar serin, kısmen soğuk ve kar yağışlı geçer. En yüksek ortalama sıcaklık 38 °C, en düşük ortalama sıcaklık -10 °C'dir. Yıllık yaklaşık yağmur miktarı 500 mm ve karlı gün sayısı ise ortalama 35°C'dir (URL - 4). Benzersiz bir doğal yapı ve iklime sahip olan Safranbolu şehrinde Bağlar ve Çarşı arasındaki uzaklık 3 km olmasına karşın iki semt arasında önemli sıcaklık farkları görülmektedir. Çarşı bölgesine yağmur düşerken, Bağlar mevkiine kar yağması ve birikmesi bunun en belirgin örneğidir. Bu durumun sebebi ise, çukurda olan Eski Çarşı'dan itibaren Bağlar kısmına doğru kısa mesafede dik olarak uzanmasıdır (Tunçözgür, 2012, s. 27).

Safranbolu kenti bitki örtüsü bakımında da oldukça zengindir. İlçesinin bitki örtüsü büyük oranda ormanlık alandan oluşmaktadır. İğne ve geniş yapraklı ormanlar bazen saf bazen de karışık bir biçimde yayılış alanına sahiptir. Alanın kuzey ve kuzeybatısında kayın ağaçlarından oluşan ormanlar bulunmaktadır. Özellikle Sarıçiçek Dağı'nın olduğu bölgede köknar ve kayın ağaçları beraber dağılış göstermektedir. Alanın batı kesimindeki yüksek bölgelerinde çam, köknar çeşitleri yayılış göstermektedir. Meşe türleri de alanda mevcuttur. Bunlar; pırnal meşesi, saplı meşe ve sapsız meşedir. Safranbolu'da, Araç Çayı çevresinde çınar, kavak ve söğüt ağaçları yaygın olarak görülmektedir (Altay, 2019, s. 59). Araştırma alanında Araç çayı boyunca dağılış alanı bulan Akdeniz Bölgesi'ne özgü bitki çeşitlerine de rastlanmaktadır. Bu bitki çeşitleri içinde en yaygın kızılçam görülmektedir. Kızılçam ormanlarının yok edildiği alanlarda maki çeşitlerine ait bitkiler bulunmaktadır. Bu bitkiler akçakesme, katran ardıcı, sandal, karaçalı, menengiç, defneyapraklı laden, adaçayı yapraklı laden gibi bitki çeşitleri de görülmektedir (Coşkun, 2017, s. 150).

Çalışma alanı otsu bitkiler bakımından da zengindir. Bu otsu bitkiler yüksük otu, papatya, ısırgan, kuşburnu, ökse otu, çoban üzümü, atkuyruğu, yabani çilek,

sığırkuyruğu, öksürük otu, köygöçüren, ada çiçeği, can çiçeği, safran çiçeği ve kekiktir (Ayvazpınarı, 2020, s. 30-31).

2.2. Safranbolu'nun Tarihi Gelişimi

Safranbolu kenti birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, köklü bir tarihe sahip olan ve kendine has kültürel dokusunu günümüze kadar bozulmadan taşıyan ender kentlerden biridir. Tarihi süreç boyunca birçok medeniyetin hüküm sürdüğü kentin her alanında eski uygarlıkların izlerini görmek mümkündür. Pek çok eski kentte olduğu gibi tarihi süreç boyunca ne zaman bir yerleşim alanı olduğu konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır. Topoğrafik görüntüsü, jeolojik yapısı açısından ise kent merkezinin bir yerleşim alanı olmadan önce buraların sularla kaplı olduğu görüşüne inanılır. Eskiden Safranbolu'nun göl veya deniz olan bir alanda suların çekilerek bir yerleşim yerine dönüştüğü inanılan yaygın bir görüştür. Bunun bir kanıtı olarak Kale altında bulunan "burun sandal" kayasında yer alan deniz araçlarının bağlandığı bir halkadan bahsedilmektedir (Ulukavak, 2017, s. 4).

Safranbolu ve civarında yerleşim Paleolitik Çağ ile başlar. Paflagonya'da yaşadığı bilinen en eski kavim Gasgaslar'dır. Etilerle savaşa giren Gasgaslar bu savaş neticesinde bölgeyi Etilere bırakmışlardır. Bölgeye Etiler bir asır egemen olmuş ve M.Ö. 1200 senelerinde Dorlar, Etilerin hâkimiyetine son vermiştir. M.Ö. 1000 yıllarında bölgeye Paflagonlar egemen olmuştur. M.Ö.700 tarihinde Kimmerler tarafından Paflagonlar yok edilmiştir ve daha sonra Lidyalılar Kimmer'leri bölgeden atmışlardır. M.Ö. 585 tarihinde Med Kralı Kresus ile Lidya Kralı olan Alyettes arasında önceden yapılmış anlaşma bozulunca, Lidyalılar yapılan savaşta yenilmiş ve İranlılar bölgeye hâkim olmuşlardır. Kapadokyalılar bölgeyi M.Ö. 277 tarihinde İranlılardan almıştır. M.Ö. 334 senesinde Helenler Paflagonya'yı işgal altına alırlar. M.Ö. 104 tarihinde Britanyalılar ve Pontuslar kendi aralarında paylaşır ve Safranbolu çevresi Britanyalıların egemenliğine geçer. Romalılar M.Ö. 64 tarihinde her iki devletin varlığına son verince, bölge Roma egemenliğine geçmiştir. Özellikle Bizans Roma döneminde Safranbolu ve civarında yoğun bir yerleşme yaşanmıştır (Eser, 2020, s. 7). 6. Haçlı seferinin ardından Cenevizliler, Bizans imparatorluğunun içine düştüğü zor durumdan faydalanarak kıyıdaiki Filyos ile Amasra'yı ele geçmiştir. Fakat

Kastamonu ile Safranbolu gibi iç bölgelerde bulunan önemli merkezler ise, Türkler gelinceye dek Bizans imparatorluğunun elinde kalmıştır 1071 Malazgirt Savaşı neticesinde Anadolu'nun kapıları Türklere açılmasıyla beraber Paflogonya bölgesinde bulunan yerleşim merkezleri Türklerin egemenliğine geçmiş ve bölgedeki Bizans hâkimiyeti son bulmuştur (Tunçözgür, 2012, s. 16).

Şehir, 1196 tarihinde Selçuklular tarafından fethedilerek Türklerin egemenliğine geçmiştir. Selçuklu yönetimine geçince şehrin ismi Zalifre olmuştur.1213-1280 yılları arasında Çobanoğulları Beyliği, 1326 ile 1354 yılları arasında Candaroğulları Beyliği ile 1423 tarihinden itibaren Osmanlı devletinin eline geçmiştir. Safranbolu ilk defa 14. yüzyıl ortalarında Osmanlı kontrolüne geçmiştir ve bölge 1416 yılında tamamen fethedilene kadar Candaroğulları ve Osmanlı arasında sınır olmuştur.17. yy. bölge İstanbul ve Sinop kervan yolu güzergâhında olması sebebiyle ekonomi ve kültür açısından en yüksek seviyeye Osmanlı döneminde ulaşmıştır (Arca, 2010, s. 41).

Safranbolu, Osmanlı'ya daima bağlı kalmış ve Osmanlı devrinde meydana gelen iç isyanlarda dahi ilişkilerini en yüksek seviyede tutmuşlardır. Kurtuluş savaşı döneminde bir taraftan bağlı kaldıkları saltanat diğer yanda Anadolu'da oluşan milli direniş ortasında kalmışlardır; fakat vatan milletine bağlı kalan Safranbolular ise milli direniş hareketine katılarak çok sayıda şehit vermişlerdir (Eser, 2020, s. 7).

Bölge önceleri, Germia, Dadybra ve Teodoropolis olarak isimlendirilmiştir. Türk egemenliğinin ardından kentin ismi "Zalifra" olarak kullanılmaya başlanmıştır.1330'lu tarihlerin başında Arap Sezgini İbni Battuta seyahatnamesinde Safranbolu'ya "Borlu" olarak değinilmiştir.19. yy. sonlarında "Zağfıran Borlu" olarak kullanılmıştır. Latin harflerinin kabulüyle geçici olarak Zafranbolu ve daha sonra Safranbolu'ya dönüşmüştür (Şendemir, 2019, s. 51). Safranbolu, 1927 tarihinde Zonguldak iline bağlanmıştır. 1945 senesinde Ulus bucağı, 1953 senesinde de Karabük ve Eflâni bucakları ilçe yapılarak Safranbolu'dan ayrılmıştır (Çetinkaya, 1998, s. 13). 1937 senesinde tarihinde Türkiye'nin ilk ağır sanayisi olan Demir Çelik Fabrikasının kurulmasıyla beraber Karabük hızla büyümüş ve 1995 tarihinde Karabük'ün il olması ile beraber Safranbolu kenti Karabük iline bağlanmıştır (Minare, 2019).

2.3. Safranbolu Ekonomisi

Geçmişı çok eski devirlere uzanan Safranbolu kentinde ekonomik yaşam tarihi gelişimine paralel olarak iniş çıkış göstermektedir (Çetinkaya, 1998, s. 21). İlçenin ekonomik yapısı diğerkentlerden pek farklı değildir. Yörede insanlar ticaretle ve çeşitli el sanatlarıyla uğraşırken kırsal alanda yerleşenler hayvancılık ve tarımla geçimlerini sürdürmektedirler (Eski, 2018, s. 2). Bölge doğal kaynaklar bakımından hayvancılığa uygun meralarla ve mobilya, inşaat alanında kullanılmaya uygun kereste temin edilebilen ormanlarla örtülüdür. Bölgeyi sulayan Araç Çay'ının; meyve, sebze ve tahıl üretimine etkisiyle Safranbolu önemli tarımsal alanın toplayıcı merkezi olduğu görülmektedir (Tunçözgür, 2012, s. 38-39). Ayrıca boya ve ilaç sanayinin ana maddesi olan safran, kentin ekonomik faaliyetleri arasında yer almaktadır. Endemik bir bitki türü olan safran yetiştiriciliği Safranbolu ve civarında yaygın olarak yapılmaktadır (Resim 1).

Resim 1: Kente Adını Veren Safran Bitkisi

Safranbolu’da Osmanlı hâkimiyetine kadar ekonomin temeli tarım ve hayvancılık oluştururken, Osmanlı hâkimiyetiyle beraber ticaret ve el sanatlarının öne çıktığı ve sonraki süreçte dericilik gibi geliri yüksek bir el sanatı dalının bunlara eklendiği bilinmektedir (Tunçözgür, 2012, s. 38-39).

Kapalı bir ekonomiye sahip olan Safranbolu kentinin en belirgin özelliklerinden biride önemli bir kervan yolu üstünde olmasıdır. Bu özelliği ile kent önemli bir ticaret ve konaklama merkezlerinden biri konumundadır. Yörede 17. yy. beraber imar hareketleri hız kazanmış ve ekonomik yapıyı da etkilemiştir. Cinci Hanı’nın inşa edilmesiyle beraber ekonomik canlanma daha üst seviyelere ulaşmıştır (Tunçözgür, 2012, s. 38-39) (Resim 2). Başlangıçta Safranbolu güzergâhından geçen kervanların mallarını sundukları bir şehir hanı olan ve Osmanlı mimarisini yansıtan han, sonraları bölgesel düzeydeki fonksiyonları farklılaştıkça şehir esnafının mallarını koruduğu bir mekân olarak kullanılmaya başlanmıştır (Şendil, 2017, s. 58).

Resim 2: Tarihi Cinci Hanından Bir Görünüm

Safranbolu, 19. yy. ekonomik bakımdan en parlak dönemini yaşamıştır. Kentte bu dönemde 500 dükkân ve 6 han bulunmaktadır. Ayrıca bu dönemdeki belgelerden anlaşıldığı üzere Safranbolu’da birçok bağ-bahçenin olduğu ve çavuş üzümü üreticiliğinin önemli olduğu görülmektedir. 19. yy. Safranbolu’da çok sayıda meslek dalı gelişmiştir. Şehir merkezindeki meslek dalları; demircilik, dericilik, saraçlık, semercilik, dericilik, yemenicilik, kavafılık, kunduracılık, kebabçılık, aşçılık, deri ticareti, kasaplık, fırıncılık, katırcılık, hallaçlık, pamukçuluk, urgancılık, bez dokumacılığı, kalaycılık, sobacılık, mühür kazıcılığı, bezihane, ciltçilik, hallaçlık, kereste ticareti, manufakturacılık, çekmecelik, inşaatçılık, zahira ticareti, emtia ticareti, nalbantlık, keçecilik, mutabiye, şekercilik, helvacılık, dülgerlik ve boyacılıktır. Köylerde ise; hayvancılık ve tarımsal ürünler dikkat çekmektedir. 19. yy. sonunda dükkân ve konut sayısına bakıldığında, kentte tabaklama ve ayakkabıcılık gibi pek çok iş dalında dışarıya hizmet verdiği ve önemli bir ekonomik gelir sağladığı görülmektedir (Fidan, 2011, s. 55).

Ulusal düzeyde bir kamu yatırımı olan “Demir Çelik Fabrikalarının” 1937 tarihinde Karabük’te kurulmasıyla beraber ağır sanayi, Safranbolu kentini her yönden etkisi altına almış ve hızlı gelişiminin durağan bir yapıya geçmesine neden olmuştur (Günay, 1998, s.102).

Safranbolu ekonomik açıdan 1970’li tarihlerden sonra turizm ile yeniden canlanmaya başlamıştır (Aygün, 2020, s. 57). Özellikle Safranbolu’nun UNESCO tarafından 17 Aralık 1994 tarihinde “Dünya Miras Kenti” olarak ilan edilmesiyle beraber ülke de ve dünyada dikkat çekmeye başlamıştır. Bu tarihten itibaren Safranbolu kenti yerli ve yabancı birçok turisti ağırlayarak, iç ve dış turizme hizmet eden bir kent konumuna gelmiştir. Günümüzde şehrin ekonomisi temelde turizme dayanmaktadır. Kent genelinde korunan mimari eserler restore edilerek turizme kazandırılmaktadır. Konakların birçoğu butik otele çevrilerek konaklama gereksinimi karşılanmaya çalışılmıştır. Tur acenteleri tarafından turlar düzenlenerek toplu turist kabileleri gelmektedir. Özellikle de Japon ziyaretçiler rağbet göstermektedir. Ayrıca ülkenin farklı kentlerinden gelen yerli turistlerinde ilgi gösterdiği Batı Karadeniz’in duraklama noktalarından biridir. Tarihi ve doğal güzellikleriyle dikkat çeken kent yerli ve yabancı pek çok turiste ev sahipliği yapmaktadır. Bu açıdan kentin ekonomiyeye en büyük katkısı turizm alanındadır (Eser, 2020, s. 14).

Kentte turizme paralel olarak birçok ekonomik faaliyet gelişme göstermiştir. Bu ekonomik etkinliklerden biride yöreyle özdeşleşen Safranbolu lokumlarıdır. İlk kez ticari anlamada 1920’li, tarihlerde Safranbolu helva ustalarınca üretilmeye başlanmıştır.1939 tarihinde de Karabük Demir Çelik Fabrikalarının kuruluş aşamasında ticari hayat ve ziyaretçi sayısının yükselişiyile yaygınlaşmış, 1940’lı tarihlerde de daha iyi tanınan bir tat haline gelmiştir (Sağ, 2018, s. 20). Her geçen gün çeşitliliği ve tercih edilirligi artan Safranbolu lokumları kentin ekonomisine önemli katkıda bulunan ticari faaliyet alanlarından birini oluşturmaktadır (Resim 3).

Resim 3: Safranbolu Lokumu

2.4. Safranbolu’nun Sosyal ve Kültürel Hayatı

Bir kenti diğerinden farklı kılan şey kendine özgü karakteri ve yapısal özellikleridir. Toplumlardaki sosyal ve ekonomik gelişmeler, doğal ve çevresel faktörler, politik hareketler, inançlar gibi pek çok bileşen kente kimlik kazandıran önemli etkenlerdendir. Safranbolu somut ve somut olmayan kültürel miras değerleriyle tam bir tarihi kent konumundadır. Bir Anadolu ve Osmanlı kenti olan Safranbolu, Osmanlı gelenek ve göreneklerini uygulayan, el sanatları ve ticaretin üst düzeye çıkması ile oldukça zenginleşmiş bir şehir durumundadır. Bu zenginlik tabi

olarak sosyal hayatı da olumlu yönde etkilemiş ve bu da mimariye de yansımıştır (Tunçözgür, 1997, s. 26). Ünü dünyaya yayılmış Safranbolu evleri mimari açıdan büyük ailelerin bir arada yaşam bulabileceği genelde iki katlı ve birden fazla odalı tarzda ve inancının bir gereği olarak kadın, erkeğin birbirlerini görmeleri önlenecek şekilde haremlik ve selamlık olarak bölmeli yapıda inşa edilmiştir (Resim 4). Safranbolu’da erkeklerin bulunduğu bölüme selamlık denilmektedir. Aynı zamanda burası iş görüşmelerinin yaşandığı ve özel konukların ağırlandığı mekândır. Hemen hemen her evde selamlık katı veya giriş kısmında bir selamlık bölümü vardır (Bayazıt, 2014, s. 2) (Resim 5).Eski dönemlerde kadının ev içinde bile olsa aile içinden olmayan erkeklere görünmeden, hizmet etmek amacıyla iki oda arasında bir dolap içine dönme dolap yapılmıştır (Günay, 1998, s. 105).

Resim 4: Tarihi Safranbolu Evi

Safranbolu da yaşam alanlarını sürdürdükleri evlerde, geleneksel hayat sosyal bakımdan ataerkil aile düzenine, ekonomik bakımdan da “kapalı aile ekonomisinin” icaplarına uygun olarak şekillenmiştir. Safranbolu evlerinde toplumsal ve ekonomik bakımdan görgülü, varlıklı, eğitimli kişilerin yaşadığı bilinmektedir (Ulukavak, 2017, s. 101).

Resim 5: Tarihi Safranbolu Evinden Bir Bölüm

Safranbolu halkının eğitime büyük önem verdiği bilinmektedir. Dine verilen önem sebebiyle genel olarak her aile kız ve erkek çocuklarını küçük yaşlarda kuran öğrenmesi maksadıyla hocalara göndermişlerdir. Bu nedenden dolayı okuma yazma bilmeyen kız çocukları bile, muhakkak kuran okumayı bilmektedir. Safranbolu’da o dönemlerde hoca ve din adamlarının öğrettikleri öğrencilere sadece kuran öğretmekle kalmamışlar, dinin kuralları ve kuranın tefsirini ders olarak vermişlerdir. Kentte medrese eğitimi önemli bir yer kaplamaktadır (Kadem, 1998, s. 33). Safranbolu’ya ait eğitim yazıları incelendiğinde 1880 senesi başlarında, kent merkezinde erkek ve kız iptidai mekteplerinin yeterli sayıda olduğu görülmektedir. Eğitimin öneminin farkında olan halk kendi olanaklarıyla okul binaları inşa etmiş, kimilerini de onarmış; eşraf bu hususta önderlik etmiştir. Rüştüye ve iptidai mektepleriyle yetinmemiş 1915 tarihinde kendi imkânlarıyla liselerini (idadi) yapmışlardır (Eski, 2018, s. 3).

Safranbolu’da okula gitmeyen çocuklar ise küçük yaşta bir zanaat ustasının yanına verilerek meslek sahibi olması sağlanırdı. İlçede başta deri olmak üzere çeşitli el sanatlarını gelişme göstermiş ve kendi adını taşıyan çarşılar da kurulmuştur. Kurulan bu iktisadi yapı Anadolu’nun farklı şehirlerinde olduğu gibi Safranbolu’da da lonca sistemi ile yürütülmüştür. Safranbolu’da lonca düzeninin uygulanmış olması pek çok açıdan kentin gelişiminde olumlu etki yapmıştır. En önemlisi lonca sistemi içinde nesilden nesile aktarılan bilgi birikimi ilerleyen süreçte sermaye birikimine dönüşmüştür zanaat kollarının ihtisaslaşması, ülke hatta ülkeler arası pazarlarda söz

sahibi olmayı sunmuştur. Lonca sisteminin bir diğer faydası sosyal hayat bakımından olmuştur. Şehirde yer alan üretim ile üretim dışı her kesimin işbirliği ve sosyal dayanışma içinde olduğu söylenmektedir (Kalyoncu ve Tunçözgür, 2012, s. 27).

Safranbolu kentinde çarşı camii, han, hamamlar bir arada yer almaktadır. Sokaklar çarşı doğrultusunda açılır çarşımı orta noktasında değerli eşyaların satış alanı olan bedesten bulunur. Arazinin uygunluğu nispetinde çarşı çukur alanlara, evlerde birbirinin manzarasını kapatmayacak tarzda yamaçlara inşa edilmiştir (Resim 6). Kentin muhtelif yerlerinde camii bulunmakla birlikte, şehrin en önemli camii daima şehrin merkezinde bulunur, bu camii etrafında dükkânlar sıralanır (Tuncel,1980, s. 149).

Resim 6: Safranbolu Kentinden Bir Görünüm

Safranbolu ilçesi, toplumun ihtiyaçlarına cevap veren günümüz şehircilik bilincini o dönem de benimseyen nadir kentlerden biridir. Kentteki doku, yerleşim şekli, mimaride uygulanan detaylar insani gereksinimleri karşılamaya elverişli olarak kültürel mimaride büyük ölçüde görülmektedir.

Resim 7: Safranbolu Sokak Aralarından Bir Görünüm

2.5. Safranbolu'da Turizm

Safranbolu kenti, hem gelenek, görenekleri hem de eşsiz sivil mimarisiyle geçmişi günümüzde yaşatan tarihi bir kenttir. Birçok medeniyeti içinde barındırması sebebiyle zengin bir kültür yelpazesine sahiptir. Yaklaşık 3000 yıllık tarihe sahip olan kent, seyahat sevenlerin yıl boyunca ziyaret ettikleri turizm cazibe merkezlerinden biridir. Kenti ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken birçok kültürel alanlar bulunmaktadır. Kültürel varlıkların bir arada yer aldığı çarşı bölgesi de bu özel noktalardan biridir. Çarşı bölgesinde tepede yer alan eski hükümet konağı, cephane binası, saat kulesi, hapishane binası kentte görülmeye değer kültürel varlıklardır.

Şehre hâkim olan Hıdırlık tepesi daha önceki zamanlarda açık namazgâh şeklinde kullanılmıştır. Eskiden Hıdırellez kutlamaları ve yağmur dualarının yapıldığı tepede, üstünde Hızır Paşa'nın mezarı ve makamı, Köstengil Kaymakamı olan Hasan Paşa'ya ait türbe (1845) ve Kurtuluş muharebesi kahramanlarından biri olan Dr. Ali Yaver Ataman'ın (1955) anıt mezarı yer almaktadır (Doğan, 2013, s. 50) (Resim 8).

Resim 8: Dr. Ali Yaver Ataman'ın Anıt Mezarı

Türk toplumun yaşam tazını yansıtan ve kentin isminin duyulmasını sağlayan sivil mimarinin en güzel örnekleri olan Safranbolu evleri de kentte önemli bir çekicilik unsuru oluşturmaktadır. Bir Osmanlı kenti olan Safranbolu'da başka bir kültürel miras kaynağı da camilerdir. Yörede tarihi nitelik taşıyan pek çok cami yer almaktadır (Resim). Ayrıca kentte yer alan kültür varlıklarından hanlar, hamamlar, köprüler tarihi çeşmeler, sokak araları, tarihi çarşılar, kaya mezarları, arkeolojik alanlar ve doğal güzellikleri (kanyonlar, teraslar ve seyir tepeleri) de destinasyon unsurlarından bazılarıdır. Yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken Kristal Cam Teras, Safranbolu Tokatlı Kanyonu üzerine inşa edilerek, doğal bir seyir alanı oluşturmaktadır. Kristal Cam Teras (Resim 9), hem doğal manzarayı izleme olanağı vermesi hem de yürüyüş parkurlarının olmasıyla en önemli turistik gezi alanlarından birisini oluşturmaktadır.

Resim 9: Safranbolu Cam Teras (URL- 5)

Resim 10: Kazdağlı Cami

Resim 11: Safranbolu Tarihi eşmelere Bir Örnek

Gastronomik açıdan da yöreye özgü pek çok lezzet bulunmaktadır Safranbolu lokumları, keşkek, bükme, peruhi, su böreği, Safranbolu baklavası gibi yemek türleri de yöreye seyahat unsuru oluşturmaktadır. Kente adını veren ve ekonomik değeri oldukça yüksek olan safran bitkisi baharat, boya hammaddesi, kozmetik ve ilaç sanayinde katkı maddesi olarak kullanılmaktadır. Safranbolu’da genellikle yemeklerde, zerde, aşure tatlılarında ve son dönemlerde lokum imalatında kullanılan safran bitkisi de ziyaretçilerin ilgisini çeken başka bir faktördür (Alp, 2000, s. 6). Geçmişini günümüze taşıyan debbağlık, demircilik, cam üfleme, yemenicilik gibi geleneksel el sanatları da ilçenin önemli kültürel kaynakları arasında bulunmaktadır. Yapılan açıklamalardan yola çıkılarak turizm potansiyeli yüksek Safranbolu kentinde gerçekleştirilen alternatif turizm faaliyetlerine Tablo 3’de yer verilmiştir;

Tablo 3: Safranbolu’da Turizm faaliyetleri

SAFRANBOLU'DA TURİZM FAALİYETLERİ	
Kültür Turizmi	Hanlar, hamamlar, tarihi konaklar, camiler, çeşmeler, el sanatları, Hıdırlık Tepesi, saat kulesi vb.
Yayla Turizmi	Sarı Çiçek, Boduroğlu Yaylası, Dede Yaylası vb.
Botanik Turizmi	Safran Çiçeği
Mağara Turizmi	Bulak Mağarası, Hızır Mağarası
Gastronomi Turizmi	Su böreği, Safranbolu baklavası, Peruhi, Safranbolu lokumu, bükme vb.
Kayak Turizmi	Keltepe Kayak Merkezi
Kanyon Turizmi	Sırçalı Kanyonu, Tokatlı Kanyonu vb.

Tablo 3’te, bahsedilen alternatif turizm faaliyetlerinden yörede en yaygın olarak kültürel turizme rastlanmaktadır. Bunun en önemli nedenleri sahip olduğu miras değerleridir. Kültürel değerlerin, çeşitliliği ve oldukça fazla oluşu, günümüze kadar bozulmadan ulaşması, UNESCO dünya miras listesinde yer alması ve konumu gibi birçok faktördür turistleri cezbetmekte ve destinasyon olarak önemini artırmaktadır (Ayaz ve diğerleri, 2018, s. 3). Safranbolu kentinde bulunan kültürel turizm kaynakları Tablo 4 verilmiştir.

Tablo 4: Safranbolu’da Kültürel Turizm Varlıkları

SAFRANBOLU 'DA TURİZM VARLIKLARI	
Safranbolu Evleri	Mümtazlar Evi, Kaymakamlar Evi, Kileciler Konağı, Emir Hoca zade Ahmetler Evi, Karaüzümler Konağı vb.
Han ve Hamalar	Tuzcu Hanı, Cinci Hanı, Cinci Hamamı, Eski Hamam
Kemer ve Köprüler	Kristal Teras, İnce Kaya Su Kemerı, Taş Köprü, Tokatlı Kanyonu
Safranbolu Kalesi	
Eski Hükümet Konağı	Kent Tarihi Müzesi
Köprülü Mukavvithanesi	
Saat Kulesi	
Güneş Saati	
Eski Hastane	Gureba ve Frengi Hastanesi
Hıdırlık Tepesi	
Camiler	Köprülü Mehmet Paşa Camii (1658-1661), Eski Camii (Osmanlı Bizans Dönemi 1841), Taş Minare Camii (Hüseyin Kethüda Camii 18. yy. ortaları), Hidayetullah Camii (1719), Dağdelen Camii (1767), Kazdağlıoğlu Camii (1779), İzzet Mehmet Paşa Camii (1956) vb.
Safranbolu Çarşıları	Demirciler Çarşısı, Yemeniciler Arastası, Semerciler Çarşısı, Bakırcılar Çarşısı vb.
Çeşmeler	Hergele Çeşmesi, Köprülü Çeşmesi, Hidayetullah Çeşmesi, Taş Minare Çeşmesi, Ali Bey Çeşmesi, Kazdağlıoğlu Çeşmesi, Mütevelli oğlu Çeşmesi vb.
Yörük Köyü	
Kaya Mezarları	Hacılarobası

Kaynak: (Altay ve Aydın, 2020, s. 89).

Resim 12: Safranbolu Eski Hükümete Konağı

Safranbolu kentinde her geçen gün turizm gelişmiş ve dünyanın benimsediği turistik cazibe merkezlerinden biri haline gelmiştir. Safranbolu’da turizmin bu denli gelişiminde bazı faktörlerin etkisi oldukça büyüktür. Safranbolu’da zaman belgeselinin 1976 tarihinde TRT’de yayımlanmasıyla kentin tanıtımı ve korunması yönünden hayli etkili olmuştur. Batı Karadeniz bölgesinin önemli bir turizm destinasyonu olan Amasra kentinin güzergâhında yer alması Safranbolu turizmine önemli katkı sağlamıştır. Yine İstanbul ve Ankara illerine olan yakınlığı ile ulaşım olanaklarının Safranbolu’da turizmin gelişimini desteklemiştir (Özdemir, 2011, s. 132).

Safranbolu kenti, 17 Aralık 1994 tarihinde UNESCO tarafından “Dünya Mimari Miras Listesine” dâhil edilerek koruma altına alınmıştır. Bu süreçten sonra kente gelen yerli ve yabancı turist sayısında olumlu bir artış yaşanmış ve turizmin ilerlemesine hız kazandırdığı gözlemlenmiştir (Gürbüz, 2002, s. 40). Günümüz ve geçmiş yıllar kıyaslandığında yerli ve yabancı turist sayısında fark edilir oranda artışlar yaşandığı gözlenmektedir. Tablo 5’te 2000-2020 yılları arası Safranbolu’yu ziyaret eden yerli ve yabancı turist bilgilerine yer verilmiştir;

Tablo 5: 2000-2020 Yıllarında Safranbolu'yu Ziyaret Eden Turist İstatistik Veriler

Yıl	Yerli Turist	Yabancı Turist	Toplam	Artış Oranı
2000	110.06	110.02	120.08	% 62 (azalış)
2019	231.496	87.370	318.866	% 0.95
2018	218.584	97.258	315.842	% 14.50
2017	217.842	57.917	275.759	% 34.40
2016	173.075	32.069	205.144	% 16 (azalış)
2015	190.111	53.996	244.107	% 7.3 (azalış)
2014	209.843	53.601	263.444	% 10.00
2013	195.616	43.850	239.466	% 7.6
2012	183.701	38.681	222.382	% 7.7
2011	173.674	32.685	206.359	% 28.00
2010	138.121	22.619	160.740	% 19.9
2009	116.634	17.396	134.030	% 6 (azalış)
2008	125.428	17.130	142.612	% 6.00
2007	112.655	21.655	134.310	% 24.00
2006	91.098	17.405	108.503	% 10.4
2005	80.046	17.776	98.281	% 6.70
2004	784.885	13.610	92.095	% 8.50
2003	76.678	9.932	84.908	% 22.00
2002	58.381	11.051	69.442	% 8.20
2001	55.215	8.988	64.203	% 1.70
2000	57.261	5.876	63.137	

Kaynak: (Uğur ve Apak, 2021, s. 9)

Tablo 5'te belirtilen bilgiler doğrultusunda Safranbolu'yu 2000 tarihinde ziyaret eden yerli turist sayısı 57.261 kişi iken, 2019 tarihinde bu sayı 231.496 kişiye çıkmıştır. Yabancı turist sayısı 2000 tarihinde 5.876 kişi iken, 2019 tarihi itibarıyla 87.370 kişiye düşmesine rağmen toplam sayıda bir önceki yıla oranla % 0.95 bir yükseliş gözlemlenmektedir. Bununla beraber tabloda turist sayılarının bir önceki yıla göre artış ve azalış oranları incelendiğinde turist sayısındaki en çok azalış oranının (yaklaşık % 62)2020 tarihinde olduğu belirlenmiştir. Bu düşmedeki en önemli etken

tüm dünyada etkisini gösteren salgın hastalık (COVID-19) olduğu düşünülmektedir. Artış oranının en çok görüldüğü sene ise 2017 tarihi olarak gözlemlenmiştir (Uğur ve Apak, 2021, s. 9).

Safranbolu’da önemli oranda gelişme gösteren turizmin, yöreye olumlu ve olumsuz bir takım etkileri bulunmaktadır. Yapılan araştırmalarda turizm aktivitelerinin Safranbolu’ya ekonomik açıdan refah sağladığı, yeni iş kolları ve olanaklarının sunduğu, turizm aktivitelerinin halkın yaşam kalitelerini yükselttiği ve ulaşım olanaklarını artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca kentte yabancı dil öğrenme arzusunun arttığı, ilçedeki kültürel benliğin korunmasını katkı sağladığı, kültürel etkinliklerin düzenlenmesine olanak sunduğu ve bu bağlamda yarışmalar konserler, paneller, festivallerle diğer aktivitelerin yapılması olumlu etkilerdir. Yine yöre halkına çevre ve doğa bilinci kazandırdığı, tarihi yapıların ise restore edilmesine olanak sunduğu, rekreasyon ve park alanlarının ise artış göstermesi yöreye kazandırdığı başka bir olumlu etkidir. Yaşanan trafik yoğunluğu ise ulaşımına engel teşkil etmesi sebebiyle turizmin olumsuz yönleri arasında değerlendirilmektedir (Altay ve Aydın, 2020, s. 89).

2.6. Safranbolu’da Geleneksel El Sanatları

Birçok medeniyetin izlerini günümüze taşıyan Safranbolu kenti, tarihi dokusu ve sivil mimarisiyle isminden söz ettirse de, geleneksel el sanatları yörede çeşitliliği oldukça fazla kültürel hazinelerdir. İlçe kapalı bir ekonomiye sahip olması sebebiyle geleneksel el sanatları büyük ölçüde gelişme göstermiştir (Özdemir, 2013, s. 136).

Karabük ve ilçelerinde geleneksel el sanatlarının en yaygın biçimde yapıldığı yer Safranbolu kentidir. Bunun en büyük nedeni Safranbolu’nun kültürel ve tarihi misyonu içerisinde ekonomik olarak ilçeyi sürükleyici bir yapıda olmasıdır. Safranbolu halkının sanatsal kabiliyetinin ve ruh güzelliğinin ürünü olarak ortaya çıkardığı el sanatları ve bu sanatı uygulayan sanatkarlar senelerce ilçe ekonomisine yön vermişlerdir (Acar, 2011, s. 14).

20.yy. başı Safranbolu meslek kollarının çoğaldığı dönemdir. Bu devirde kayıt altına alınmış meslek dalları şunlardır: Kavafılık, yemenicilik, börekçilik, deri ticareti, pastırmacılık, boyacılık, hallaçlık, nalbantlık, kemercilik, fırıncılık, kebabçılık,

urgancılık, dokumacılık, bezirhane, kalaycılık, kerestecilik, yapıcılık, tahin ve keten imalatı, saraçlık, kunduracılık, aşçılık, kasaplık, keçecilik, katırcılık, hattatlık, demircilik, çekicilik ve helvacılıktır (Tunçözgür, 2012, s. 43). Ayrıca ahilik teşkilatını kuran Ali Evran'ın zanaatı olan Debbaglığın kentte çok eskilere uzandığı, bu teşkilatın zamanında Safranbolu'da en ayrıntılı şekliyle var olduğu bilinmektedir (Acar, 2011, s. 31).

Safranbolu kentinde iktisadi yaşamının işleyişi lonca sistemine göre de sürdürülmüştür. Her meslek kendi arasında örgütlenerek bir birlik oluşturmuştur. Daha çok eşya işleyici konumundaki zanaatkârların meydana getirdiği bu birlikler; demirciler, dericiler, semerciler, yemeniciler, bakırcılar gibi kendi meslek isimleriyle isimlendirilmektedir. Kentin yerleşme planında ayrı ayrı sokaklarda yer alarak kendi adlarını vermişler ve günümüzde de Safranbolu da aynı adlarla yer almaktadırlar. (Resim 13–14). Safranbolu'da imalat etkinlikleri arasında bulunan dokumacılık ise, genellikle evlerde yapılmakta ve bu nedenle Safranbolu evlerinin genelinde dokuma tezgâhı yer almaktadır. O devirlerde keçecilik ve mutahafılık (tuhafiyecilik) hayli yaygın olarak yapılmıştır (Kalyoncu, 2010, s. 40-42).

Resim 13: Tarihi Yemeniciler Arastası

Resim 14: Tabakhane İsminin Verildiği Bir Sokak

Safranbolu kentinde geleneksel el sanatları usta çırak ya da babadan oğula aktarım yöntemiyle sürdürülmüştür. Tarihi kentte son dönemlerde geleneksel mesleklerin azaldığı ya da işlevini yitirdiği görülmektedir. Sebep olarak Karabük'te kurulan Demir Çelik fabrikalarına işçi toplamaları ve Birinci Dünya Savaşı'nda küçük yaştaki gençlerin askere gönderilmesi mesleklerde çırak eksikliği yaşanması olarak gösterilebilir. Yaşlı, hasta ve sakat nüfus dışında gelecek güvencesi, yüksek ücret ödenmesi, çalışma saatlerindeki kısalık gibi faktörlerden dolayı Safranbolu'dan Karabük demir çelik fabrikalarına iş gücü kayması yaşanmıştır. Buna paralel olarak geleneksel meslekler birer birer önemini yitirmiştir ve kaybolmuştur (Tunçözgür, 2012, s. 45).

Teknolojik gelişmeler, fabrikasyon üretim, ekonomi gibi pek çok etken yörede el sanatlarının kaybolmasına neden olmuştur. Bugün sayıları oldukça azalan ve tutunma gayreti içinde olan bu geleneksel el sanatı başta Safranbolu evleri olmak üzere farklı kültürel kaynakların gölgesinde kalmıştır (Özdemir, 2011, s. 136). Özellikle son dönemlerde turizmle anılan Safranbolu kentinde el sanatları turistlere yönelik hediyelik eşya tarzında üretilerek tarihi çarşıda satışa sunulmaktadır (Resim 15-16).

Resim 15: Safranbolu El İşlemelerinin Satıldığı Dükkân

Resim 16: Safranbolu'da Hediyeelik Eşyaların Satıldığı Dükkân

Safranbolu ilçesinde yapılmış olan ve kimilerinin yapımı hala devam etmekte olan el sanatları ayrı ayrı ele alınarak açıklamalarına yer verilmiştir

2.6.1. Demircilik

El sanatları kategorisinde değerlendirilen demircilik, demir madenin eriterek basit araç gereç yardımıyla biçimlendirme ve işlemeye dayanan geleneksel bir zanaattır. (Davulcu, 2015, s. 21). Tarihi çok eskilere dayanan demircilik insanlık için büyük öneme sahiptir. Demirin keşfi devrim yaratmış ve bir çağın kapanıp yerine demir çağının başlamasına sebep olmuştur (Özkaya, 2014, s. 3).

Tarihte yüksek kalitede demir işçiliği yapan ilk uygarlığın Hititler olduğu bilinmektedir (Davulcu, 2015, s. 21). Demir çağı, gerçek anlamda Anadolu coğrafyasında ise M.Ö.1200 tarihlerinde, Hitit İmparatorluğu'nun son bulmasıyla beraber demircilerin farklı bölgelere dağılmasıyla başlamıştır (Özkaya, 2004, s. 3). Demirin, demirciliğin her toplum ve ulus için büyük ehemmiyeti bulunmakla beraber Türklerin Orta Asya'da başlayan var oluşundan bugüne dek gelişiminde büyük bir önem arz etmektedir. Türkistan'da ki Türklerin tarihin eski devirlerinde demiri keşfederek işlemeleri onların demir sanatı konusunda maharet kazanmasında vesile kılmıştır. Türkler demiri bir sanat şekline dönüştürmüş ve bütün dünyada demir ustaları olarak anılmışlardır (Dağı ve Çelik, 2020, s. 26-28). Türklerin, Türkistan bölgesinden Anadolu'ya göçleri aynı zamanda kültürel göçü de beraberinde getirmiştir.

Birçok el sanatı gibi demircilik de kültürün ve güç sembolü olarak siyasetin önemli bir aracı olmuştur. Türklerin yaşamında önemli bir yeri olan demir, savaş meydanlarında üstünlüğü sağlayan değerli bir madendir. Kargı, mızrak, kılıç, kalkan, temren gibi savaş malzemeleri demirden üretilmiştir (Özdemir, 2019, s. 496).

Safranbolu ilçesinde de demircilik sanatının tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Osmanlı devrinde 1568 tarihli tahrir defterinde Safranbolu, demirci, hallaç, debbağ, terzi, mumcu, yaycı ve boyacı gibi mesleklere sahip insanların varlığından bahsetmektedir (Çelik, 2013, s. 13). 1831 tarihli nüfus kayıtlarına göre Safranbolu kent merkezinde 46 kişinin yani kent nüfusunun %1,9'unun bu el sanatının yaptığı görülmektedir (Ersöz, 2021, s. 71).Cumhuriyetin ilanından sonraki süreçte,

1924 tarihinde Safranbolu’da demircilik el sanatını icra ettiren kişi sayısı 105 olarak tespit edilmiştir. Bu demirci ustaları sıcak ve soğuk demir üstüne çalışmaktadırlar. Sıcak demirle uğraşan demirci ustalarının özellikle nalburculuk, güllap, saban, burgu, bıçak, pencere ve kapıların tüm demir parçalarını yapma konusunda maharetleri vardır. Bunların dışında çapa, tırmık, diğren, tırpan, kürek, bel gibi günlük yaşamdaki kullanılan pek çok alet yapılarak ve tamir edildiği söylenmektedir. Kendi mesleklerinde kullandıkları eğe dışındaki tüm demir araç gereçleri kendileri yaptıkları bilinmektedir (Acar, 2011, s. 35) (Resim 17). Safranbolu yöresinde demircilikle bağlantılı başka bir geleneksel el sanatı da çilingirciliktir. 1923 tarihinde Safranbolu Ticaret ve Sanayi Odası risalesine göre bu sanatın Sobacılarla beraber 9 kişi tarafından yapıldığı bilinmektedir (Tunçözgür, 2002, s. 30). Mimarisi ile meşhur Safranbolu evlerinin ihtişamlı kapı halka ve tokmakları bu sanat ustaları tarafından yapılmaktadır (Resim 18).

Resim 17: Safranbolu’da Demircilik Sanatıyla Üretilmiş Eşyalar

Resim 18: Safranbolu Evi Kapı Halka ve Tokmaklarından Bir Örnek

Safranbolu’da önemli meslek dallarından biride sobacılıktır. İlçede demircilikle uğraşanların tamamına yakını aynı zamanda sobacılık da yapmaktadır. Özellikle odun sobası üretmektedirler. Kömür kullanımının ilçede artmasıyla beraber kömür sobası da imal edilmeye başlanmıştır. Bu gün ise sobacılıkla uğraşanların sayısı farklı sanat dallarında olduğu gibi hayli azalmıştır. Doğalgazın hayatımıza girmesiyle beraber sobaya olan ihtiyaç azalmıştır. Sobacılık sanatını icra eden ustalar yalnızca soba imalatı ile geçimlerini sağlayamadıklarından dolayı mangal ve farklı ziraat ürünlerde yapmaktadır (Acar, 2011, s. 77).

Safranbolu demircileri günümüze kadar varlığını koruyan Demirciler Arastasında toplanmışlardır. Demirciler arastası İzzet Mehmet Paşa Camiinin altından geçen Akçasu deresinin her iki tarafında yer almaktadır. Bu arastada sıcak ve soğuk demir işlemeciliği yapıldığı ve lonca geleneğinin sürdürüldüğü önemli bir yerdir. Ayrıca demirciler çarşısında kalaycılar ve bakıcılar da bulunmaktadır (Aygün, 2020, s. 62-63). Dün olduğu gibi bugünde demirciler arastasında çekiç sesleri duyulmaya devam etmektedir. Söylenilebilir ki, yok olmaya yüz tutan sanat dalları arasında en şanslı olanı demirciliktir (Çelik, 2013, s. 13).

Resim 19: Safranbolu'da Çilingirci Dükkânından Bir Görünüm

Resim 20: Demirci Ustası Akif Ünal

2.6.2. Dericilik (Debbağlık)

Geleneksel el sanatlarımız içinde önemli bir yere sahip olan deri işleme; debagat, serpileme ve tabaklama gibi farklı isimlerle de ifade edilmektedir. Anadolu

da; Mezopotamya ve Mısır medeniyetlerine karşıt deri işlemeciliği ilk çağa kadar uzanan bir tarihe sahiptir. Anadolu da yaşayan farklı uygarlıklar tarih boyu öldürülmüş hayvanların derisini yüzmüşler, üst ve ayak giyiminde, aksesuar (Resim 21), müzik aleti, hayvan koşu takımı, ev aletleri vb. pek çok alanda kullanmışlardır. 1071 tarihinde Anadolu'yu vatan olarak kabul eden Türkler de orta Asya'dan bu yana deri işleme sanatını bilmektedirler (Acar, 2011, s. 49).

Resim 21: Deri Malzemedен Üretilmiş Bir Örnek

Safranbolu'da debbağlık yani dericilik önemli bir meslek dalıdır. 17. yy. Safranbolu çevre köylerden toplanan en iyi türde derilerin işlenerek üst seviyede özelleşmiş bir ara şehir durumundadır (Tunçözgür, 2012, s. 40). Üretilen mallar civardaki il ve ilçelere satılmış üstelik İstanbul'a kadar yollanmıştır. Safranbolu halkı klasik işletmeciliğin beraberinde makineleşmeye de (Resim 22-23) büyük önem vermiş ancak yeterli başarıyı elde edememiştir. Bunun ana nedeni, makineden anlayan teknik personel olmayışından kaynaklanmaktadır. Dışarıdan teknik eleman getirilerek sorun çözülmeye çalışılsa da istenilen başarı sağlanamamıştır (Eski, 2018, s. 31).

Resim 22: Deri Tabaklamada Kullanılan Makine

Resim 23: Deri Tabaklamada Kullanılan Havuz

Anadolu'da, dericiliğin merkezi olan Safranbolu'da, deri işlemeciliğinin odağı tabakhanedir ve dere boyunca vadi içerisinde bulunur. Safranbolu çarşısından geçen Gümüş deresi ve Akçasu Deresi'nin birleştiği dere yatağının genişlediği alana denilmektedir (Acar, 2011, s. 49). Tabakhane deresi hem doğal yapısı, hem de

tabaklama işleminde kullanılan su kaynağı, atık suyun rahat atılabilmesi, görünüm ve pis kokunun kenti etkilememesi bakımından tabaklama için ayrılmıştır (Günay, 1998, s. 100). Bölge kendi arasında aşağı ve yukarı tabakhane olarak iki alana ayrılmaktadır. Tabakhane mescidinin bulunduğu kesim yukarı tabakhane, deri fabrikası (Resim 24) odak kabul edilerek etrafı aşağı tabakhane olarak bilinmektedir (Acar, 2011, s. 49). Safranbolu ve çevresinde 19. asır sonlarında sığır, keçi ve koyun hayvancılığının devam ettiği belirtilmekte ve şehirde bulunan tabakhanelerin sayısı 84 olarak bilinmektedir. Tabakhanelerin (Resim 25) sayısı yörede dericiliğin önemli bir ticari faaliyet alanı olduğunun kanıtıdır. Safranbolu’da 19. yy. özellikle dericilikle alakalı tabaklama, ayakkabıcılık, dikicilik gibi faaliyetlerin şehir ekonomisine büyük etkisi olduğu, dericilikle alakalı ticari faaliyetlerde kimi ailelerin hayli zenginleştiği söylenmektedir (Tunçözgür, 2012, s. 42).

Resim 24: Deri Fabrikasının Şu an ki Görünümü

Resim 25: Safranbolu Tabakhane Müzesini Gösteren Tabela

Osmanlı imparatorluğunun son dönemlerinde Anadolu'nun dericilik merkezi olan Safranbolu kenti ile Avrupa devletlerinden özellikle Avusturya ve Fransa deri ticaretinde bulunmuşlardır. Bartın yolu üzerinden bu deriler Avrupa'ya gönderilmiştir. Ancak daha sonraları Avusturya ve Fransa'nın Safranbolu'ya gönderdiği elamanlarla dericilik mesleğinin püf noktalarını öğrenerek kendi ülkelerinde kaliteli deri üretimine başlamışlardır. Bu da Safranbolu'nun deri ticaretinden elde ettiği kazancı düşmesine neden olmuştur (Barlas, 2004, s. 10).

Demir çelik fabrikalarının Karabük'te açılmasıyla beraber, 1950 tarihlerin dericiliğin ekonomik etkisinin azalması, buralarda üretimin düşmesine ve giderek tabakhanenin terk edilmesine sebep olmuştur (Acar, 2011, s. 49). Diğer meslek dallarında olduğu gibi debbağlık sanatında da usta çırak aktarım yöntemiyle yeni yetişen kuşağa öğretilmektedir. Ancak günümüzde mesleği icra ettirecek çırak yetişmemesi, sanayileşme ve ekonomik kaygılardan dolayı meslek unutulmuş yâda unutulmaya yüz tutmuştur.

2.6.3.Yemenicilik (Köşkerlik)

Deri ve deri ürünleri geçmişten günümüze dek uzanan zaman diliminde Anadolu kültüründe geleneksel el sanatlarının temel malzemelerinden biri olmuştur (Arıkan ve Gök, 2021, s. 65). Türk kültürünü yansıtan ve ana faktörü deri olan yemenicilik önemli el sanatlarından biridir. Yemeni; kısa kenarlı siyah, sarı veya kırmızı sahtiyandan (cılalanmış, tabaklanmış ve boyanmış deri) yapılan tabanı köseleden dikilen, üstü deri, ökçeli, üstü açık biraz kaba bir ayakkabı türüdür. Yemeni, asırlar boyunca halk ve askerler tarafından giyilmiştir. Yemenicilere “köşker”, yemenici ustalarına ise “köşker ustası” denilmektedir. Yemeninin ilk kez yemende Yemen-i Ekber isminde biri tarafından yapıldığı, bu sebeple bu kişinin ismini aldığı söylenmektedir. Zaman içerisinde yemeni üretimi yemenden Halep’e, Halep’ten de Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne geldiği belirtilmektedir. Şanlıurfa, Gaziantep, Diyarbakır, Kahramanmaraş, Adana ve Antakya ya dek yayılmış olan yemeni üretimi daha sonraları diğer illere de yayıldığı söylenmektedir (Karatay, 2020, s. 190).

Tüm Anadolu coğrafyasında olduğu gibi yemeni üretilen bölgelerde debbağlık sanatı önde gelmektedir. Tarihte dericiliğin merkezi konumunda olan Safranbolu kenti kaliteli ve sağlam yemeni üreten illerden biridir. Safranbolu yöresinde yemeniciliğin merkezi Arasta Çarşısı’dır. Arasta Çarşısı Köprülü Camii’nin yakınında ve onun vakfiyesi olarak inşa edilmiştir. Yapıldığı tarihlerde yemenici esnafının içinde bulunduğu Safranbolu arastasında 48 dükkan mevcutken, 1990 tarihi öncesi restorasyon yapılan bazı dükkanlar ufaltılarak arastadaki dükkan sayısı 48 den 51 ‘e çıkartılmıştır. Bu çarşıda yemenicilik yapılar ve yiğitbaşı (esnaf reisleri) denilen yemeni loncaları tarafından yönetilirdi (Barlas, 2004, s. 10-11).Safranbolu da yemenicilik 1960 tarihlerin başına dek birkaç dükkânda ayakkabı olarak kullanılmak amacıyla üretilmiştir (Acar, 2011, s. 59).

Yemeniler, Safranbolu da genellikle erkekler ve kadınlar için ayrı ayrı dikilmekle birlikte, kimi tür yemenileri de hem erkekler hem de kadınlar giyilmektedir. Kadınların yemenisine “zenne” ya da “çariko” (Fotoğraf 22) denilirdi. Genellikle kadın yemenilerin yüzü üç parçadan oluşurdu ve arzu edildiğinde makineyle süs işlenirdi. Ayrıca kadın yemenilerine üç veya dört parça köseleden topuk

yapılırdı. Erkeklerle ait yemenilere sadece tulumbacı şeklinde tek parça kösele ökçe olarak çakılırdı (Barlas, 2004, s. 21).

Resim 26: Safranbolu’da Üretilen Yemene Modelleri

Kurtuluş savaşı esnasında ordunun zorunlu ihtiyaçları için arasta yemenciliğinden faydalanılmıştır. Kurtuluş muharebesi sırasında iki yıl boyunca arasta dükkânlarında devamlı olarak yirmi dört saat vardiyalı çalışmak kaydıyla “topuksuz yemene” yapılmış ve yapılan yemeniler devlet tarafından ücret karşılığı satın alınmıştır. Arastada da Kurtuluş Savaşı’nın ardından 1950’li tarihlerin ortalarına kadar yemene yapımında bulunulmuştur. Lastik ayakkabıların ortaya çıkmasıyla beraber yemencilik gerilemiştir (Ulukavak, 2017, s. 126).

Günümüzde Safranbolu ilçesinde, yemenciler arastasında yemene kültürünü devam ettiren tek bir temsilcisi kalmıştır. Erhan BAŞKAYA (Resim 27) isimdeki yemene ustası, mesleğin gelecek kuşaklara aktarılması ve bu kültürel mirasın yaşatılması için büyük çaba göstermektedir. Kentte mesleğin tek temsilcisi olan Erhan Başkaya, ekonomik etkenlerden ve mesleği sürdürecektir çırak bulamamasından dolayı, kendilerinden sonra sanatın yok olacağından kaygı duymaktadır. Ayrıca değişen ürün çeşitliliği, üretim teknolojisindeki değişim ve malzemedeki gelişim ile birlikte

ayakkabıların fabrikasyon üretime başlaması, yemenicilik geleneğinin yitip giden sanatlar içinde yer almasına neden olmuştur (Arıkan ve Gök, 2021, s. 66).

Resim 27: Yemeni Ustası Erhan Başkaya

2.6.4. Bakırcılık ve Kalaycılık

Bakır, insanoğlunun doğada ilk keşfettiği metallere biridir. Son dönemlerde yapılan arkeolojik kazılardan elde edilen veriler, dünyada ilk kez bakır madenciliğinin günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önce başladığını göstermektedir (Ehsani, 2016, s. 56). Geçmişte oldukça eskilere dayanan bakırcılık sanatı, Anadolu'da MÖ.7000 tarihlere kadar uzanmaktadır. Yapılan kazı çalışmalarında Çatalhöyük ve Çayönü'nde, dövme yöntemiyle yapılan kanca, iğne, biz gibi aletler ile süs eşyaları bulunmuştur (Özkarcı, 2017, s. 358).

Bakır, kızıl kahverengi, rahat işlenebilir bir madendir. Çok farklı fonksiyonel eşyanın üretildiği bakır, doğada hem cevher hem de maden olarak bulunmaktadır. Dere yatağında görülen saf bakır, okside olabilen bir madendir. Gümüş ve altından daha sert

bir yapıya sahip olan bakırın kullanım alanı bu sebeple oldukça geniştir. Metalik durumdaki bakır dış koşullara karşı dayanıklı olması açısından “tükenmez maden” ismini almıştır. Bakırın yüzeyi üstünde meydana gelen bileşikler bakırın farklı renklerde görünmesini ve dış etkilere uzun süre dayanmasını sağlamaktadır (Ertaş, 2014, s. 162).

İnsanlık tarihi geçmişten günümüze kadar incelendiğinde madenlerin keşfedilmesine, özelliklerinin anlaşılmasına paralel olarak, maden bezeme ve işleme yöntemleri de gelişmiştir. Madeni işleyen ustalar, üstünde çalıştıkları malzemeye göre elverişli teknikleri seçerek maden sanatında zirveye ulaşmışlardır (Kalay ve Subaşı, 260). Değerli bir maden olan bakırın, yöresel ve el sanatlarında şekillendirilmesine bakırcılık, bu işi yapan kişilere bakırcı, elde edilen ürünlere ise bakır eşya denilmektedir (Balkanal, 2021, s. 70).

Keşfedilmesi tarih öncesine dayanan bakır, silah ve alet yapımında yararlanılan ilk madenlerden olduğu bilinmektedir. İnsanların eski devirlerden beri farklı maksatlarla kullandığı ve günümüzde de endüstrinin temel girdileri içinde yer alan bakır, geçmişten günümüze dek kolay işlenebilir maden olması, farklı metallerle karışım yapılabilmesi, dış etkilere karşı dayanıklı olması sebebiyle günlük yaşamda ve endüstride çok geniş bir kullanım alanı bulmuş değerli metallerden biridir (Özdemir ve Kaya, 2011, s. 1149-1150). Bakır, alaşımlar halinde ya da saf olarak bugün özellikle elektrik, elektronik, uçak, gemi, haberleşme, motor, ev araçları, savaş, elektrik üretimi ve dağıtımı, kimya, inşaat, ölçü aletleri, vb. gibi farklı dallarda ve üretim endüstrisi kollarında oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır (Eraslan, 2009, s. 379).

Bakır madeninden yaygın olarak süs eşyaları, aynalar, ibrikler, maşrapa, sahan, su güğümleri yemek kapları, büyük sini, mangal gibi günlük kullanım (Resim 28) eşyaları yapılmaktadır. Bakır madenin mutfaklara girmesiyle beraber bakırcılık bir meslek kolu olmuştur. Bakır kapların sık sık kullanılması ve havayla etmesinden ötürü korozyona uğramasını engellemek için koruyucu bir tabaka oluşturmak amacıyla kalaydan yararlanılmıştır. Özellikle mutfaklardaki bakır kapların hızlı oksitlenmemesi ve bakır zehirlenmelerinin ölüme neden olmaması amacıyla bakır kaplar kalayla sırlandırılmaktadır. Kültürel miraslarımızdan bakırcılık ve bakırcılığa bağlantılı olarak gelişen kalaycılık zanaatı her daim aynı çerçevede içinde olmuşlardır. Kalaycılık zanaatı

ile meşgul ustalar “kalaycı” olarak isimlendirilmiştir (Subaşı ve Kalay, 2016, s. 261-262). Bakırdan üretilen ürünler kalaylama gerektirdiği için yaygın olarak bakırcı esnafının yanında kalaycılar yer alırdı.

Resim 28: Bakırdan Yapılmış Günlük Kullanım Eşyası

Safranbolu yöresinde bakır ve bakır işlemeciliği yoktur. Geçmişte olduğu gibi bugün de özellikle Kastamonu, İstanbul ve Çorum’dan hazır olarak getirilen bakır eşyaların satışı yapılmaktadır (Resim 29). Bakır araç-gereç denilince ilk akla mutfakta kullanılan kaplar gelmektedir. Anadolu örf ve adetlerinin bir icabı olarak mutfak eşyası içinde bakır kaplar gerçek bir zenginlik göstergesi olarak bilinmektedir. Safranbolu yöresinde kalaycılık, Demirciler-Bakırcılar arasındadır. 1924 tarihinde Safranbolu, Ticaret ve Sanayi Odasının basılmış olan risalesine göre 1923 tarihinde bakır ve kalaycılık işiyle uğraşan kişi sayısı 40’tır (Acar, 2011, s. 43). Ancak hızla değişen sosyal ve ekonomik yapıyla beraber bakır eşyalar yerini plastik, cam, çelik, alüminyum vb. malzemelere bırakmışlardır. Bakırcılık sanatı ve bakırcılığa paralel olarak gelişme gösteren kalaycılık zanaatı eski önemini kaybetmiştir.

Resim 29: Safranbolu’da Bakır Ürünleri Satılan Dükkân

2.6.5.Semercilik

At, eşek, katır, deve, beygir gibi binek ve yük hayvanlarının sırt kısmına konulan hem yük taşımaya hem de hayvanların üstüne binmeye yardımcı olan araca “semer ”semeri üreten ustaya da “semerci ”adı verilmektedir (Özkoca ve Bozkurt, 2013, s. 98). Batı kökenli semer kelimesinin Rumcadan Türkçeye, Türkçe’den Sırpça’ya ve Bulgarca’ya gibi Balkan dillerine geçtiği bilinmektedir. Anadolu’da “paldum, palan, kürtün binim, gürtün, peki, çul, göçek” gibi çeşitli isimler semer yerine kullanılmaktadır. Semer ile palanın ne zaman ortaya çıktığı mevzusunda değişik görüşler ortaya atılmıştır. Nuri Taner (1986) göre, Mısır, Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarına ait arkeolojik kazılarda, çıkarılan buluntu ve duvar resimlerinde hayvanların sırt bölgesine yük taşımaya yarayan bir araç koydukları tespit edilmiştir. Ayrıca Taner; Arap ve Farsların semer kullandığının vurgulayarak, Türklere de bu uluslar vasıtasıyla geçmiş olma ihtimali üstünde durmaktadır. Türklere buna karşılık “eyer ”in varlığına dikkat çekmektedir (Fidan, 2017, s. 580).

Osmanlı saraylarında da, hizmetli ve padişahların atlarının korunduğu has ahırdaki görevlilere “palan hassa ”ismi verilirdi. Bu kişilerin görevleri, yük hayvanlarına vurulan semerlerin, eyerlerin, palanların yapımı ve bakımı ile uğraşmaktı. Osmanlıda semer gibi işlerle uğraşanlara “palanduzan” ismi verilirdi (Acar, 2011, s.71).

Ulaşımında önemli bir araç olan eşek ve at, Safranbolu ve çevresinde de yaygın olarak kullanılırdı. Bu sebepten dolayı semercilik ve saraçlık kentte yaygın olarak yapılan bir üretim dalıydı. Safranbolu’da 1923 tarihinde bu sanatı icra eden kişi sayısının 120 olduğu bilinmektedir. (Günay, 1998, s. 101). Safranbolu da, semerciler, kasaplar, kunduracılar, manifaturacılar gibi meslek dallarının ismini taşıyan sokaklar bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Semerciler Sokağı’dır. Günümüzde ise Semerciler Sokağı’nda semerci esnafı bulunmamaktadır. Semercilik sanatında kendi içinde temeli ahiliğe dayanan sonra ise lonca şeklinde vücut bulan köklü kaide ve gelenekleri vardır. Yiğit başı denilen esnaf başları bu kaideleri uygular, esnafları birbirine karşı korur, hammadde alımı, satımı, yapımı dâhil semerci esnafının her türlü işi ile uğraşırlardı (Acar, 2011, s. 71). Kentte semerci ustaları üç çeşit semer yapmaktadır;

- At semeri,
- Katır semeri,
- Merkep semeri.

Ayrıca bu semerlerin haricinde aynı adla anılan katır merkep ve at palanı ismi verilen palan çeşitleri vardır. Palan semer ve eyerin ortası sayılabilir daha çok binmek maksadıyla yapılır ve ağır yük çekmede kullanılmaz. Semere nazaran daha ufaktır ve hayvan sırtına oturur (Sağ, 2018, s. 16). Yine müstamel semer adı verilen eski semerlerden yapılan semerler vardı. Genellikle müstamel semerleri fakir hayvan sahipleri satın alırdı. Semerciliğin en yoğun olduğu dönemlerde haftada 10-15 semer üreten ustalar bunun bile piyasaya az geldiğini söylemektedirler. Ancak yaşanan teknolojik gelişmeler, çırak yetişmemesi, tekerleğin yaygınlaşması, motorlu taşıt sayısının artış göstermesi, gibi etkenler Safranbolu ve tüm Anadolu coğrafyasında semercilik zanaatının sonunu getirmiştir (Acar, 2011, s. 71-73).

2.6.6.Nalbantlık

Nalbant sözcüğü, Arapça “nal” ve Farsça bağlama manasına gelen “bend” kelimelerinin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. Sözcük manası olarak da ata ve ata benzer hayvanlara nal çakan zanaatkâr anlamına gelmektedir (Arslan vd., 2017, s. 232). Geleneksel bir el sanatı olan nalbantlık ise; katır, eşek, at öküz gibi hizmet ve binek hayvanların toynaklarına korumak maksatıyla nal (Resim 30) takma işlemine denilmektedir (Yolcu, 2014, s. 51).

Resim 30: Binek ve Yük Hayvanlarına Takılan Nala Bir Örnek

Binek hayvanlarının toynaklarına takılan nal büyük önem taşımaktadır. Hizmet veya binek hayvanlarının, dünya da hayat koşullarının hayvan gücüne dayalı olduğu dönemlerde hayati bir etkisi bulunmaktadır (Yolcu, 2014, s. 51). Bir at nallanmadığı durumda tırnağı rahatça kırılır ve tırnağı kırılan at süreç içinde işini yapamayacak duruma gelir. At sahipleri bunu iyi bildiklerinden dolayı atların nallarına kendi ayakkabılarından daha çok önem vermişlerdir (Öksüz, 2019, s. 61). Cengiz Han'ın söylediğine inanılan “bir çivi düşerse bir nal düşer, nal düşerse at düşer, at düşerse süvari düşer, süvari düşerse ordu düşer ve savaş kaybedilir” ifadesinde nalbantlık sanatının ve bir atı nallamanın ne kadar önemli olduğunu anlatmaktadır (Yıldırım, 2014, s. 118).

Ekonomisi tarım ve hayvancığa dayalı, bir ara kent durumunda olan Safranbolu da, yalnız nalburluk işi yapan esnaf olduğu gibi nalbantlık ve nalburluğu beraber yürüten esnaflarda bulunmaktadır. 1923 tarihinde 80 kişinin nalbantlık zanaatı ile

uğraştığı bilinmektedir. Zanaatla uğraşan kişi sayısı göz önünde bulundurulduğunda geçmişte bu mesleğin oldukça geçerliği olduğu ortaya çıkmaktadır (Sağ, 2018, s. 18). Günümüzde Safranbolu kentinde nalbantlık mesleği yok olan meslekler içinde yer almaktadır. İlerleyen teknoloji ile beraber at ve binek hayvanlarının yerini motorlu taşıtların alması geçmişte bu kadar önemli olan geleneksel sanatın unutulmasına ya da yok olup gitmesine neden olmuştur.

Resim 31: Safranbolu Kentinde Kullanılan Nal Örneği

2.6.7. Saraçlık

Saraçlık; binek ya da çeki hayvanlarının, koşu takımlarını, araç ve gereçlerini deri malzeme kullanarak yapım, onarım ve süsleme sanatı olarak tanımlanmaktadır. Bu sanatla uğraşanlara saraç, saraçlarında toplu olarak bulunduğu, eyerlerin ve at koşum takımlarının, satıldığı yerlere de saraçhane denilmektedir (Özdemir ve Yıldırım, 2019, s. 12).

Hayat şartlarının, hayvan gücene dayalı olduğu dönemlerde atlar evcilleştirilmiş ve evcilleştirilen atlara eyersiz binilmiş fakat bu durum uzun sürmemiştir. Atı ve biniciyi rahat ettirmekle birlikte atın kontrolünü sağlamak için binici ve at koşum takımlarına ihtiyaç duyulmuştur (Kurtipek ve Akbulut, 2021, s. 158). Tarihi milattan öncesine dayanan saraçlık sanatı, Lidyalılar tarafından ortaya

çıkarılmış, Orta Asya Türkleri döneminde de doruğa ulaşmıştır (Sarioğlu ve Bağcı, 2016, s. 93). Yapılan arkeolojik çalışmaların verilene göre, eski Türklerde at koşum takımlarının sanatsal bir tarafı vardı. Nitekim kazılarda bulunan gemler, ağızlıklar, üzenge, at koşum takımları vb. malzemeler ata bağlı bir kültürün var olduğunu göstermektedir (Yolcu, 2014, s. 25).

Türk kültüründe, geniş bir yer kaplayan atlar bazen şölen, spor ve sosyal alanlarda bazen de savaş meydanlarında kullanılmıştır. Savaşlarda binicinin manevralı hareketleri ve atın hızının sağladığı avantajlar savaş neticesini etkileyebilecek kadar büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple binici ve at için kullandıkları koşu ve binici takımlarının dizaynı büyük önem taşımaktadır. Özellikle eyerin yapısı atı ve biniciyi rahat ettirmesi bakımından ön plana çıkmaktadır (Kurtipek ve Akbulut, 2021, s. 157-159).

Debbağlığın merkezi konumunda olan Safranbolu kentinde deri üretimine bağlı olarak saraçlık sanatı da gelişme göstermiştir. Safranbolu nüfus kayıtlarına göre çok eski bir tarihe sahip olduğu bilinen saraçlık sanatının 1831 tarihinde 20 kişi tarafından yapıldığı bilinmektedir (Ersöz, 2021, s. 62). Safranbolu da saraçlık sanatını yapan ustalar dükkânlarında deri ile alakalı ve hayvanların koşum takımlarına ait her çeşit eşya üretmişlerdir (Acar, 2011, s. 69). İlerleyen zamanlarda ise gözlük, çakmak, tabanca, cüzdan, çakı kılıfları, at başlığı, dizgin merkep, inek ve at yıları, aşirtma kolan, paldım, Çerkez eyeri, çarık Osmanlı eyeri, kuzu ve köpek tasmaı, keçe saracı, halı heybe, dizgin, bel kemeri, çanta gibi turist amaçlı hediyelik eşya üreterek maharetlerini sergilemişlerdir. (Resim 32-33) Gelişen teknolojinin yaşamımızda hızla yer almasıyla beraber insan ve yük taşımada katır, merkep, at gibi hayvanların yerini motorlu taşıtların alması, saraç esnafını olumsuz yönde etkilemiştir (Çelik, 2013, s. 15).

Resim 32: Deri Ürönlere Bir Örnek

Resim 33: Deri Ürönlere Örnek

2.6.8. Mestçilik

Mest, üstüne ayakkabı giyilen, kısa konçlu, yumşak ve hafif bir tür deriden üretilen ayakkabı şeklinde tanımlanmaktadır. Mest, ayakkabıcılık terimleri sözlüğünde de “tabanı ve sayası yumuşak keçi derisinden üretilen, kısa konçlu, astarsız, ayakkabı içine giyilen, ayak giysisi” (Resim 34) olarak ifade edilmektedir. Mest isminin ‘mesh’ den geldiği, abdest alırken çıkarmadan üstüne mesh edildiği için halk arasında bu isim verildiği belirtilmektedir. Mest Anadolu’nun farklı bölgelerinde edik, goksak, çeltik gibi değişik isimler de kullanıldığı da söylenmektedir (Özdemir ve Çelik, 2013, s. 136). Mest ayağa, çorap gibi hem erkek hem de kadın tarafından giyilen bir iç ayakkabısıdır. Mestler dış mekânlarda üzerine lastik yemeni, pabuç vb. giyilerek kullanılmaktadır. İç mekânlarda ise üstüne bir şey giyilmeden tek kullanılan bir ayakkabı türüdür. Mestler; özellikle havalar soğduğunda abdest almada kolaylık sağladığı için özellikle ileri yaştaki insanlar tarafından tercih edilmektedir (Akçakale, 2013, s. 3-4).

Resim 34: Mest Örnekleri

Safranbolu kentinde mestin ne zaman yapılmaya başlandığı hakkında herhangi bir belge ve bilgi olmamasına karşı çok eski bir sanat kolu olarak kunduracılar ve yemeniciler arasında kendilerine yer edindikleri bilinmektedir (Sağ, 2018, s. 18). Mest yapımında önceleri davar derisi yani erkek dersi kullanırken daha sonraları sığır derisi kullanılmaya başlanmıştır. Başlarda Safranbolu tabakhanesinden temin edilen deriler tabakhaneinin kapanması üstüne Gerede (Bolu)'dan temin edilmeye başlamıştır. Mestin farklı kalıpları vardır ve bu kalıplar yardımıyla kesilen deriden mest yapılmaktadır. Mest üretiminde kullanılan kalıplar kartondan kesilmektedir. En küçüğü 21 den başlayarak 45 numaraya kadar mest kalıpları bulunmaktadır. Yörede farklı türde mestler yapılmaktadır.

- Lastikli mest,
- Yüzü Bütün Mest,
- Parçalı Mest.

Bu mestlerin haricinde birde parçalı mestin ince deriden yapılanı bulunmaktadır. Sığır derisinin incisinden üretilen bu çeşit mestlere çorap mest adı verilmektedir. Yine yüzü bütün mest olarak yapılan fakat fermuar yerine kopça (kanca) kullanılan mestlere de kopçalı mest denilmektedir (Acar, 2011, s. 65-67). Türk el sanatları içinde önemli bir yere sahip olan mestçilik sanatı maalesef Safranbolu kentinde yok olan meslekler arasında yer almaktadır. Günümüzde mesleğin son temsilcileri yaşamlarını yitirmiş ve sanatı devam ettirecek meslek erbabı bulunmadığından dolayı da mestçilik sanatı yok olup gitmiştir.

2.6.9. Kunduracılık (Ayakkabıcılık – Dikicilik - Sayacılık)

Günlük yaşantımızın zorunlu ihtiyaçlarından olan ayakkabıcılığın çıkış noktası tıpkı farklı zanaatlar gibi tabiat ve onun çetin şartlarıyla mücadele etme zorunluluğudur. Sert, yumuşak veya sivri zeminler, sıcak ve soğuk hava şartları gibi çevresel faktörlerden korunma gereksiniminden ortaya çıkan ayakkabılar süreç içinde toplumların örf, adetleri ve değişen beğeni anlayışına göre yeniden biçimlenmiştir (Güzel ve Oskay, 2017, s. 270).

Ayakkabının geçmişinin eski mısıra uzandığı ve buradan çevreye yayıldığı bilinmektedir. İnsanlar eski Mısır da ayaklarının iki bantla üst bölümünden tutturulan sandalet türünde ayakkabılar giymişlerdir. Hititler ise Anadolu’da kullanılan çarık tarzı ayakkabı giymişlerdir. Farklı bir ayakkabı türü olan çizmede Asurluların buluşu olup onlar tarafından kullanılmıştır. Daha sonra Romalılar devrinde ayakkabı modelleri artarak çeşitlenmeye başlamıştır. Osmanlı imparatorluğunda ayakkabı üretimi geliştirilmiştir (Çoruh ve Çaparlar, 2012, s. 19).

Osmanlı ve Selçuklu dönemlerinde hayat şartlarına paralel olarak ayakkabı türleri çoğalmış ve buna bağlı olarak ayakkabıcılık da gelişme göstermiştir. Osmanlı devrinde ayakkabılar biçimlerine, kullanıldıkları yere ve yapıldıkları malzemeye göre farklı adlar almıştır. Kundura, başmak, çapula, çedik, çizme, fotik, edik, mest, galoş, kalçın, merkûp, sandal, nalın, yemeni, tomak, terlik başlıca ayakkabı türleridir (Parlakpınar, 2013, s. 140). Osmanlılarda bu işle uğraşan sanatkâr ve esnaflara ;”babuççu (babuci), dikici, haftaf ve başmakçı” denilmektedir (Çoruh ve Çaparlar, 2012, s. 19). Genel olarak ayakkabı için kullanılan bu farklı adlar Türklerde ayakkabı kültürünün ne denli zengin olduğunun göstergesidir (Parlakpınar, 2013, s. 140).

Osmanlı şehri Safranbolu’da, icra edilen bir sanat olan kunduracılığın izlerine genellikle dikici olarak rastlanmaktadır. 1831 Safranbolu nüfus kayıtlarına bakıldığında 31 kişinin dikici esnafı olduğu ve Safranbolu nüfusunun %1,28’ni oluşturduğu bilinmektedir (Ersöz, 2021, s. 59). Safranbolu ilçesinde kunduracılık hayli yaygın ve ileri düzeyde bir sanat dalıdır. 1923 tarihinde kentte 430 kişinin kunduracı yemenici ve dikici olması Safranbolu kentinde kunduracılar ismini taşıyan bir sokağın var olması bu el sanatının ne denli yoğun olduğunu gösterir niteliktedir. Sayıları 5-6’yı geçmeyen başka kunduracılar ise çarşının farklı yerlerinde dağınık şekilde yayılmıştır. Bu dükkânların genelinde geleneksel üretim kalkmış ve yerini hazır üretim almıştır (Çelik, 2013, s. 14).

Kunduracılık, mestçilik ve yemenicilik mesleğine yardımcı mesleklerden biride sayacılıktır (Sağ, 2018, s. 18). Saya Ayakkabının üst bölümünü oluşturan ve taban parçalarının tümüne verilen isimdir. Ayakkabının yüz, burun ve arka yan parçaları oluşturan astarlı ya da astarsız dikilmiş olan kalıba çekilebilecek parçaların tamamına denir. Daha bir kısa tanımla ayakkabının üst bölümüne denir (Özdilli, 2014, s. 29).

Sayacı ise yemeni, mest veya ayakkabı yüzünü oluşturan deri kısmını birbirine diken ustalardır Önceleri yemeniciler, mestçiler kunduracılar sayalarını kendileri çatarken daha sonraları sayacılar tarafından dikilmeye başlanmıştır (Sağ, 2018, s. 18).

2.6.10. Diğer El Sanatları

Safranbolu ilçesinde yukarıda açıklamalarına yer verdiğimiz geleneksel el sanatları dışında farklı sanat dalları da icra edilmiştir. Bu geleneksel sanatlar şunlardır;

2.6.10.1 Mutaflık (Mutabiye)

Tabakhanenin kalıntı olan hayvan kılından kıl heybe, harar, yem torbası, kolon, ergi, at çulu, kerpe, (bulfur vb. serilen yaygı), dokumalara verilen isimdir. Kıl 10-20 cm uzunluğunda düz ve dar bir alanda eğrilir. Bu alan bahçenin uygun bir bölümünde ve genellikle kapalıdır. Eğrilen kıl ipi duvara dayalı halı tezgâhına dayalı bir tezgâhta dokunmaktadır. Tezgâh çardakta ya da hayatta durur. Genellikle erkekler kimi evlerde de kadınlar dokur.1923 tarihinde mutaflıkla uğraşan kişi sayısı 120, ticaretini yapan 5 tacir bulunmaktadır günümüzde ise mutaflık kalmamıştır (Kadem, 1998, s. 116).

2.6.10.2. Keçecilik

Yün gibi keratin yapılı deri ürünü hayvan liflerinin dış tabakasından oluşturulan pullu hücrelerin ısı, basınç, nem ve hareket etkisiyle birbirine çözülmecek biçimde kenetlenmesinden elde edilen çözümsüz, atkısız tekstil örneklerine “keçe ”denir (Seyirci ve Topaş, 1999, s. 577). (Resim 35) Bu işle uğraşanlara da keçeci denilmektedir. Safranbolu da 1923 tarihinde 10 keçeci olduğu bilinmektedir (Kadem, 1998, s. 116).

Resim 35: Keçecilik Sanatına Bir Örnek

2.6.10.3. Hırhırcı ve Çekmeci

Basit el tezgâhlarında merdiven ve pencere tokmakları, ağızlık heybe ağacı, topaç vb. şeyler çeken ustalara denilmektedir. Safranbolu ilçesinde 1923 tarihinde sayıları 10 iken günümüzde mesleğin ismini hatırlayan bile nadirdir (Acar, 2011, s. 80).

2.6.10.4. Bastonculuk

Geleneksel Türk el sanatları arasında hem güzel olma özelliği taşıyan hem de faydalı ürünlerden biride bastondur. Baston yapımı, tarih boyunca insanoğluna hem kazanç sağlayan hem estetik zevk veren hem de Türk sanat anlayışını ve kültürünü yansıtan bir alan olmuştur (Teke ve Çalışkan, 2018, s. 99). Çalışma alanımız olan Safranbolu kentinde bu sanatı icra eden bir temsilci bulunmaktadır. Ali Yapıcı (Bastoncu Ali) babasından devraldığı geleneksel mesleği devam ettirmektedir. Baston ve hediyelik eşya (Resim 36) imal ederek tarihi çarşıda turistlere hizmet vermektedir.

Resim 36: Safranbolu' da İmal Edilen Baston Örnekleri

2.6.10.5. Cam Üfleme Sanatı

Camın şeklen işlenmesi sıra dışı bir sanat dalıdır. Eriyik durumdaki camın özel araçlar yardımıyla biçimlendirilmesine dayalı bu sanat gerek süs ve dekorasyon gerekse kullanım amaçlı pek çok türde ürünün imalatı yapılabilmektedir. Kalıplama yöntemi de, bu alanda kullanılan en eski yöntemdir. Diğer yöntem ise “üfleme tekniğidir ” Eriyik ve sıvı durumda bulunan cam “pipo” ismi verilen içi boş boru üflenerek şekle dönüştürülür. Bu şekilde dekoratif ürünün yanı sıra vazo bardak gibi kullanım ürünleri de yapılmaktadır (URL - 6). Cam üfleme sanatı Safranbolu da geleneksel el sanatları içinde yer almaktadır. Bu sanatın Safranbolu da ki tek ustası Mehmet Emin Gelirdir (Resim 37). Severek icra ettiği sanatı özellikle turistlerin çok rağbet ettiğini ancak kendisinden sonra yörede mesleği devam ettirecek çırak bulamadığını dile getirmektedir.

Resim 37: Cam Üfleme Sanatı Ustası Mehmet Emin Gelir

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AMASRA’NIN DOĞAL VE KÜLTÜREL ÖZELLİKLERİ

3.1. Amasra’nın Coğrafi Yapısı

Amasra Batı Karadeniz bölgesinde bulunan Bartın iline bağlı bir ilçedir. Şehrin coğrafi konumu 41° 45, 25 kuzey enlemi ile 32°1, 49 doğu boylamı arasında olup ortalama yüzölçümü 120 km.’dir. Kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Kurucaşile, batı ve güneyinde ise Bartın merkez ilçesi bulunmaktadır. Amasra merkezi, Bartın’a 17 km uzaklıkta yer almaktadır (Dağ, 2017, s. 10). Amasra şehir merkezi Karadeniz kıyı dağlarının dik yamaçlarının eteğinde beş küçük adanın dördünün zamanla birleşmesiyle oluşmuş, küçük bir düzlükte, bu düzlüğün devamı olan tepeler ve eteklerinde kurulmuştur. Amasra şehir merkezinin iskeletini oluşturan adalar; Boztepe, Küçük Ada, Tekke tepesi ve Zindan ismini taşır. Büyük Ada veya Tavşan Adası ismiyle anılan ada dört adadan ayrı bir yerdedir (Sarı, 2001, s. 30).

Amasra kentinde kıyı kesimlerinde yükselti 0-250 m. civarında değişirken güney doğuya doru inildikçe yükselti 750 m. dek artmaktadır. Engebeli topografya ve kıyı kesiminde sahile doğru dikleşen dağlar yerleşim ve ulaşım koşullarını güçleştirmektedir. Şehir orta ve yüksek eğim potansiyeline sahip olarak saptanmıştır. Şehrin kıyılarında bazı yerlerde %30 dan yüksek eğime ulaşılmaktadır (Emir, 2018, s. 34). İlçe, güneyde Safranbolu Gerede, E8 otoyoluyla, E5 karayolu, batı da Çaycuma-Devrek ile Mengen –Yeniçağ karayollarıyla şehirlerarası ulaşım sağlanmaktadır. Doğu ve Orta Karadeniz’le iç Anadolu bölgesine ulaşım doğuda Cide güneyde ise Safranbolu üstünden sağlanmaktadır (Özdemir, 2016, s. 84).

Şekil 2: Amasra'nın Konum Haritası (URL-7)

Amasra şehri Karadeniz iklimi tesiri altındadır. Amasra'da Karadeniz kıyılarına has her mevsim yağış alan orta kuşak iklimi görülür. Yıllık sıcaklık farkları azdır. Kışları ılık, yazları serin geçer. En yağışlı mevsim sonbahardır. En sıcak ay Ağustos ve en soğuk ay Şubat'tır. Bir senenin 250 günü tamamen parçalı bulutlu veya açık, 115 günü yağışlı ve çok bulutlu geçmektedir. Ortalama bağıl nem oranı % 72,3 tür. Hâkim rüzgâr Poyraz olup, Yıldız, Karayel ve Lodos rüzgârlarına da açıktır. Yaz aylarında deniz suyu sıcaklığı ortalama 20,8 derecedir (URL-8).

Bitki örtüsü bakımından Karadeniz bölgesinin karakteristik özelliğini taşımaktadır. Amasra'nın da içinde yer aldığı batı Karadeniz bölgesindeki Küre dağları hayvan ve bitki türlerinin zenginliği, canlılar için elverişli doğal yaşam alanlarının çeşitliliği sebebiyle 07.07.2000 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir (Uzun, 2010, s. 7). Milli park, çekirdek ve tampon olmak üzere iki bölgeden oluşmaktadır. Amasra şehri tampon bölgede yer almaktadır. Bu alanda bitki örtüsünü doğu kayını ve köknar ormanları, yalancı makilerle, karstik alan karışık ormanları oluşturur. Ormanların yaprak döken ağaçları ise yaygın gürgen, diş budak, Anadolu kestanesi ve akçağaçtır. İğne yapraklı ormanları genellikle karaçam ve sarıçam ağırlıklıdır. Her dönem yeşil kalabilen defne gibi yalancı makilere yaygın olarak yerleşim yerlerinin çevresinde ve kıyı kesimlerinde rastlanmaktadır (Oğuztürk, 2016, s. 25). Amasra bitki örtüsü arasında endemik türler de görülmektedir. Bunun en güzel örneklerinden biride kum

zambağıdır. Akzambak olarak da bilinen kum zambağı batı Karadeniz bölümü sahillerinde rastlanan bir zambak türüdür (Uzun, 2010, s. 6).

3.2. Amasra'nın Tarihi

Doğal ve tarihi güzelliklere sahip Amasra veya tarihte ilk bilinen ismi ile Sesomes kentinin tarihi M.Ö. 12. yy. kadar dayanmaktadır. Bu devirde bölgede görülen Hitit ve Gasgas egemenliğinden sonra kent Fenikeliler tarafından ticari maksatta yönelik bir sömürge olarak kullanılmıştır. Fenikelilerin kısa süren egemenliğinin ardından İon, sömürge hareketleriyle Megereli ve Miletli denizcilerce ele geçirilmiş ve bütün batı Karadeniz bölgesi sahil kesimi önemli bir ticari faaliyet merkezi haline dönüşmüştür (Alkan, 2018, s. 11).

Kraliçe Amastris MÖ 3. yy. Sesamos ismini Amastris şeklinde değiştirmiştir. Amasra'da yaşamış olan kraliçe Amastris pers hanedanlığına bağlı asil bir kadındır. Şehirde küçük bir kraliyet kuran Amastris ve ailesinin Dinast Hanedanlığı 70 sene kadar sürmüş fakat Amastris adı günümüze kadar gelmiştir. Amastris MÖ 70 tarihinde Romalılar tarafından teslim alınmıştır. Kent MS 395 tarihine kadar olan zaman diliminde roma egemenliğinde yaşamış ve bugüne ulaşan kentin imarı büyük ölçüde bu tarihlerde inşa edilmiştir (Emir, 2018, s. 32). Roma devrine ait en önemli husus benzer birkaç şehirle beraber Amasra'nın orman ve limanlarından faydalanılarak Karadeniz'de hem ticareti hem de güvenliği sağlayacak gemiler inşa edilmiş olmasıdır. Amasra da gemi yapıcılığı roma devrine kadar uzanmaktadır. Romalılar günümüzde küçük liman olarak bilinen, gemi imalatında kullanılan antik limanın yanında bugünde varlığını koruyabilmiş pek çok önemli yapıyı şehre kazandırmıştır. (Aslan ve Kiper, 2016, s. 888). Daha sonra Amasra sırasıyla İyon ve Dor, Kimmerler ardından Lidya, Pers, Makedonya, Bitinya ve Pontus, roma, Bizans, Ceneviz ve Osmanlı egemenliğine girmiştir.

Hristiyanlığın ilk teşkilatlandığı bölgelerden biri olan kent Bizans döneminde önemli bir liman şehri haline gelmiştir bu dönemde kentte pek çok şapel ve kilise inşa edilmiştir. 1270 tarihinde Ceneviz hâkimiyetine giren kent Osmanlı topraklarına dâhil oluncaya kadar ticaret bölgesi olma özelliğini muhafaza etmiştir. Cenevizliler devrinde Amasra'ya değişik olarak Ceneviz Şatosu yapılmıştır. Tarihi verilere göre Hristiyanların hâkimiyeti 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Amasra'yı teslim

almasıyla son bulmuştur (Emir, 2018, s. 32). Fatih'in şehri savaştan ele geçirmesi Amasra tarihi açısından önemli bir hadisedir. Fatih Sultan Mehmet Amasra'ya girişte bulunan kuş kayası denilen noktada şehir için "Lala Çeşm-i Cihan bu mu ola? Söylemiyle şehre yeni bir sıfat kazandırmıştır (Aslan ve Kiper, 2016, s. 888).

Osmanlıların Amasra'yı fethinin ardından kentte yer alan iki adet kilise camiye dönüştürülmüştür. Fatih'in buyruğuyla bir kadı tayin edilmiş ve Eflâni halkı şehre yerleştirilmiştir. Osmanlılar döneminde Amasra kadılık merkezi haline gelmiştir (Sarı, 2001, s. 42). Fetih'ten sonraki ilk dönemlerde kentte yoğun bir nüfusun olmadığı bilinmektedir. Donanmadan iki gemi ile 100'e yakın asker kale muhafızı olarak Amasra'da bulunmaktadır. Tarihi kaynaklara göre birkaç papazın bu tarihlerde Büyükkada da olduğu bilinmektedir. Bölgeye daha sonraki tarihlerde Türkmenler yerleştirilmiştir (Verim, 2015, s. 59).

Cumhuriyetin ilanının ardından, şehir tarihin en zor dönemlerini görmüştür. 1920'li yılların sonlarında ve 1930'lu tarihlerde dünyada yaşanan ekonomik kriz sebebiyle kömür ocaklarında üretimin azaltılmasıyla gemicilik ve çekicilik önemini yitirmiş dışarıya yoğun olarak göç vermiştir. İkinci dünya savaşı esnasında ekonomik açıdan kötüye giden şehir savaşın ardından canlanmaya başlamıştır. Yaz döneminde genellikle büyük kentlerden gelen turistler bu canlılığın sebeplerindendir (Tekdamar, 2017, s. 75). Kasabanın 1950 tarihlerinde turistik potansiyeli fark edilmiş ve bir sayfiye alanı olarak ünlenmiştir (URL-9).

Osmanlı devrinde ilçeyken cumhuriyetle beraber bucak pozisyonuna düşürülen Amasra TBMM'nin 19 Haziran 1987 aldığı kararla ilçe statüsünü yeniden kazanmıştır. 28 Ağustos 1991 yılında Bartın'ın il olmasının ardından, Zonguldak'tan koparak Bartın iline bağlanmıştır (Sarı, 2001, s. 42).

3.3. Amasra'nın Ekonomisi

1965 tarihine kadar ilçe, ağaç oymacılığı, turizm, balıkçılık ve tarımdan oluşan bir iktisadi yapıya sahip olduğu bilinmektedir. 1965 tarihinde kömür madenlerinin faaliyete geçmesiyle beraber ilçenin ekonomik yapısında değişim ve çeşitlilik gözlemlenmeye başlamıştır. Şehrin ekonomisi genel olarak bölgede yer alan kömür ocaklarına dayanmaktadır. Halkın büyük bir kesimi maden ocaklarından emeklidir

(Alkan, 2018, s. 18). Amasra kentinin ekonomisi başta turizm olmak üzere madencilik, el sanatları, balıkçılık tarım ve hayvancılık gibi ekonomik faaliyetlere dayanmaktadır.

Amasra; sahip olduğu egemen iktisadi yapıya göre bir turizm şehri olarak tanılanmaktadır. Tarihi, kültürel ve doğal yapısıyla yılın on iki ayı turist çeken bir yerleşim yeridir (Özdemir, 2016, s. 109). Liman kenti olması, (Resim 38) güzellikleri ve lokaysan olarak büyük şehirlere yakınlığı sebebiyle turizm kentte önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Turizm ilçede, yeme-içme, eğlence, konaklama, tur acenteleri gibi pek çok iş konun gelişmesine olanak sunmuştur. Özellikle iç turizme hitap eden Amasra ilçesi ev pansiyonculuğunu ilk başlatan turizm beldelerinden biridir. Şehir merkezindeki pek çok konut ziyaretçilere motel ve pansiyon olarak turistlik konaklama imkânı sunmaktadır. Gelen ziyaretçilere bu sayede şehrin geleneksel hayat şartlarını tanıma ve yaşama olanağı sağlamaktadır (Yazgan vd., s. 180).

Resim 38: Amasra’da Teknelerin Bulunduğu Alan (URL- 10)

İlçe halkının başka bir ekonomik geçim kaynağı tarımsal faaliyetleridir. Kırsal alanlarda yapılan tarımsal ve hayvansal faaliyetler önemli bir kazanç kaynağı oluşturmaktadır. Amasra şehrinin, topografya elverişsizliği sebebiyle tarım alanları

sınırlıdır. Amasra şehrinin genelinde sulu ve kuru tarım şartlarında ürün yetiştirilmektedir. Tarıma elverişli alanlarda yetiştirilen ürünlerin başlıcaları; fındık, yumru bitkiler, yem bitkileri, meyve, sebze ve baklagillerdir. Fındık bahçeleri, Bostanlar, Kaz pınarı, İncigez, Şükürler, Kocabey, Saraydüzü, Yukarısal, Cumayanı ve Çanakçılar köylerinde ağırlıklı olmakla beraber tüm köylerde bulunmaktadır. Kestane, dut, asma, erik badem, kiraz, vişne ve elma ev bahçelerinde yetiştirilmekte ve yerel halk tarafından kurulan pazarlarda satılmaktadır (Çorbacı, 2014, s. 199). Ayrıca üretilen ürünler yol kenarlarına kurulan tezgâhlarda satışa sunulmaktadır.

Geçmişten günümüze kadar ulaşan tel kırma, dokuma, giyim kuşam eşyası süsleme gibi geleneksel el sanatları da ilçe ekonomisini canlanmasında büyük rol oynamaktadır. İlçenin farklı bir gelir kaynağı da Amasra halkının yaratıcılığını ortaya koyduğu yöresel el sanatlarından biri olan ahşap el oymacılığıdır. Şehirde eski tarihlerinden bu yana şimşir dallarından sepetler, hasır işleri ahşap oymacılığında da, dışbudak ıhlamur ceviz gibi ağaçlardan hediyelik eşya ve figürler, gemi maketleri yapılarak şehrin merkezinde yer alan çekiciler sokağında yöre esnafını hediyelik eşya bölümlerinde (Resim 39) satışa sunulmaktadır (Sarı, 2001, s. 67).

Resim 39: Amasra Çekiciler Sokağından Bir Görünüm

Hayvancılık Amasra şehrinde, küçük aile işletmeciliği şeklinde çok düşük oranda büyük baş hayvan besleyiciliği olarak yapılmaktadır. Yetiştirilen hayvanların çoğunluğu verimleri düşük, melez veya yerli ırk hayvandan oluşmaktadır (Karaaslan, 2011, s. 79). Başka bir ekonomik faaliyet olan balıkçılık Amasra yerleşiminde önemli bir geçim kaynağıdır. Amasra ilçesinde Tarlaağzı balıkçı barınağı ve Amasra balıkçı barınağı bulunmaktadır (Hattat, 2017, s. 19). Farklı boyutlarda 150 teknenin olduğu kent, ziyaretçilerinde lokantalarda tüketimine sunulan balıkların pek çok ailenin geçimine fayda sağlamaktadır. Yapılan balıkçılık yalnız Amasra ilçesinin değil Bartın ilinin de yüksek oranda balık ihtiyacını gidermektedir. Ayrıca yakın çevreye de balık nakli gerçekleştirilmektedir (Özdemir, 2016, s. 111-112).

3.4. Amasra'da Sosyal ve Kültürel Hayat

Amasra kenti, tarih boyunca Millet, Fenike İyon, Lidya, Ceneviz, Roma gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmasından dolayı zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Özellikle Roma devrinde inşa edilen yapılar günümüze kadar ulaşmıştır. Farklı medeniyetler, farklı mimari üsluplar, farklı inançlar Amasra yerleşiminin kültürel dokusuna çeşitlilik katmıştır (Özdemir, 2016, s. 109). Amasra kenti, geçirdiği tarihi devirlerin ve ev sahipliği yaptığı uygarlıkların mimari özelliklerinin birçoğunu günümüze taşıyabilmiş önemli bir tarihi kent özelliği taşımaktadır (Yazgan ve diğerleri, 2005, s. 180). Yerleşim yerinin büyük çoğunluğu kent merkezinde yoğunlaşmıştır. Evlerin bir bölümü orman alanları içerisinde yer almaktadır. Binaların geneli kargir, betonarme, ahşap yapılardan oluşmaktadır. Tarihi evler ise kale içinde bulunan yapılarla adeta farklı bir tarih oluşturmuştur. Şehirdeki ahşap binaların sayısı her geçen gün azalmaktadır (Karaçorlu, 2013, s. 8).

Resim 40: Amasra Kentinden Bir Görünüm (URL-11)

Amasra kenti ve dolayları orman ve orman ürünleri bakımından oldukça zengindir. Kent orman ürünlerinin işlendiği ve ticaretinin yapıldığı bir merkez konumundadır. Kültürel ve sosyal yaşam bakımından deniz, yoğun orman örtüsü, denizcilik, balık, ticaret bölge halkının yaşamında ve folklorunda önemli bir yer oluşturmaktadır (Davulcu, 2015, s. 96). Tarih boyunca Amasra halkının yaşam tarzı bu faktörler etrafında gelişmiştir. Denizcilik, bölge de turizmi geliştirmiş ve buna bağlı olarak halkın sosyal ve kültürel hayatında değişiklikler yaşanmıştır. Kentte turizmle beraber pek çok sektör ortaya çıkmıştır. Ev pansiyonculuğu, aile işletmeciliği, restoran ve kafeler, hediyelik eşya, eğlence gibi birçok sektörü hareketlendirmiş ve halkın refah düzeyini artırmıştır. Buna paralel olarak eğitim seviyesi yükselmiştir. Bartın üniversitesinin açılması ve turizmle beraber iş olanaklarının artmasıyla Amasra'da var olan göç olayı azalmıştır. Kentte düzenlenen çeşitli festival eğlence ve konser gibi etkinliklerle kentin tüm yıl boyunca turist yoğunluğu artırılmaya çalışılmıştır.

Bir turizm şehri olan Amasra, değişen yaşam koşullarına rağmen gelenek ve görenek, folklor, el sanatları gibi pek çok kültürel değerleri günümüze ulaştırmaya çalışan önemli kentlerden biridir.

3.5. Amasra’da Turizm

Doyumsuz doğal güzelliklere ve köklü bir tarihe sahip olan Amasra kenti turizm cazibe merkezlerinden biridir. Yıl boyu yerli ve yabancı turistlere ev sahipliği yapan önemli bir turizm beldesidir. Batı Karadeniz bölgesinde küçük bir sahil kasabası olan Amasra’nın turizm ile buluşması cumhuriyetin ilk dönemlerine dayanmaktadır.1920 tarihlerin sonunda çekicilik ve gemiciliğin önemini yitirmesi, mendirek inşaatının tamamlanması Amasra şehrinde işsizliğin artmasına sebep olmuştur. İstanbul’dan vapurla haftada iki gün gelen kişiler Amasra halkı için gelir kaynağı oluşturmuştur (URL-12). Amasra’ya dinlenmek maksadıyla gelen ziyaretçilere yönelik Bartın belediyesi 1929 tarihinde asker suyu piknik alanını düzenlemiştir (Özdemir, 2006, s. 39).

1930 tarihlerinde Amasra devletin önde gelenlerini ağırlamış ve yapılan bu ziyaretler kentin merak edilen bir yerleşim alanı olmasını sağlamıştır. İlçenin büyük şehirlere yakınlığı yazarlar, sanatçılar, gazeteciler, bürokratlar ve siyasetçiler tarafından sık sık ziyaret edilen bir alan olmasını sağlamıştır. Karabük demir çelik çalışanlarının, Amasra’yı sayfiye alanı olarak kullanmasıyla, 1940’lı tarihlerden itibaren ülkede ilk turizm hareketlerinin başladığı bölgelerden biri olmuştur (Emir, 2018, s. 34-35). 1955 tarihinde Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü tarafından İngilizce bastırıldığı dış turizme yönelik Amasra tanıtım kitapçığı ülkemizdeki bu manadaki ilk yayınlardandır (Özdemir, 2006, s. 39). 1955’te tarihinde Shell Şirketi, Amasra’nın fotoğraflarına bastırıldığı bir takvimde yer verince gelen ziyaretçi sayısı günden güne artış göstermiştir. Yine 1955 tarihinde bir okulun dersliğinin müzeye dönüştürülmesiyle ilçede var olan arkeolojik eserler buraya taşınmıştır (Tekdamar, 2017, s. 78) .Maden kömürünün 1960 yıllardan sonra ekonomik etkinlik olarak çıkarılmasıyla, turizm önemini kaybetmiştir. Turizme 1983 yılından sonra devlet politikası olarak önem verilmesi ayrıca 1990’lı yılların başında maden kömürü kaynağının azalmasıyla beraber turizm geçim kaynağı olarak yeniden önem kazanmıştır (Emir, 2018, s. 34-35). İlki 1997 tarihinde gerçekleşen uluslararası katılımcı Karadeniz Yat Rallisi’nin (KAYRA) önemli duraklarından birisi Amasra kentidir. Her yıl Temmuz ve Ağustos aylarında düzenlenen KAYRA, Türkiye, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna, Rusya, Gürcistan ve tekrar Türkiye’yi kapsayan rotasıyla 72 gün kadar devam etmekte ve ilçede turizmi hareketlendirmektedir (Özdemir, 2011, s. 40). 2003 tarihinde çekilen “Gönderilmemiş Mektuplar” adlı

sinema filmi ile “Hayat Bilgisi, Gülbeyaz, Fikrimin ince Gülü” gibi dizilerin Amasra’da çekilmiş olması da kentin tanıtımına önemli katkıda bulunmuştur (Kıyıcı, 2010, s. 63).

Turistlerin, kullanımına ve faydalanmasına elverişli olan doğal kaynaklar en önemli turistik arz kaynakları içinde sayılmakta olup; bitki örtüsü, iklim, yaylalar, ırmak ve göller, mağaralar, plajlar, termal su kaynakları ve benzeri kaynaklar bu grubun kapsamına girmektedir (Kıyıcı, 2010, s. 63). Amasra, doğal yapısıyla (Resim 41) ve elverişli iklimsel şartlarıyla günümüzde rağbet edilen tatil beldelerindedir.

Resim 41: Amasra’nın Doğal Güzelliklerinden Bir Görünüm

Amasra kenti ve dolaylarında tekne turuna ve yüzmeye elverişli koylar ve plajlar bulunmaktadır. Şehir merkezinin doğusunda Büyük Liman ve batısında Küçük Liman olmak üzere iki plaj yer almaktadır. Kentte ziyaret eden turistlerin tercih ettiği diğer koylar ve plajlar ise şehir merkezinin batısında, Gömü, Tarlaağzı; doğusunda Bozköy, Göçgün, Çakraz, Cambu, Akkonak, Kurucaşile Tekkeönü ve Kapısuyu Koyları ile Çakraz, Boğazköy, Göçgünve Akkonak plajları olarak sıralanmaktadır (Yazgan vd., 2005, s. 180). Bu plajlar ziyaretçilerin ilgi gösterdiği turistik noktalardandır. Turizm potansiyeli yüksek şehir, yıl boyunca seyahat severlere pek çok çekicilik unsuru sunmaktadır. Özellikle mavi ile yeşilin bütünleşmesi doğal bir çekicilik unsuru oluşturmaktadır. Tabiat severlerin şehrin yorucu temposundan

uzaklaşarak doğa ile iç içe zaman geçirebildikleri özel yerleşim yerlerinden biridir (Resim 42)

Resim 42: Amasra Turist Noktalarından Bir Görünüm

Amasra halkının, kültürünü ve karakteristik özelliklerini yansıtan yöresel el sanatları turistlerinin ilginç çeken önemli kültürel hazinelerdir. İlçede bulunan kültür varlıkları ve kentle bütünleşmiş çekiciler çarşısı da başka bir çekim unsurudur. Çekiciler sokağı (Resim 43) Amasra bölgesi ve yöreye has, göz nuru, el emeği hediyelik eşyaların satıldığı ufak bir çarşıdır. Tarihi çekiciler çarşısında Amasra'ya özgü üretimi olan şimşir, ıhlamur, ceviz, dişbudak, kızılağaç, kiraz gibi ağaçlar kullanılarak üretilen güzel söz ve ayetlerin yazıldığı levhalar, çerez takımları, resim ve resimlikler, nihale, baharatlık, tuzluk, peçetelik, şimşir kaşık, kalem, masaj aletleri, vb. hediyelik ürünler üretilerek satıldığı turistlerin uğrak noktalarındandır (URL-12). Yöreye özgü geleneksel yemeklerde turistler için farklı bir çekim gücü oluşturmaktadır. Özellikle Amasra kış dönemlerinde balık severlerin deniz manzarası eşliğinde yemek yiyebildikleri bir turizm beldesidir.

Resim 43: Tarihi Çekiciler Çarşısından Bir Görünüm

3000 yıllık tarihe sahip Amasra kentinde ziyaretçilerin dikkatini çeken arkeolojik sit alanları yer almaktadır. Günümüze kadar pek çok medeniyeti barındıran Amasra şehir merkezi, birinci, ikinci, üçüncü arkeolojik sit alanlarına bölünmüştür. Tavşan ve Boz tepe adası birinci, kentin Mezarlığı Nakrapel ve eski bir yerleşim alanı akropol ikinci derece, genellikle Osmanlı Türk sivil mimarisini yansıtan kum, Boztepe mahallesi, Kaleiçi mahallesi, bedesten mahallesi üçüncü derece sit bölgesi olarak belirlenmiştir (Özdemir, 2006, s. 42). Eşsiz manzaraları ve kültürel dokusuyla Amasra kentinde, başta deniz turizmi olmak üzere farklı alternatif turizm türlerine rastlanmaktadır. Bu turizm türlerine Tablo 6’da yer verilmiştir;

Tablo 6: Amasra’da Yapılan Turizm Aktiviteleri

AMASRA TURİZM ETKİNLİKLERİ	
Yelken Turizmi	Amasra limanları ve rüzgârlarıyla yelken turizmi açısından güzel parkurlar bulunmaktadır.
Eko Turizm	Amasra ve dolaylarında dağlar farklı bitki örtüsü ile ekolojik araştırmaların ve meraklıların dikkatini çekmektedir.
Mağara Turizmi	Kuyupınar -Gürcüoluk Mağarası
Yat Turizmi	Amasra’da tekne ve yatların barınabileceği limanlar mevcuttur
Kuş Gözlemciliği	Amasra’da çok farklı çeşitlerde kuşları görebileceğiniz gibi kış mevsiminde küçük limanı gelen kuğular ayrı bir güzellik sunmaktadır.
Av Turizmi	Amasra’nın coğrafi yapısı, bitki örtüsü ve yaban hayatı, balık avcılığı ve av turizmine ilgi duyanlara bilhassa kış mevsiminde önemli bir potansiyel sunar
Sualtı Dalışları	Tarla Ağız ve Çakraz dolaylarında su dalış alanları bulunmaktadır
Trekking	Bedesten-Amasra-Kale şah Tepesi, Kuş kayası Anıtı-Cevizlik vadisi (5 km.- 3 saat) vb.
Balıkçılık	Mevsimine göre olta balıkçılığı ile istavrit, kefal, mezgit, palamut, karagöz, lüfer, zargana, iskorpit avlanır
Gastronomi turizmi	Balık, Amasra salatası, ballı yoğurt vb.
Kültür Turizmi	Amasra Müzesi, Amasra Kalesi, Fatih Camii, Kemere köprüsü vb.
Festival turizmi	Amasra Fetih Kutlamaları, Çilek Festivali vb.

Kaynak: (Bölükbaşı ve Artar, 2019, s. 741).

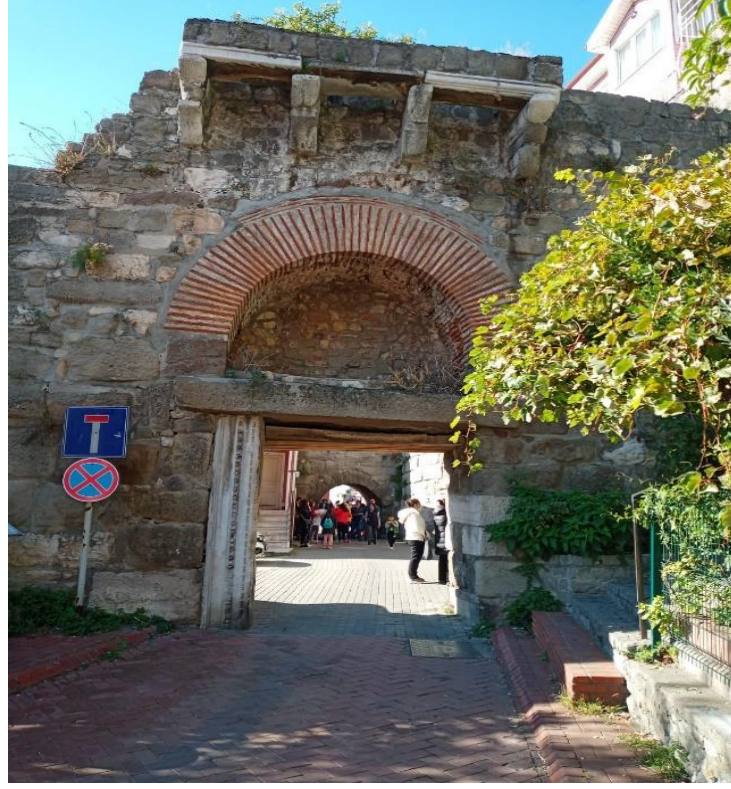
Amasra yalnızca denizi ve doğası ile değil son dönemlerde düzenlenen kültür turlarıyla da isminden söz ettirmektedir. Şehrin tarihi dokusu hayli zengindir. Kentte roma imparatorluğundan ve farklı uygarlıklardan kalma birçok sanat eseri ve yapı bulunmaktadır. Bu kültürel eserlerden Amasra Kalesi (Resim 44)2013 yılında UNESCO dünya miras geçici listesinde yer almaktadır. Bölgede ki bu kültürel çeşitlilik kültür turizmini hareketlendirmekte olup, farklı coğrafyalardan ziyaretçiler

bölgedeki tarihi ve arkeolojik zenginliği görmek için gelmektedirler (Hattat, 2017, s. 20). Kentte bulunan farklı kültür varlıkları Tablo 7’de verilmiştir;

Tablo 7: Amasra Kültür Varlıkları

AMASRA'DA TURİZM POTANSİYELİNE SAHİP KÜLTÜR VARLIKLARI	
Kuşkayası Yol Anıtı	Karadeniz'in tek yol anıtı. Eski yoldan Amasra'ya 3.5 km mesafede
Cenova Şatosu	Amasra 'da yaşamış olan soylu Cenova ailelerine ait semboller yer almaktadır
Mehmet Ağa Konağı	Tarihi taş bir bina
Amasra Kalesi	Kemere Köprüsü ve Zindan Mahallesinden girişi yer almaktadır. İki bölümden oluşmaktadır.
Küçük Kilise (Şapel)	Tuğla taş örgü yöntemiyle 9. yy. inşa edilmiş, kale içinde yer alan tarihi bir bina
Direkli Kaya	Küçük limanda yer alan direkli kaya eski dönemlerde üstünde ateş yakılarak buranın liman olduğunu belirlemek için kullanılırdı
Fatih Camii	9. yy. kilise olarak yapılmış ve Amasra'nın fethinin ardından Fatih Sultan Mehmet tarafından camiye çevrilmiştir
Kemere Köprüsü	Boztepe ile Amasra'yı birbirine bağlayan tarihi köprü
Amasra Müzesi	Amasra 'da yer alan tarihi eserlerin sergilendiği, 1 etnografik ve 2 arkeolojik teşhir salonuna sahip müze

Kaynak: (Oğuztürk, 2016, s. 33-35).

Resim 44: Amasra Kale GiriŖi

Resim 45: Amasra Kent MÜzesi

Amasra kentinin nüfus yoğunluğu özellikle tatil günleri birkaç katına çıkmaktadır. Çevre illerden gelen turistler kentte ekonomik anlamda önemli gelir kaynağı oluşturmaktadır. Turizm, kentin kalkınmasında önemli bir faaliyet alanı oluşturmaktadır.

3.6. Amasra'da El Sanatlar

El sanatları, bulunduğu coğrafyaya, sahip olduğu hammadde, üretildiği toplumunun yaşam tarzı gibi pek çok unsurdan etkilenen kültürel hazinelerdir. Amasra halkının günlük yaşamını, el sanatlarını ve maddi kültürünü derinden etkileyen unsurlardan biri Karadeniz Bölgesinin yoğun orman örtüsüdür. Yeşilin her tonunun karşımıza çıkığı bölgede, hayatın her anında ve her aşamasında kullanılan ahşap eşyalar, Karadeniz ormanlarının çok çeşitli ağaçlarından üretilmiştir (Davulcu, 2015, s. 55). Doğal bitki örtüsünün zenginliği yörede el sanatlarının gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle bölgenin ormanlarla kaplı olması Amasra'da eski bir sanat dalı olan ağaç oymacılığının yaygın olarak yapılmasına olanak sunmuştur. Ana maddesi ağaç olan çekicilik sanatı Amasra ve dolaylarında yetişen ağaçlardan uygun olanlarının el tezgâhında işlenmesi, oyulması ile birçok eşya yapılmaktadır. Tarihi çok eskilere dayanan bu sanat, pek çok kişinin mesleği haline gelmiştir. Geçmişte bu sanat el tezgâhında yapılmasından ötürü çekicilik ismini almıştır (Kurt, 2020, s. 98).

Hammaddesi doğadan yetişen, bitkisel örücülük Amasra kentinin geleneksel el sanatları içinde yer almaktadır.1930'lu tarihlerde hasır işleri, şimşir çırpıntılarında sepetler, mısır soymuğundan şapkalar, sepetler, koltuk takımları yapılmış ve 1934-1938 tarihleri arasında sergiler, konferanslar, müsamereler düzenlenmiştir. Günümüzde de mısır soymuğundan örülen zincirlerle çeşitli eşyalar üretilerek gelir sağlanmaktadır (URL-13).

Bir liman kenti olan Amasra'da tarihsel süreç içinde doğal yapısına paralel olarak geleneksel ahşap gemi imalatı yapılmıştır. Ahşap, deniz taşıtlarının bilinen en geleneksel gemi malzemesidir. Ağacın, hafifliği ve işleme kolaylığının yanı sıra soğuğu, sıcaklığı izole edebilmesi, sağlamlığı, diğer malzemelere oranla yorulmaya karşı dayanıklılığı, sıcaklığı ve görüntüsü gemiciler tarafından tercih edilmesini sağlamıştır (Gündoğan, vd., 2013, s. 91). Ahşap, gemi ve tekne yapıcılığı bölge kültüründe orman ve denizi birleştiren son derece eski bir sanattır. Geleneksel yöntem ve

malzemelerle sürdürülen bu zanaata dair bilgiler usta-çırak aktarım yöntemiyle günümüze kadar ulaşan yöresel sanatlardandır (Davulcu, 2015, s. 55).

İlçe, farklı bir zanaat olan el işlemeciliği ve tel kırma sanatının yoğun olarak yapıldığı yerlerden biridir. Bartın ilinde de Osmanlı klasik devrinden itibaren işleme yapımında ana malzeme olan iplik ve kumaş üretimi yapılagelmiştir. 1640 yılında İstanbul narh defterinde “Bartın’ın bükülmüş beyaz keten ipliği, Bartın’ın çiğ beyaz ipliği” şeklinde geçen kayıtlardan bölge halkının kendi gereksinimini ürettiği gibi ihtiyaç fazlasını kent dışına sattığı bilinmektedir. Ayrıca keten iplik üretilmekle birlikte 18.yy. dikkat çeken ve rağbet gören ipliklerinden yün ipeği üretimi Amasra ve Kastamonu gibi merkezlerden temin edilmiştir. Bölgede, dokumacılık ve iplik üretimi işlemecilik, sanatının gelişimini destekleyen önemli etkenlerdendir. Bartın limanının 19.yy. ortalarından başlayarak ticaretin artmasıyla halkın gelir ve refah düzeyinin yükseldiği bilinmektedir (Demir ve Varol, 2019, s. 3145).Ticari faaliyetlerin İstanbul ile gerçekleşmesi Avrupa dantelleri, kumaşları, çeyiz işleri giysileri, gibi İstanbul kültürünü taşıyan öğelerinin, Anadolu’nun küçük bir kentine ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Bu etkileşim sonucu tel kırma sanatı bu bölgede gelişme göstermiştir (Şahin, 2016, s. 40).

Uzak doğudan getirilen ikame ürünlerin daha ucuza satılması, seri üretim, ekonomik kaygılar ve zanaatı devam ettirecek çırak yetişmemesi gibi pek çok faktör Amasra da el sanatlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Günümüzde bölgede yapılan el sanatları yalnızca turizm amaçlı üretilmekte ve satışa sunulmaktadır. Amasra kentinde yapılmış olan geleneksel el sanatları ayrı ayrı değerlendirilerek açıklamalarına yer verilmiştir;

3.6.1. Çekicilik El Sanatı

Türk el sanatının zenginliğine katkı sağlayan ve türkün ince estetik zevkini en iyi şekilde sergileyen sanat dallarından biride ahşap işçiliğidir. Ahşap sözcüğünün aslı, Arapça haşeb (kereste), (ağaç)’den gelen ve onun çoğulu olan ahşaptır. Anlam olarak da, “herhangi bir imalâtta kullanılmak üzere ağaçtan kesilmiş yapı malzemesi, kereste” manasına gelmektedir (Kurt, 2020, s. 97). İnsanoğlunun kovuğuna sığındığı, kendisini yırtıcı hayvanlardan ve tehlikeli dış faktörlerden korumak için ilk barınma alanı olarak kullandığı ağacı, süreç içinde günlük yaşamda da kullanmaya başlamasıyla el sanatlarında ve mimarlıkta ahşap işçiliğinin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur (Kaya,

2014:7). Tarih öncesi dönemlerden bu yana ahşap, dokusu, öz ısısı ve dayanaklığından dolayı kullanım devamlılığı gösteren bir materyal olmuştur. Ağacın işlenerek, yontularak, oyularak kullanım ve süs eşyası şekli alması ağaç işçiliği olarak ifade edilmektedir (Karatay, 2018, s. 147).

Kültürel miras değerlerinden çekicilik sanatının tarihi 17. yy. kadar uzanmaktadır. Bir çeşit oymacılık olan çekicilik sanatının MÖ. 1200 tarihlerinde yaşayan Fenikelilere kadar uzandığı mevzusunda bir rivayet olduğu da bilinmektedir. Mısırdan, bu bölgeye Fenikeliler tarafından taşındığı ve ıhlamur ağacı bakımından bölgenin zengin bitki yapısına sahip olmasından dolayı burada çekicilik sanatının gelişme gösterdiği de söylenmektedir. Bu el sanatı Osmanlılar döneminde de devam ettirilmiş, imalathaneler açılmış ve süreç içerisinde de çekicilik el sanatının merkezi, satış ve imalat yerleriyle “çekiciler çarşısı” olmuştur. Geçmişten günümüze kadar uzanan bu el sanatının günümüzdeki örnekleri Amasra çekiciler sokağında üretilmekte ve sergilenmektedir. Genellikle hediyelik eşya, mutfak eşyası, günlük kullanım eşyası şeklinde üretilen (Resim 46-47) ve rağbet gören bu eserler dünyanın her tarafına gönderilmektedir (Ayrıkça ve Etikan, 2020, s. 221).

Hammaddesi ağaç olan baston da Amasra kentinde yapılan el sanatı ürünlerindedir. Baston, geçmişten günümüze çeşitli şekillerde yaşamımızda var olmuş önemli bir araçtır. Eski dönemlerden beri tırmanma ve yürüyüşte destek aracı ve insanın kendini savunması için silah olarak kullanılan baston Amasra çekicilik sanatının ürünleri içinde önemli bir yer oluşturmaktadır (Şahin ve Karadağ, 2021, s. 205).

Resim 46: Çekicilik El Sanatına Örnekler

Resim 47: Çekicilik El Sanatına Örnekler

Amasra kentinde hemen her köyde çekicilik sanatı yapılmaktadır. Ahatlar köyünde geleneksel olarak devam ettirilen çekicilik sanatının yapılmakta ve hemen her evin altında bulunan atölyelerde, bölgeden sağlanan hammadde işlenerek türlü ürünlere dönüştürülmektedir. Ayrıca mekânsal yetersizlik sebebiyle köyde satılamayan ahşap eserler, Amasra ve civarında bulunan turistik noktalarda satılmaktadır. Bu atölyelerde imal edilen ürünlerden sağlanan gelir, köyün ana gelir kaynağını oluşturmaktadır (Açıksöz vd., 2017, s. 44).

Resim 48: Çekici Ustası Ali Rıza Vatandaşlar.

Bölgedeki çekiciler ustasından alınan bilgiler ışığında, ağacın, el ve ayak yardımı ile çekilen düzeneklerle oyulması sebebiyle bu el sanatına Amasra kentinde, çekmek fiilinden türemiş olan “çekicilik sanatı ”denilmektedir ve günümüzde de bu adla anılmaktadır. Ancak bugün ahşabın şekillendirilmesinde bu düzenek kullanılmamakta daha çok torna makineleri kullanılarak üretim yapılmaktadır (Ayrıksa ve Etikan, 2020, s. 221).

Çekicilik sanatının ana hammaddesi, yöreden ya da farklı illerden temin edilen, kullanım alanlarına ve yapılan ürüne göre seçilen ağaçlardır. En çok tercih edilen ağaç türü, Türkiye de çok olması ve kolay şekil alması nedeniyle çınar yani diğer ismiyle dişbudak ağacıdır (Ayrıkça, 2019, s. 32). Ayrıca çekicilik sanatının yapımına elverişli olan; ceviz şimşir, ıhlamur, kızılağaç ve kiraz gibi çeşitli ağaçlar türleri de kullanılmaktadır.

3.6.2. Tel Kırma

Türk işleme sanatlarından biri olan tel kırma köklü bir tarihe sahip olan yöresel el sanatlarımızdandır. Üretildiği yörelere ve yapılış yöntemindeki farklılıklara göre değişik isimlerle anılmaktadır. Yaygın olarak tel kırma diye bilinse de bu teknik şamaka işi, çakma, Bartın işi gibi isimlerle de Anadolu'da yapılmaktadır. Farklı bir işleme türü olan tel kırma, makas kullanmadan, tel kırılarak yapıldığı için bu isimi almıştır (Beğic ve Öz, 2019, s. 183).

Tel kırma “+” veya “x” şeklinin tekrarıyla oluşan farklı ve güzel bir işleme türüdür. Bu şeklin desenine göre kumaş üstünde yan yana sıralanması ya da belli aralıklarla serpiştirilmesi ile yapılır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2007:3). Tel kırma kendine has teli ve iğnesi olan önce Bartın iline has bezlere daha sonra petek tül üzerine yapılan, gelenekte gümüş telle fakat daha sonra farklı renkte tellerle işlenebilen, makas kullanmadan telin koparılarak yapıldığı, kendine özgü beş hamlede uygulanan bir düğüm yöntemidir. Başta yere oturularak gergefte daha sonra çelikten yaylı, silikon, tahta kasnakta, elde yapılan, Bartın şehrine özel geleneksel bir el sanatıdır (Gören, 2020, s. 351).

Ticari faaliyetlerin Bartın limanında çoğalmasıyla İstanbul ile temasın artması, zanaat ve sanatla uğraşan gayrimüslimlerin Bartın iline yerleştirilmesi, 19. yy. sonlarına doğru tel kırma sanatının Bartın da yaygınlaşması ve şehrin kent kimliği kazanmasında etkili olmuştur (Demir vd., s. 2019). Tel kırma sanatının Bartın yöresinde yaygın olarak yapılması, gelişmesi ve bu bölgeden yayılması nedeniyle işleme yöntemine “Bartın İşi” ismi verildiği anlaşılmaktadır (Çakır, 2017, s. 25).

Tel kırma işlemesi Bartın da 1930, 1940 ve 1950 tarihlerde çok ilerlemiş ve ülkede kendini tanıtmıştır. İsmi yurt dışında dahi duyulmuştur. 1960 tarihlerin sonuna doğru tel kırma işlemesine rağbet azalmış ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. 1980’li tarihlerin sonuna doğru tel kırma sanatı yeniden canlanmaya başlamıştır.1997-98 eğitim ve öğretim döneminde tel kırma sanatının eğitimine başlanmıştır.18.11.2004 tarihinde Bartın, İl kültür ve turizm müdürlüğü tarafından Türk patent enstitüsüne tel kırma” dalında patent başvurusunda bulunulmuştur. 2009 tarihinde yapılan başvuru kabul edilerek resmi gazetede ilan edilmiştir. Tel kırma işlemesi “Bartın işi tel kırma” ismiyle “coğrafi işaret tescil belgesini” elde etmiştir. Bu coğrafi işaret tel kırma sanatının gelecek kuşaklara bozulmadan iletilmesi gerektiğini de göstermektedir (Gören, 2020, s. 349-350). (Resim 49)

Resim 49: Tel Kırma Malzemelerinin Satıldığı Bir Dükkân

3.6.3.Ahşap Gemi Yapımı

Ülkemizde, eski devirlerden beri gemi üretim faaliyetleri devam etmektedir. İlk çağlarda denizciliğin Akdeniz dolaylarında gelişme gösterdiği bu sebeple de gemi yapımının öncelikli olarak burada ilerlediği söylenmektedir. Bununla beraber Anadolu’n çeşitli kıyılarında da gemi yapımı ve denizcilik faaliyetleri gelişme

göstermiştir. Gemi üretiminde en önemli merkezlerinden biride Bartın ili ve dolaylarıdır. Ceneviz kolonileri ve Osmanlı devrinden buyana Bartın şehir merkezinde, Amasra'da ve Kurucaşile ilçelerinde ahşap tekne imalatı yapılmıştır (Altan ve Altın, 2015, s. 17). (Resim 50).

Bölgede Fatih Sultan Mehmet için gemi yapıldığı ifade edilmekle beraber gemi imalatına dair en erken kayıt tarihinin XVI. yy. sonlarına ait olduğu bilinmektedir. 1571 tarihinde İnebahtı Savaşında, Osmanlı donanmasının yok edilmesi üzerine İmparatorluk ivedilikle yeni bir donanma yapımına başlamıştır. Farklı gemi imalatı merkezleri ile beraber Bartın'da da donanma için gemi yapımı gerçekleştirilmiştir. Yörede gemi yapıldığı hakkında ki bilgi Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde de bulunmaktadır. XVII. yüzyılın ikinci yarısında yaptığı Karadeniz gezisi dolayısıyla Bartın' a gelen Evliya Çelebi, bölgede kalyon tarzında gemiler yapıldığını ve ticaret gemileri ile başkente kereste sevk edildiğinden bahsetmektedir. Ayrıca XIX. yy. başlarında Sultan II. Mahmut devrinde tersane ve donanmada gerçekleştirilen ıslahat çalışmaları kapsamında pek çok yerle beraber Amasra'da da yeni tezgâhlar kurulduğu bilinmektedir (Davulcu, 2013, s. 27).

Ülkemizde geleneksel yöntemlerle ahşap gemi yapımının yoğun olduğu yerlerden biri Kurucaşile'dir. İlçede gemi imalatında kullanılan hammaddenin büyük bir kısmının temin edilmesinde yörenin zengin orman örtüsü büyük rol üstlenmiştir. Marmara bölgesi ile beraber Karadeniz kıyı kesiminde yayılış olanağı bulan, öksin alanının yapısal bir çeşidi olan kestane, esnekliği sayesinde rahat şekil verilebilen, dayanıklı bir ağaçtır, Bu sebeple, sandal ve balıkçı teknesi yapımında ustalarca tercih edilmekte ve civardan rahatlıkla temin edilmektedir (Bakka, 2013, s. 91). Ülkemizde 1970'li tarihlerde ahşap yapımında önemli değişim yaşanmıştır. Söz konusu tarihlerde gemi imalatında saç tekne yapımının önem kazandığı görülmektedir. Bu neden dolayı ahşap gemi yapan pek çok atölye yerini saç imalatına bırakmıştır (Özdemir, 2011, s. 196).

Günümüzde, gemi imalatı Kurucaşile ilçesinin Tekkeönü ve Kapısuyu köylerindeki tersanelerde devam etmektedir. Babadan kalma geleneksel alet ve yöntemlerle babadan oğula aktararak günümüze ulaşan bu sanat; teknoloji ile bütünleşerek varlığını korumakta, zaman zaman nostaljik ilavelerle süslenen çoğu

önemli parçalar eski araç gereçlerle yalnızca ustalık ve el emeği ile yapılmaktadır (URL-14). Araştırma alanımız olan Amasra kentinde ahşap gemi yapımı geçmişte yapılmış olsa bile günümüzde varlığını sürdürmemektedir.

Resim 50: Bölgede Yapılan Ahşap Gemi Örnekleri (URL-15)

3.6.4. Hasır Örucülüğü (Sepet Örucülüğü)

İlk çağlardan günümüze kadar insanlar ellerini kullanarak farklı ihtiyaçlarının karşılama çabasına girmiştir. Örucülükte bu çabalardan biridir. Örucülük, geçmişten bu yana alanında önemli gelişmeler göstermiş eski Türk el sanatlarından bir tanesidir (Çubuk, 1999, s. 481). Geleneksel sanatlarımız içinde önemli bir yere sahip olan bitkisel örucülük; doğada kendiliğinden yetişen ya da kültüre alınmış bazı bitkilerin, ince dallarının, saplarının ve yapraklarının doğrudan, kalın dallarının ise uzunlamasına yarıp ince şeritler şekline getirildikten sonra farklı yöntemlerle örülmesine denilmektedir (Üner ve Akpınarlı, 2018, s. 140).

Tarih boyunca, bitkisel örucülük, insanlığın ortak mirası olarak sürdürülmüş geleneksel el sanatlarından biridir. Anadolu’da bu sanatla ilgili arkeolojik verilere Neolitik dönemin başlarından itibaren Çayönü, Catalhöyük, Ulucak, Aşağı Pınar ve Domuztepe, gibi yerleşmelerde rastlanmaktadır. İlk örnekler doğal hammaddelerden yapıldığı için günümüze kadar ulaşamamıştır. Kalkolitik çağda özellikle Batı

Anadolu'da Beşik-Sivritepe, Gülpınar, Alacalı göl gibi Troas bölgesi kıyı kesimlerde buluntulara rastlanmıştır. Hem Kalkolitik hem de Neolitik devirlerde hasır, sepet ve dokumalara ait gerçek bilgiler ya da çanak çömleklerin kaidelerinde bunların kullanıldığına işaret eden negatif izler ele geçmiştir (Yanar ve Arin, 2021, s. 590).

Bitkisel örücülük; tabiattaki hammaddeleri değerlendirmek, insanların boş vakitlerinde ihtiyaçlarını karşılayan ürünler üretmek, aileye ekonomik katkı da bulunmak, iş gücünün hareketlendirmek amacıyla yapılmaktadır. Ağaç işlerinin ve bitkisel örücülüğün yapılmasında, hammaddenin kolay temin edilmesi, bölgenin coğrafi konumu, ormanlık ve dağlık bölgede yer alması hammadde bakımından önemli faktörlerdir. Ülkemizde, bitkisel örücülüğün ana maddesi doğada kendiliğinden yetiştiğinden temin edilmesi ucuz ve kolaydır. (Akpınarlı ve Aydın, 2019, s. 52).

Bitkisel örücülük Türkiye'de yedi coğrafi bölgede, bölgelerin iklim ve coğrafi koşullarına elverişli olarak çeşitli bitkiler kullanılarak yapılmaktadır. Kuzey bölgelerde mısır ve fındık; güney bölgelerde hayıt, kızılıçık, zakkum; iç bölgede kestane, kavak, söğüt; kuzey batı bölgesinde kestane, meşe ve batı kesimlerde sarıçam, ılgın ve söğüt kullanılmaktadır (Demir, 2020, s. 56).

Çalışma alanı olan Amasra kenti ile özdeşleşen hasır örme sanatında, bölgesel özelliklere bağlı olarak mısır bitkisi kullanılmaktadır. Kentte üretilen mısır, hem besin maddesi olarak hem de el sanatlarından hasır örmede ana madde olarak kullanılmaktadır. Hasır örme 1930'lu tarihlerden bu yana Amasra'da sürdürülen bir sanat dalıdır. Bu tarihlerde yöre insanına iş olanağı sağlamak amacıyla Bartın ve Zonguldak Halk Eğitim Merkezi'nin bünyelerine hasır örücülüğünü dâhil etmesiyle beraber hasırcılığın altın çağını başlatmıştır. Hasır işi, tahta saplı tuğa benzer "Biz" denilen bir alet ile yapılmaktadır. Yapılacak eşyanın türüne göre kalıp kullanan ustalar da bulunmaktadır. Elleriyle hasırlara şekil veren ustaların sayısı azalsa da, bu el emeği yöresel sanat dalı Amasra'da açılan kurslarda yaşatılmaya çalışılmaktadır (Ayrıkça, 2019, s. 9). Günümüzde Amasra'nın en eski geleneksel sanatlarından olan hasır işlemeciliği mısır soymuğu kullanılarak çeşitli ürünler üretilmektedir. Sepet terlik, koltuk takımları gibi üretilen ürünler turistlerin rağbet ettiği özel noktalarda satışa sunulmaktadır.

Resim 51: Sepet Örucülüğüne Örnekler

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGU VE YORUMLARI

Bu bölümde Safranbolu ve Amasra kentlerinde yapılan görüşmelere ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Görüşmeler 01 Temmuz - 01 Kasım 2021 tarihleri arasında Safranbolu ve Amasra kentlerinde yapılmıştır. Görüşmelere ilişkin bulgulara ait yanıtlar tablolar haline dönüştürülerek yorumlanmıştır.

3.7. 4.1. Safranbolu'daki Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan Safranbolu'da 01 Temmuz - 01 Kasım 2021 tarihleri arasında üniversite çalışanları, kamu ve özel sektör ile kente ziyarete gelenler ile görüşme yapılmıştır. Covid-19 sebebiyle sadece 26 kişi görüşmeyi kabul etmiştir.

Görüşmeye katılım sağlayanların demografik özellikleri (yaş, doğum yeri, eğitim, gelir, medeni durum ve mesleki durum) ile frekans ve yüzdelik oranlarına ilişkin veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 8: Yerel halkın demografik özelliklerine ilişkin dağılımı (n = 26)

Araştırmaya katılan Kişilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Değerlendirmeler			
Değişkenler	Grup	Frekans Değeri	(%)
Yaş	18-25	6	23,07
	26-35	3	11,53
	36-45	6	23,07
	46 Yaş ve Üzeri	11	42,3
Doğum Yeri	Safranbolu	5	19,24
	Safranbolu Dışı	21	80,76
Eğitim	İlköğretim	4	15,38
	Lise	9	34,61
	Ön Lisans	3	11,53
	Lisans	7	26,92
	Lisansüstü	3	11,53
Meslek	Akademisyen	2	7,69
	Emekli	2	7,69
	Öğretmen	4	15,38
	Ev Hanımı	3	11,53
	Kamu	1	3,84
	Muhasebeci	3	11,53
	El Sanatı Ustası	2	3,84
	Kuyumcu	1	3,84
	İlaç Mümessili	1	3,84
	Öğrenci	3	11,53
	Bankacı	1	3,84
	Güvenlik Sorumlusu	1	3,84
	Endüstri Mühendisi	1	3,84
İşçi	1	3,84	
Medeni Durum	Evli	19	73,07
	Bekâr	7	26,93
Cinsiyet	Kadın	12	46,15
	Erkek	14	53,85
Gelir Durumu	Asgari Ücret ve Altı	5	19,24
	Asgari Ücretten Yüksek	21	80,76

Örnekleme grubunun demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 4.1’de incelenmiştir. Alınan sonuçlara göre bu araştırmaya katılanların % 23,07’i 18-25 yaş aralığında, % 11,53’ü 26-35 yaş aralığında, % 23,07’i 36-45 yaş aralığında ve % 42,36’sı 46 yaş ve üzerindedir. Örnekleme grubunun doğum yerine göre dağılımına bakıldığında % 19,24’ü Safranbolu, % 80,76’ı Safranbolu dışı olduğu görülmektedir. Örnekleme grubunun eğitime göre incelendiğinde % 15,38’i ilköğretim, % 34,61’i lise, % 11,53’ü ön lisans, % 26,92’i lisans, % 11,53’ü lisansüstü bireylerin oluşturduğunu görmekteyiz. Örnekleme grubu, meslek durumuna göre incelendiğinde araştırmaya katılanların % 7,69’u akademisyen, % 7,69’u emekli, % 15,38’i öğretmen, % 11,53’ü ev hanımı, % 3,84’ü kamu, % 11,53’ü muhasebeci, % 7,69’u el sanatı ustası, % 3,84’ü kuyumcu, % 3,84’ü ilaç mümessili, % 11,53’ü öğrenci, % 3,84’ü bankacı, % 3,84’ü güvenlik sorumlusu, % 3,84’ü endüstri mühendisi, % 3,84’ü işçidir. Araştırmaya katılanların medeni durumuna bakıldığında % 73,07’i evli, % 26,93’ü bekârdır. Araştırmaya katılanların cinsiyet durumuna bakıldığında % 46,15 ‘i kadın, % 53,85’i erkektir. Örnekleme grubunun gelir durumuna bakıldığında araştırmaya katılanların % 19,24’ünün geliri asgari ücretten düşük, % 80,76’nın geliri asgari ücretten yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.8. 4.2. Mülakat Formuna Verilen Cevaplar

Ek’1 de sunulan ve etik onay belgesi alınan sorular 2 (iki) bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde görüşülen katılımcılara ait demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcılara Safranbolu kentine ilişkin toplam 7 (yedi) soru yöneltilmiştir.

4.2.1. Safranbolu'da bildiğiniz el sanatları nelerdir?

Görüşme yapılan kişilere Safranbolu kentinin bilinen geleneksel el sanatlarına ilişkin sorusuna yönelik cevaplar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9: Safranbolu Kentine Ait Geleneksel El Sanatları

	Görüşülenler	Bulgular
Safranbolu'da bildiğiniz el sanatları nelerdir?	G1, G4, G10, G11, G13, G14, G19, G23, G26	Demir, soba, ahşap oymacılığı, el işlemleri, cam üfleme, maket ev yapımı
	G5, G7, G22	Dericilik, yemenicilik, mestçilik, bakırcılık, semercilik, nalbantlık
	G16, G18	Safranbolu bezleri, dokuma
	G2, G3, G6, G8, G9, G12, G15, G17, G20, G21, G24, G25	Bilgileri yoktur.

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarından, % 34.61’i (9) demircilik, ahşap oymacılığı el işlemleri, cam üfleme, maket ev yapımını, %11.54’ü (3) dericilik yemenicilik, mestçilik, bakırcılık, semercilik, nalbantlık,% 9.69’u (2) Safranbolu bezleri, dokuma, % 46.15’nin (12) bilgisi olmadığı tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G5:"...debbağlık, yemenicilik, bakırcılık, cam üfleme, demircilik, maket ev .."

G12: "...bilmiyorum..."

G15: "...bilmiyorum, tarihi kenti gezmeye geldim.."

G17:"...bilmiyorum geleneksel evleri görmeye geldim."

G20:"...bilmiyorum..."

4.2.2. Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?

Görüşme yapılan kişilere "Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır" sorusuna yönelik cevaplar tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10: Safranbolu Geleneksel El Sanatlarının Bilinirliği

Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?	Görüşülenler	Bulgular
	G13, G14, G19, G22, G25	Vardır
	G3, G4, G5, G6, G8, G9, G12, G15, G16, G20, G21, G23, G24	Yoktur
	G1, G2, G7, G10, G11, G17, G18, G26	Kararsızdır

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların gelen turistlerin el sanatları hakkında %19,23'nün (5) fikir sahibi olduğu, % 50,00'nin (13) fikir sahibi olmadığını, % 36,76'nın (8) ise kararsız olduğu tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G1: "...kısmen olduklarını düşünüyorum çoğunun yok..."

G5: "...mimariyi görmek için geliyorlar..."

G12: "...bilgisi olduğunu düşünmüyorum..."

G13: "...bilerek geldiklerini düşünüyorum..."

G25: "...bilinçli, internetten araştırarak geliyorlar..."

4.2.3. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11: Geleneksel El Sanatlarının Tanıtılması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?	G1, G2, G4, G5, G8, G13, G16, G18, G7, G19, G21	Festivaller, fuarlar, sergiler, çeşitli organizasyonlar yapılmalı, stantlar kurulmalı
	G3, G6, G11, G12, G14, G15, G1, G20, G22, G23, G25, G26	Sosyal medya, reklam, tanıtım, televizyon, tanıtım broşürleri basılmalı
	G9, G10, G24	Müzeler açılmalı, Örnek imalathaneler açılmalı, Belirli alanlara kavram haritaları konulmalı, rehberlerden yardım alınmalı

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların el sanatlarının gelişmesi konusunda, % 42,30'nun (11) stantlar kurulması, festivaller, fuarlar, organizasyonların düzenlenmesini, % 46,15 'i (12) sosyal medya, reklam, tanıtım, tabela ve broşürlerin, % 11,53'ü (3) müzeler ve örnek imalathaneler açılmalı belirli alanlara kavram haritaları konulmalı, rehber yardımı alınmasına ilişkin cevaplar verildiği tespit edilmiştir; görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G2: “...festivaller düzenlenmeli, otellerde konaklarda tanıtım için stant kurulmalı..”

G3: “..sosyal medya ve televizyonun en güzel araç olduğunu düşünüyorum...”

G6: “..belirli yerlere tabelalar konulmalı, reklam yapılmalı...”

G11: “reklam ve tanıtım yapılmalı..”

G24: “...Belirli alanlara konum haritaları konulmalı, rehberlerden yardım alınmalı..”

4.2.4. Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 12’de sunulmuştur;

Tablo 12: Geleneksel El Sanatlarının Geliştirilmesi

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?	G2, G7, G8, G9, G11, G12, G13, G15, G17, G20, G21, G23, G24, G25, G26	Kurslar açılarak, çeşitli eğitimler verilerek geliştirilebilir.
	G1, G10, G14, G22	Teşvik verilmeli, KOSGEB aracılığı ile destek verilmeli, çırakların ücretleri ödenmeli
	G3, G4, G6, G18	El sanatlarına ilgi artırılmalı, tanıtım filmi çekilmeli, toplum bilinçlendirilmeli, ustaların itibarı artırılmalı
	G5, G9, G16	Kaymakamlık ve belediyeler eşgüdümlü çalışmalı, Gençlere sanat öğretilmeli, yeni meslek alanları açılmalı

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için neler yapılması konusunda % 57,69’unun (15) kurslar açılmalı ve eğitim verilmeli, % 15,38’inin (4) teşvik verilmeli KOSGEB aracılığı ile destek sağlanmalı, çırakların ücretleri ödenmeli, % 15,38’nin (4) El sanatlarına ilgi artırılmalı, tanıtım filmi çekilmeli, toplum bilinçlendirilmeli, ustaların itibarı artırılmalı, % 11,53’nün (3) Kaymakamlık ve belediyeler eşgüdümlü çalışmalı, gençlere sanat öğretilmeli, yeni meslek alanları açılmalı şeklinde cevaplar verildiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G4: “..tanıtım filmleri çekilmeli, insanlar bilinçlendirilmeli...”

G7: “..belediye bünyelerinde ücretsiz kurslar verilmeli..”

G12: “..kurslar açılabilir..”

G16: “.. kaymakamlık eşgüdümlü çalışarak gençlere sanat öğretilmeli..”

G17: “..Kurslar açılabilir, eğitim ve bilgilendirme yapılabilir, çıraklara eğitim verilebilir..”

4.2.5. Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 13' de sunulmuştur;

Tablo 13: Safranbolu Geleneksel El Sanatlarının Korunması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?	G2, G3, G5, G6, G14, G15, G16, G18, G20, G22	Maddi destek verilmeli, koruma altına alınmalı, vergiden muaf tutulmalı
	G9, G10, G11, G12, G13, G17, G23, G26	Çıracak yetiştirilerek sanatın devamlılığı sağlanmalı
	G1, G4, G7, G8	Coğrafi işaret alınmalı, müzeler açılmalı, ustaların itibarı artırılmalı
	G21, G19, G24, G25	Yeni kuşağa kültür anlatılarak korunmalı

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının korunması konusunda, % 38,46'ı (10) maddi destek verilmeli, koruma altına alınmalı, vergiden muaf tutulmalı, % 30,76'sı (8) çıracak yetiştirilmesi, % 15,39'u (4) coğrafi işaret alınmalı, müzeler açılmalı, ustaların itibarı artırılmalı, % 15,39'u (4) ise kültürün genç kuşağa anlatılarak sürekliliğinin sağlanacağı ilişkin cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G4: "...devlet tarafından desteklenmeli, zanaat ustalarının itibarı artırılmalı, kenarda kalmamalı..."

G11: "...yeni nesle geleneksel sanat öğreterek bilinçlendirilmeli.."

G10: "...devlet, halk ve yerel yönetimler beraber çalışmalı.."

G13: "büyükler küçüklere el vererek devamlılığı sağlanabilir.."

G23: "...çıracak yetiştirilmeli, kurslar açılmalı.."

4.2.6. Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar tablo 14' de sunulmuştur.

Tablo 14: Geleneksel El Sanatlarının Turizme Etkilerinin Artırılması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?	G4, G7, G10, G11, G13, G16, G17, G18, G19, G20, G22, G23, G24, G26	Tanıtım ve reklam yapılmalı
	G3, G12, G14, G21, G25	Turiste yönelik ürünlerin çeşitliliği artırılmalı
	G1, G2, G15	Turistlere uygulamalı gösterimler yaptırarak
	G5, G6, G8, G9	Fiyatların makul seviyede olması

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının turizme katkılarının nasıl artırılacağı konusunda % 53,84'ü (14) tanıtım ve reklam yapılarak, % 19,26'ı (5) turiste yönelik ürünler üretilerek, % 11,53'ü (3) turistlere uygulamalı gösterim yaptırarak, % 15,37'i (4) fiyatların makul seviyede tutularak şeklinde cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G2: “.., turistlere ufak ufak yapmaları için fırsat verilmeli..”

G10: “...tarihe tanıklık eden geçmişimi anlatan el sanatları turistlere tanıtılmalı..”

G11: “..tanıtımlarla geniş kitlelere ulaştırılması..”

G19: “..reklam ve tanıtım yapılarak..”

G22: “..Bölgeye özgü ürünlerin ulusal anlamda tanıtımları yapılmalı..”

4.2.7. Ekleme istediğiniz bir şeyler var mıdır?

Görüşme yapılan kişilere "Ekleme istediğiniz bir şeyler var mıdır?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 15' de sunulmuştur;

Tablo 15: Katılımcıların Görüşmeye İlişkin Fikirleri

	Görüşülenler	Bulgular
Ekleme istediğiniz bir şeyler var mıdır?	G1, G2, G3, G5, G6, G7, G8, G10, G11, G13,G14, G15, G16, G17, G18, G19, G20, G21, G22, G23, G24, G25, G26	Yok
	G4, G9, G12,	Var

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların % 88,47'i (23) herhangi bir şey eklemek istemediğini, % 11,53'ü (3) ise bir şey eklemek istediğine ilişkin cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin cevaplar şunlardır;

G4: “..turist karşılama alanlarında yöresel müzikler çalınabilir...”

G9: “..gelen turistlere ufak Safranbolu hatırası verilebilir ücretsiz..”

G12: “..otopark sorunu çözülebilir..”

G12: “eklemek istediğim bir şey yok..”

G21: “..hayır yok..”

3.9. 4.3. Amasra'daki Katılımcıların Demografik Özellikleri

Bu bölümde araştırmaya katılan Amasra'da 01 Temmuz - 01 Kasım 2021 tarihleri arasında üniversite çalışanları, kamu ve özel sektör ile kente ziyarete gelenler ile görüşme yapılmıştır. Covid-19 sebebiyle sadece 27 kişi görüşmeyi kabul etmiştir.

Görüşmeye katılım sağlayanların demografik özellikleri (yaş, doğum yeri, eğitim, gelir, medeni durum ve mesleki durum) ile frekans ve yüzdelik oranlarına ilişkin veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda açıklama ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 16: Yerel halkın demografik özelliklerine ilişkin dağılımı (n = 27)

Araştırmaya katılan Kişilerin Demografik Özelliklerine İlişkin Değerlendirmeler			
Değişkenler	Grup	Frekans Değeri	(%)
Yaş	18-25	4	23,07
	26-35	2	7,4
	36-45	7	25,92
	46 Yaş ve Üzeri	14	51,86
Doğum Yeri	Amasra	7	25,93
	Amasra Dışı	20	74,07
Eğitim	İlköğretim	5	18,51
	Ortaöğretim	2	7,4
	Lise	7	25,93
	Ön lisans	4	14,81
	Lisans	7	25,93
	Lisansüstü	2	7,4
Meslek	Öğretmen	5	18,51
	Emekli	2	7,4
	Öğrenci	3	11,11
	Ev Hanımı	3	11,11
	Kamu	4	14,81
	Avukat	1	3,7
	El Sanatı Ustası	3	11,11
	İşletmeci	3	11,11
	Yönetici	1	3,7
	Güvenlik Görevlisi	1	3,7
Medeni Durum	Evli	21	77,78
	Bekâr	6	22,22
Cinsiyet	Kadın	14	51,85
	Erkek	13	48,15
Gelir Durumu	Asgari Ücret ve Altı	7	25,93
	Asgari Ücretten	20	74,07
	Yüksek		

Örneklem grubunun demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 16'da incelenmiştir. Alınan sonuçlara göre bu araştırmaya katılanların % 14,81'i 18-25 yaş aralığında, % 7,40'ı 26-35 yaş aralığında, % 25,92'i 36-45 yaş aralığında ve % 51,86'ı 46 yaş ve üzerindedir. Örneklem grubunun doğum yerine göre dağılımına bakıldığında % 25,93'ü Amasra, % 74,07'i Amasra dışı olduğu görülmektedir. Örneklem grubunun eğitime göre incelendiğinde % 18,51'i ilköğretim, % 7,40'ı ortaöğretim, % 25,92'i lise, % 14,81'i ön lisans, % 25,92'i lisans, % 7,40'ı lisansüstü bireylerin oluşturduğunu görmekteyiz. Örneklem grubu, meslek durumuna göre incelendiğinde araştırmaya katılanların % 11,11'i işletmeci, % 7,40'ı emekli, % 18,51'i öğretmen, % 11,11'i ev hanımı, % 14,81'i kamu, % 3,70'i avukat, % 11,11'i el sanatı ustası, % 3,70'i yönetici, % 11,11'i öğrenci, % 3,70'i güvenlik görevlisi, % 3,70'i işçidir. Araştırmaya katılanların medeni durumuna bakıldığında % 77,78'i evli, % 22,22'i bekârdır. Araştırmaya katılanların cinsiyet durumu incelendiğinde % 51,85'i kadın, % 48,15'i erkektir. Örneklem grubunun gelir durumuna bakıldığında araştırmaya katılanların % 25,93'ünün geliri asgari ücret ve asgari ücretten düşük, % 74,07'nin geliri asgari ücretten yüksek olduğu tespit edilmiştir.

3.10. 4.4. Mülakat Formuna Verilen Cevaplar

Ek'1 de sunulan ve etik onay belgesi alınan sorular 2 (iki) bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde görüşülen katılımcılara ait demografik bilgiler yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcılara Amasra kentine ilişkin toplam 7 (yedi) soru yöneltilmiştir.

4.4.1. Amasra’da bildiğiniz el sanatları nelerdir?

Görüşme yapılan kişilere Amasra kentinin bilinen geleneksel el sanatlarına ilişkin sorusuna yönelik cevaplar Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17: Amasra Kentine Ait Geleneksel El Sanatları

	Görüşülenler	Bulgular
Amasra’da bildiğiniz el sanatları nelerdir?	G3, G7, G9, G10, G13, G14, G15, G18, G20, G24, G25	Ahşap oymacılığı (çekicilik), tel kırma, el işlemleri, sepetçilik
	G4, G19	Şile bezi, dokuma
	G1, G2, G5, G6, G8, G11, G12, G16, G17, G21, G22, G23, G26, G27	Bilgileri yoktur.

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarından, % 40.74’ü (11) ahşap oymacılığı (çekicilik), tel kırma, el işlemleri, sepetçilik % 7,40’ı (2) şile bezi, dokuma, % 51.86’nın (14) bilgisi olmadığı tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G3: "...ağaç oyma, tel kırma, el işlemleri, sepetçilik.."

G7: "...ahşap oyma, tel kırma..."

G11: "...bilmiyorum, deniz havası almaya geldim.."

G19: "...dokumacılık..."

G27: "...bilmiyorum, balık yemeye geldim..."

4.4.2. Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?

Görüşme yapılan kişilere "Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18: Amasra Geleneksel El Sanatlarının Bilinirliği

Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?	Görüşülenler	Bulgular
	G3, G7, G8, G9, G16, G23, G25	Vardır
	G2, G4, G5, G6, G12, G13, G14, G15, G18, G19, G20, G21, G24, G27	Yoktur
	G1, G10, G11, G17, G22, G26,	Kararsızdır

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların gelen turistlerin el sanatları hakkında % 25,92'nin (7) fikir sahibi olduğu, % 51,86'nın (14) fikir sahibi olmadığını, % 22,22'nin (6) ise kararsız olduğu tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G2: "...fikirleri yoktur..."

G5: "...gezmeye ve balık yemeye geldiklerini düşünüyorum..."

G13: "...taze balık ve doğaya geliyorlar..."

G17: "...araştırıp gelende olabilir, gezmeye gelende ..."

G23: "...fikirleri olduklarını düşünüyorum.."

4.4.3. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 19'da sunulmuştur.

Tablo 19: Geleneksel El Sanatlarının Tanıtılması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?	G1, G2, G4, G8, G9, G10, G11, G12, G16, G18, G21, G22, G23, G24, G26	Reklam, sosyal medya, broşür, basın organları
	G3, G6, G7, G13, G14, G20, G27	Festival, fuar, organizasyon, kongre
	G5, G15, G17, G19, G25	Yöresel pazarlar, mağazalar ve stantlar kurulmalı

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların el sanatlarının gelişmesi konusunda, % 55,56'i (15) reklam, sosyal medya, broşür, % 25,92'i (7) festivaller, fuar, kongre, organizasyon, % 18,52'i (5) ise yöresel pazarlar ve mağazalar açılması, stantlar kurulmasına ilişkin cevaplar verildiği tespit edilmiştir; görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G4: "...reklamlar verilmeli.."

G9: "..basın organları en önemli araçtır..."

G13: "...festivaller düzenlenmeli, çeşitli organizasyonlar yapılmalı, fuarlar açılmalı..."

G19: "...yöresel mağazalar açılabilir.."

G25: "...stantlar kurulmalı, yöresel ürünler sergilenmeli.."

4.4.4. Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 20'de sunulmuştur;

Tablo 20: Geleneksel El Sanatlarının Geliştirilmesi

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?	G2, G3, G4, G5, G7, G8, G11, G12, G13, G16, G17, G21, G24, G25, G26	Kurslar açılmalı, okullarda ders olarak verilmeli, iş başı eğitim programları
	G1, G6, G15, G19, G20, G22, G23, G27	Maddi destek verilerek, imalathane açılarak
	G9, G10, G14, G18	Çıracak yetiştirilerek

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için neler yapılması konusunda % 55,56'ı (15) kurslar açılmalı ve ders olarak verilmeli, iş başı eğitim programları, % 29,62'i (8) maddi destek verilmeli, imalathaneler açılmalı, % 14,82'(4) ise çırak yetiştirilmeli şeklinde cevaplar verildiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G1: *"..maddi destek verilmeli..."*

G7: *"..halk eğitim kurları açılmalı.."*

G10: *"..çırak yetiştirilmeli.."*

G19: *"..maddi teşvik verilerek gelişmesine katkı sağlanmalı.."*

G26: *"..iş başı eğitim programları düzenlenmeli.."*

4.4.5. Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir ?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 21' de sunulmuştur;

Tablo 21: Amasra Geleneksel El Sanatlarının Korunması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?	G1, G2, G13, G14, G15, G19, G21, G26, G27	Çıraklar yetiştirilmeli, Kurslar açılarak korunmalı
	G3, G7, G9, G10, G16, G17, G20	Maddi destek, koruma altına alınmalı, vergiden muaf olmalı
	G4, G5, G6, G8, G11, G25	Patent alınmalı, coğrafi işaret, müzeler açılmalı
	G12, G18, G22, G23, G24	Toplum bilinçlendirilmeli

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının korunması konusunda, % 33,33'ü (9) çırak yetiştirilmeli, kurslar açılmalı, % 25,93'ü (7) maddi destek verilmeli, koruma altına alınmalı, % 22,23'ü (6) coğrafi işaret, patent, müzeler açılmalı, % 18,51'i (5) ise toplum bilinçlendirilmesine ilişkin cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G1: "...çıraklar yetiştirilmeli...."

G3: "...maddi destek verilmeli.."

G8: "...müzeler açılmalı.."

G13: "maddi destek verilmeli, vergiden muaf olmalı.."

G24: "...gençler bilinçlendirilmeli.."

4.4.6. Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?

Görüşme yapılan kişilere "Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 22' de sunulmuştur.

Tablo 22: Geleneksel El Sanatlarının Turizme Etkilerinin Artırılması

	Görüşülenler	Bulgular
Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?	G1, G2, G4, G6, G7, G8, G9, G11, G12, G13, G15, G17, G19, G20, G21, G23, G24, G25, G26	Tanıtım ve reklam yapılmalı, broşür, görseller, organizasyon, sosyal medya
	G3, G5, G10, G14, G16, G18, G22, G27	Turistlerin gezebileceği imalathaneler açılmalı, yapma fırsatları verilmeli, turist noktalarına stantlar kurulmalı

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların geleneksel el sanatlarının turizme katkılarının nasıl artırılacağı konusunda % 70,38'i (19) tanıtım ve reklam yapılarak, organizasyon broşür, sosyal medya, % 29,62'i (8) turistlerin gezebileceği imalathaneler açılmalı ve uygulamalı gösterim yaptırarak, turistlerin ilgisi çekilmeli ve stantlar kurulmalı şeklinde cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin bazı cevaplar şunlardır;

G3: “*..turistlerin gezebileceği imalathaneler açılmalı, turistlere deneyimleme fırsatı verilmeli..*”

G8: “*...tanıtım yapılarak katkı sağlanabilir..*”

G13: “*..reklam ve tanıtım yapılarak..*”

G14: “*..turist noktalarına yöresel ürünlerin için stantlar kurulmalı..*”

G26: “*..tanıtımla turist sayısı artırılabilir..*”

4.4.7. Eklemek istediğiniz bir şeyler var mıdır?

Görüşme yapılan kişilere "Eklemek istediğiniz bir şeyler var mıdır?" sorusuna yönelik cevaplar Tablo 23' de sunulmuştur;

Tablo 23: Katılımcıların Görüşmeye İlişkin Fikirleri

	Görüşülenler	Bulgular
Eklemek istediğiniz bir şeyler var mıdır?	G1, G2, G3, G4, G5, G7, G8, G9, G10, G11, G12, G13, G14, G15, G16, G17, G18, G20, G22, G23, G24, G25, G26, G27	Yok
	G6, G19, G21,	Var

Tabloda yer alan verilere göre görüşme yapılan katılımcıların % 88,89'u (24) herhangi bir şey eklemek istemediğini, % 11,11'i (3) ise bir şey eklemek istediğine ilişkin cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Görüşmeye ilişkin cevaplar şunlardır;

G6: “..araçların otopark sorunu için çözümler üretilmeli...”

G13: “..yok..”

G19: “..turistlerin yoğun olduğu noktalarda yöresel ürünler ücretsiz tadım yaptırılmalı..”

G21: “..kenti tanıtabilecek yerel yönetimlerin görevlendirdiği rehberler olmalı

G25: “...eklemek istediğim bir şey yok..”

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Araştırmada, Zonguldak ilinden ayrılarak iki ayrı ile dönüşen Karabük ve Bartın illerinin önemli turizm merkezi olan Safranbolu ve Amasra kentlerinin sahip oldukları el sanatları tespit edilerek farklılıkları ortaya konmuştur. Kültür turizmi kapsamında geleneksel el sanatlarının turizme olan etkilerinin karşılaştırılması amacıyla yapılan bu araştırma yazılı kaynaklar dışında görüşülen kişilerden elde edilen bulgular doğrultusunda tamamlanmıştır. Araştırma kapsamında görüşmecilerin demografik özellikleri, geleneksel el sanatlarının çeşitliliği ile her iki kentin kültürel ve coğrafi yapıları incelenmiştir.

Korumanın başkenti olan Safranbolu kent ekonomisinin, tarım ve hayvancılığa dayandığı, ilerleyen süreçte ise ticaret ve el sanatlarının gelişme gösterdiği tespit edilmiştir. Safranbolu kentinin kapalı bir ekonomiye sahip olduğu bundan dolayı pek çok meslek grubunun ortaya çıktığı ve kendi adına çarşılarının kurulduğu belirlenmiştir. Kentte, demircilik, debbağlık, keçecilik, saraçlık nalbantlık, semercilik, yemenicilik, ayakkabıcılık, sayacılık, mestçilik, sobacılık vb. birçok el sanatı faaliyet göstermiştir. Dericiliğin merkezi olan Safranbolu da özellikle hayvancılığa bağlı olarak debbağlık, yemenicilik, semercilik, nalbantlık gibi el sanatları dikkat çekmektedir. Önemli bir kervan yolu üzerinde bulunan kent birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve çeşitli kültürel varlıkların oluşmasına, sivil mimarinin zenginleşmesine etken oluşturmuştur. Safranbolu, tarihi dokusu bozulmadan birçok medeniyetin izlerini günümüze kadar ulaştırmayı başarmış ender kentlerden biridir. Sahip olduğu kültürel miras unsurları günümüzde Safranbolu kentini önemli kültür turizmi duraklarından biri haline getirmiştir. Yıl boyu turist ağırlayan kent özellikle 17 Aralık 1994 tarihinde UNESCO'nun koruma listesine dâhil edilmesiyle beraber ünü tüm dünyada artmış ve yerli yabancı turistlerin ilgi odağı olmuştur.

Araştırmada diğer çalışma alanı olan Amasra kenti sahip olduğu doğal güzellikleri ile ön plana çıkmıştır. Günümüzde ise önemli bir turizm merkezi olan Amasra kenti geçmişte birçok uygarlığı içinde barındırmış tarihi kentlerden biridir. Sahip olduğu kültürel varlıkları, tarihi dokusu ve el sanatlarıyla kültür turizminin

önemli merkezlerindedir. Yeraltı ve yerüstü kaynakları yöre halkının başlıca geçim kaynaklarını oluşturmaktadır. Geçmişten günümüze ulaşan maden işlemeciliğinin yanında, turizm ve el sanatları da gelişme göstermiştir. Amasra kentinin doğal yapısı, bir liman kenti olması ve zengin orman ürünleri el sanatlarında ağaç işçiliği (çekicilik sanatı), sepet örücülüğü, tel kırma gibi sanatı dallarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kentte özellikle ağaç işlemeciliği ve tel kırma sanatı faaliyet göstermektedir. Çalışma sonucunda her iki kent için elde edilen sonuçlar maddeler halinde ortaya konulmuştur.

- Safranbolu, sahip olduğu tarihi dokusu, geleneksel evleri, çarşısı ve ile öne planla çıkmaktadır. Kente gelen turistlerin el sanatları konusuna çok hâkim olmadıkları, kente gelme amaçlarının kentin sahip olduğu tarihi dokusu olduklarını belirtmişlerdir. Amasra ise daha çok doğal güzelliklerinin yanında sahip olduğu doğası ve deniz turizmi sebebiyle, gelen turistlerin el sanatları noktasında yetersiz bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.
- Her iki kentte yaşayan halkın, turizmin kent üzerinde oluşturduğu olumsuz baskılarından dolayı bir endişeye sahip oldukları belirlenmiştir. Özellikle kalabalık turların kentlere gelişi ve çevreye verdikleri gürültü ile tarihi yapılara verdikleri bilinçsiz temaslar (dokunma, koparma gibi eylemler) zarar vermektedirler. Bu sebep ile tur operatörlerinin tarihi kentler konusunda eğitilmesi gerekmektedir.
- Safranbolu kentinde unutulmaya yüz tutmuş olan el sanatlarının yeniden canlandırılması için gerekli tedbirlerin alınması gereklidir.
- Amasra kentinde ise yoğun talep olarak görülen ahşap konusunda gelen turistlerin uygulama alanları isteği üzerine atölye imkanlarının geliştirilmesi gerekmektedir.
- El sanatlarının günümüzdeki son temsilcilerinin özlük haklarının iyileştirilmesi konusunda bazı kararların alınması gereklidir. Nasıl ki devlet sanatçıları özlük hakları devlet tarafından sağlanırken, günümüzdeki son temsilcilerinde özlük hakları konusunda bir düzenleme yapılmalıdır.
- Turizm kentlerin ortak sorunlarından biriside otopark sorunudur. Özellikle gezi güzergahındaki yoğunluktan dolayı kente girişlerde zorluklar yaşandığı tespit edilmiştir.

- Bir kültür unsuru olan el sanatları ülke ve bölgeler açısından büyük önem arz etmektedir. Gelişmesi ve kuşaktan kuşağa aktarılmasına katkı sağlayacak tedbirler alınması gerekmektedir. Ayrıca devlet tarafından maddi teşvik verilerek, çırakların ücretleri ödenerek ve el sanatları konusunda farkındalık oluşturularak gelişmesine katkı sağlanacağı tespit edilmiştir.
- Turizmle iç içe olan geleneksel el sanatlarının turizme olan etkilerinin artırılması için tanıtımın önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir.

5.2. Öneriler

Yapmış olduğumuz araştırma kapsamı neticesinde ulaşılmış olduğumuz sonuçlar çalışama alanına yönelik öneriler ve gelecekte bu alanda araştırma yapacak kişilere yönelik öneriler iki başlık altında sunulmuştur;

5.2.1. Araştırma Alanına Yönelik Öneriler

El sanatları toplumların kültürlerini, yaşam biçimlerini, gelenek ve göreneklerini, üretildikleri dönemin özelliklerinin yansıtan önemli kültürel hazinelerdir. Çevresel faktörler, doğal ve beşeri özellikler, hammadde gibi pek çok etken el sanatlarının çeşitlilik göstermesine neden olmuştur. Batı Karadeniz bölgesinin iki önemli turizm merkezi olan Safranbolu ve Amasra kentlerinde farklı el sanatları gelişme göstermiştir. Çalışma alanı olan Safranbolu ve Amasra kentlerinde el sanatlarının farkındalığının artması, turizmin gelişmesi ve kültürel mirasın korunarak gelecek kuşaklara aktarılmasına katkı sağlayacak çalışma alanına yönelik öneriler maddeler halinde sıralanmıştır.

- Çalışma alanı olan Safranbolu ve Amasra kentlerinde turist karşılama noktaları oluşturulmalıdır. Bu özel alanlarda yerel yönetimler, paydaşlar ve gönüllüler tarafından organize edilen geleneksel müzikler eşliğinde turistler karşılanmalıdır.
- Kentlerin tanıtımında Sosyal medya aktif olarak kullanılmalı, çeşitli basın kuruluşlarından yardım alınmalı, çeşitli tabelalar asılmalı ve kenti anlatan el kitapçıkları bastırılarak tanıtımlar artırılmalıdır. Belirli noktalara örnek imalathaneler ve yöresel mağazalar açılarak stantlar kurularak Türk el sanatı ürünleri teşhir edilmeli ve tanıtımı sağlanmalıdır.

- Halk eğitim merkezleri veya lise dengi okullarda eğitimi verilerek el sanatlarının gelişmesini sağlanmalıdır.
- Her iki araştırma sahasında destinasyonu ziyaret eden turistlere kentle özdeşleşen yöreyi anımsatacak ücretsiz ufak hediyeler takdim edilmesi önerilmektedir.
- Safranbolu ve Amasra destinasyonların da gezi esnasında kentin kültür varlıklarını ve el sanatlarının tanıtılmasına katkı sağlayacak ücretsiz rehberlik hizmetleri verilmesi önerilmektedir.
- Araştırma alanını ziyaret eden turistlerin karşılaştığı zorluklar arasında otopark sorununun olduğu görülmüştür. Kentlerin tarihi dokusu bozulmadan otopark sorununa çözüm olacak projeler geliştirilmesi önerilmektedir.
- Şehri ziyaret eden turistlere el sanatlarını deneyimleme fırsatı vererek algı oluşması sağlanmalıdır.
- Çalışma alanı olan her iki turizm merkezlerinde belirli noktalara stantlar kurularak yöresel yiyecekler ücretsiz olarak tadım yaptırılmalıdır.
- Gelen ziyaretçilerin şehri daha rahat gezmeleri adına Safranbolu ve Amasra kentinin belirli noktalarına kültürel değerleri gösteren kavram haritaları konulmalıdır. Patent ve coğrafi işaret alınmalı, toplum Türk el sanatları konusunda bilinçlendirilmeli ve algı oluşturulmalıdır.
- Destinasyona gelen ziyaretçilere yönelik ücretsiz gezi araçları tahsis edilerek kenti daha kolay gezmeleri sağlanmalıdır.

5.2.2. Alanda Çalışma Yapacaklara Yönelik Öneriler

- Kültürel mirasın oldukça zengin olduğu çalışma alanında gelecekte çalışma yapmak isteyen araştırmacıların; Geleneksel el sanatlarını ayrı ayrı ele alarak çalışma yapması önerilmektedir (dericilik, demircilik, cam üfleme vb.).
- Bireylerin geleneksel el sanatlarına yönelik tutum ve davranışlarını içeren çeşitli çalışmalar yapılmalıdır.
- Turizm öğrencilerinin konu üzerindeki düşüncelerini almak amacıyla çeşitli çalışmalar yaptırılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. (2011). *Karabük Safranbolu El Sanatları*. Anıt Matbaa, Ankara.
- Akın Acuner, Ş. (2006). Turizmde Sürdürülebilirlik Anlayışı İçerisinde Alternatif Turizm Türlerinin Yeri. *Verimlilik Dergisi*, (4), s: 1-12.
- Açıksöz, S., Bollukcu, P. ve Cengiz Gökçe G. (2017). Amasra-Ahatlar Köyü İçin Ekoturizme İlişkin Öneriler. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19 (2), s: 40-49.
- Akın, A. (2018). El Sanatlarının Turizme Etkisi: Gaziantep Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18 (3), s: 241-263.
- Akpınarlı, F. H. ve Aydın, Ş. (2019). Artvin İli Arhavi İlçesi Mısır Kapçığı Örücülüğü. *Akademik Sanat; Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi*, 4 (8), s: 50-65.
- Akpınar Külekçi, E, Bulut, Y. ve Sezen, I. (2020). Oltu ve Olur (Erzurum) İlçeleri Yayla Turizmi Potansiyelinin Coğrafi Bilgi Sistemiyle Belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24 (1), s: 291-302.
- Akçakale, N. (2013). Gerede'de Son Mest Ustaları ve Mest Yapımı. *Uluslararası Gerede Kültürü ve Sanatı Sempozyumu*, Gerede, Bolu.
- Akkaya, K., A. ve Şimşek Tolacı S. (2021). Somut ve Somut Olmayan Kültürel Miras Üzerine: Antalya Akseki Çukurköy. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 52, s: 91-112.
- Akmeşe, H. , Ataman, D. ve Aras, S. (2018). Somut Kültürel Mirasın Turizm Açısından Değerlendirilmesi: Mardin İli Örneği. *International Journal of Social Humanities Sciences Research*, 5 (29), 3598-3607.
- Akpulat, N. , A. ve Polat Üzümcü, T. (2020). Geleneksel Türk El Sanatlarının Yaratıcı Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi: Ödemiş Yerel Halkının Bakış Açısı. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7 (51), s: 584-597.
- Aktaş, A. (2002). *Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi*. Azim Matbaa, Antalya.
- Akkuş, Ç., Akkuş, G. ve Bayraktar, Y. (2017). Somut Kültürel Mirası Koruma Çalışmaları: Erzincan-Kemaliye Sit Alanı. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 12 (35), 1-12.

Altaş, T. N., Çavuş, A., Zaman, N. (2015). Türkiye'nin Kış Turizmi Koridorunda Yeni Bir Kış Turizm Merkezi: Konaklı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, s: 345-365.

Altay, T. (2019). *Safranbolu'nun Sürdürülebilir Turizm Açısından Değerlendirilmesi ve Yerel Halkın Turizm Etkinliklerine Yaklaşımı*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Karabük

Altay, T. ve Aydın, F. (2020). Yerel Halkın Turizme Yaklaşımı: Safranbolu Örneği. *Türk Coğrafya Dergisi*, 75, s: 81-94.

Altıntaş, Y. (1992). *Kamu ve Özel Kuruluşlarla Orta Öğretimde, Üniversitelerde El Sanatlarına Yaklaşım ve Sorunları*. Türk Tarih Kurumu Basımevi. Ankara.

Alp, A. (2000). *Bir Başka Güzeldir Safranbolu*. Evrensel İletişim Yayınları. Aydan Web Tesisleri, Ankara.

Arca, D. (2010). *Tarihi Yapıların Kayıt Altına Alınması Ve Korunmasına Yönelik tarihi Kent Bilgisi Sistemi Oluşturulması: Safranbolu Örneği*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Jeodezi ve Fotogrametri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak.

Arda Akyıldız, N. ve Olgun, N. T. (2020). Sürdürülebilir Anadolu Tarihi ve Geleneksel Değerlendirme Maddi Olarak Canlandırılması Bağlamında Konut Alanları Turizmle Kültürel Miras. *Uygulamalı Turizm Araştırması Dergisi*, 1 (1), s: 1-16.

Arslaner, E. ve Erol, G. (2017). Alternatif Turizmin Bazı Türleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5 (4), s: 422-438.

Arslan, F., Çağlar, M. ve Gürbıyık, C. (2017). Kültürel Miras Kapsamında Kaybolmaya Yüz Tutmuş Meslekler: Turgutlu Örneği. *Studies Of The Ottoman Dman*, 7 (13), s: 212-247.

Arıkan, K. H. ve Gök O. M. (2021). Kahramanmaraş Yemeni ve Çarıklarında Kullanılan Deri Malzemesinin Özelliklerinin İncelenmesi. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 9 (1), s: 64 – 76,

Atsan, A. ve Cevdet Çetinsöz, B. (2019). Mağara Turizmini Tercih Eden Turistleri Motive Eden Faktörler: Aynalıgöl (Gilindre) Mağarasına Yönelik Bir İçerik analiz. *Journal of Tourism Theory and Research*, 5 (2), s: 260-272.

- Avcı, H. (2019). *Eko Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi ve Yerel Halkın Tutumu: İskilip Örneği*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Ayaz, N., Apak, Ö. C. ve Sünbül, K. (2018). A Meta-Analysis on Cultural Heritage Sites: Case Study of Safranbolu, *Journal of Turkish Tourism Research*, 2 (1), s: 1-14.
- Aydın, O. (2012). Türkiye’de Alternatif Bir Turizm; Sağlık Turizmi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (23), s: 91-96.
- Aygün, G. S. (2020). *Kültür Turizmi ve Yerli Turistlerin Buna İlişkin Algıları Üzerine Bir Araştırma: Safranbolu Örneği*. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Karaman.
- Ayrıksa, A. (2019). *Amasra’da Yaşayan El Sanatlarından Çekicilik*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Ana sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir.
- Ayrıksa, A. ve Etikan, E. (2020). Amasra’da Yaşayan El Sanatlarından Çekicilik. *Folklor Akademi Dergisi*, 3 (4), s: 217 - 234.
- Ayvazpınarı, B. (2020). *Safranbolu’nun Şehir Coğrafyası*. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Karabük.
- Bal, K. (2019). *Yat Limanları Hizmet Alanlarındaki Müşteri Memnuniyetinin Aidiyet ve Davranışsal Niyetler Üzerindeki Etkisi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.
- Balkanal, Z. (2021). Gerede’de Kaybolan Bir Meslek “Bakırcılık”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, s: 68-85.
- Bandeoğlu, Z. (2016). Türkiye’de Kültür Turizmi Potansiyeli Üzerine Bir Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5 (2), s: 155-168.
- Barlas, U. (2004). *Safranbolu Kültür Tarihi Araştırmaları*. Senfoni Matbaası İstanbul.
- Barutçugil, İ. (2011). *Kültürler Arası Farklılıkların Yönetimi*. Kariyer Yayıncılık.

- Bayazıt, N. (2014). Safranbolu Evlerinin Plan Tipolojisi ve Kullanıcı İhtiyaçları Hiyerarşisi. *Tasarım + Kuram*, 10 (17), s: 1-15.
- Behiç, N. H. ve Öz, C. (2019). Geleneksel El Sanatlarımızdan Elazığ "Palu Çakmasının Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Çalışma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), s: 181-190.
- Benli, S., Can, M., Can , Ü. Ç. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Spor ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s: 95 -110.
- Bilici, N. ve Işık, Z. (2018). Bölgesel Kalkınmada Yayla Turizmi: Rize İli Örneği. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (1), s:1-21.
- Bostancıeri, B. (2019). *Gaziantep'te Kültür Turizmi: Yerli Turistlerin Algılarının Değerlendirilmesi*. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep.
- Bölükbaşı, Y. ve Artar, M. (2017). Sürdürülebilirlik ve Sakin Şehir Tartışmaları; Amasra Örneği. *International Sustainable Tourism Congress / November 23-25*, Kastamonu.
- Can, M. (2013). Geleneksel Türk El Sanatlarının Turizme ve Ekonomiye Katkısı. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (2), s: 259-266.
- Can, M. (2009). *Kültürel Miras ve Müzecilik*. Çalışma Raporu. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Coşar, Y. (2017). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasında Kadın Emeğinin Rolü. *Sosyal Politikaları Araştırma Dergisi*, 17 (38), s: 115-138.
- Coşkun, S. (2017). *Karabük Çevresinin Vejetasyon Ekolojisi ve Sınıflandırılması*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi. Karabük.
- Coşkun, S., Uçar Sever, A., Adanalı, Y., Ekrem, S. E., Kaynakçı, A. G., Erkal, H. ve Un, H. (2013). *Gelenekten Geleceğe: Türkiye'de Somut Olmayan Kültürel Miras*. Ankara; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Cömert, M. ve Sökmen, A. (2017). Türkiye’de Gastronomi Turizmi: Antalya’da Konaklayan Turistler Üzerine Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14 (3), s: 6-26.

Çakır, Ö. B. (2017). *Bolu İli Mengen İlçesinde Bulunan Tel Kırma İşlemelerinin İncelenmesi ve Yeni Tasarımlar*. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. El Sanatları Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Çakmak, S. (2020). Kültürel Miras Yaklaşımıyla “Türkiye: Potansiyelini Keşfet” Logosunun Simgesel Olarak Çözümlemesi. *İdil*, 65, s: 155-164.

Çakmakçı, E. ve Öztürk, Ş. (2019). Toplumsal Değişimin Bir Faktörü Olarak Turizm. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 47 (2), s:1-17.

Çamlıca Şendemir, N. (2019). *Tarihsel Kentlerin Çevre Sorunları Çözüm Önerileri Ve Halkın Görüşleri: Safranbolu Örneği*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Safranbolu.

Çarbuğa, Ü. ve Pekerşen, Y. (2017). Botanik Bahçeleri ve Turizm. *Gastroia: Journal of Gastronomy and Travel Research*, 1 (1), s: 26-35.

Çavuş, A., Işık, F., M. ve Yalçın, C. (2018). Gastronomi Turizmi Çekiciliği Açısından Zigana Yöresi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, s: 3043-3057.

Çelik, D. (2013). *Karabük İli Safranbolu İlçesinde Bulunan Deri Ürünlerin ve Yemeni Yapımının İncelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Çetinkaya, A. (1998). *Alternatif Turizm Türlerinin Safranbolu’ Da Uygulanabilirliği*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Çolak, E. (2010). *Destinasyon Bazında Marka Denkliği Ve Doğu Karadeniz Yayıllarının Eko Turizm Açısından Marka Denkliğine İlişkin Bir Uygulama*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Çorbacı, L. Ö. (2014). *Doğal ve Kültürel Değerleri İle Amasra'nın Peyzaj Planlaması*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Çulha, O. (2008). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Journal of Yaşar University*, 3 (12), s: 1827-1852.

Çubuk, G. (2019). Hatay ili Samandağ İlçesi Bitkisel Sini Örucülüğü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s: 482- 489.

Dağı, F. ve Çelik, Ö. (2020).Safranbolu'da Meslek Folkloru Bağlamında Demircilik. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), s: 26-38.

Dağ, Ö. (2017). *Geleneksel Amasra Evleri Plan Tipolojisi*. İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Davulcu, M. (2013). Bartın Yöresinde Ahşap Tekne Yapımcılığı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 23-54.

Davulcu, M. (2015). Karadeniz Bölgesinde Ahşap Tekne Yapımcılığı ve Günümüzdeki Durumu, GÜ. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, s: 93-125.

Davulcu, M. (2015). Antalya'da Demircilik ve Bıçakçılık Mesleklerine Dair Tespit ve Değerlendirmeler, *Sanat ve Dil Araştırmaları Enstitüsü Kalemisi Geleneksel Türk Sanatları Dergisi*, 3 (6), s: 17-57.

Demir, M. ve Varol, A. H. (2019). Bartın Yöresine Ait Tarihsel ve Kültürel Bir Değer: Tel Kırma İşİ. *Social Sciences Studies Journal*, (37), s: 3142-3153.

Güdü Demirbulat, Ö., Özdemir, S. S.ve Bozok, D. (2015). El Sanatları ve Turizm İlişkisi Çerçevesinde Türk Halı Dokumacılığının UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesinde Yer Alan Örnekler Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *14. Geleneksel Turizm Paneli*, s: 564-577.

Demiroğlu, C. O. (2006). *Kültürel Miras ve Turizm Bağlamında Prinkabo Palace (Büyük Ada Rum Yetimhanesi) İçin Uygulanabilir Bir Yatırım Projesi*, İstanbul.

- Diker, O., Deniz, T., Çetinkaya, A. (2016). Erişilebilir Turizm Açısından Safranbolu Turizm Destinasyonunun Uygunluğunun Değerlendirilmesi *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 334-348.
- Diker, O. ve Taşkın, D. (2017). *Coğrafya ve Tarih Perspektifinden Somut Kültürel Miras ve Türkiye*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Diñer Akmeşe, S. (2015). *Unesco'da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği*. Unesco Türkiye Millî Komisyonu. Ankara.
- Doğan, T. İ. (2013). *Turistik Destinasyon İmaj Ölçeği: Safranbolu Örneği*. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Karabük.
- Doğan, Ö. (2019). *Deniz Turizminde Kümelenme Bağlamında Marina İşletmeciliğinde Stratejik Yönetişim: Muğla İli Örneği*. Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Antalya.
- Dönmez, Y., Gökyer, E. ve Aşkın K. F. (2015). Safranbolu Yörük Köyü ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyelinin R'WOT Analizi ile Değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (5), s: 70-83.
- Dursun, T. M. ve Karahan, S. (2019). UNESCO Yaşayan İnsan Hazinesine Öneri: Örücü ve Ağaç Oymacı Üzerine Bir Değerlendirme. *Journal of Travel and Tourism Research* .14, s: 56-71.
- Efe, T. (2013). *Kosova'da Osmanlı Sivil Mimari Örneklerinin Işığında Kültürel Mirasın Korunması*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimler Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Ankara.
- Ehsani, A. (2016). Trabzon'da Bakırcılık. *Nefeslik Dergisi*, 2 (2), s: 56-57.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15 (1-2), s: 51-59.
- Emir, G. (2018). *Amasra'da Ev Pansiyonculuğu Algısı ve Uygulama Sorunları*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.

Ersöz, D. (2021). *Turizm Kenti Safranbolu'nun Osmanlı'dan Günümüze Gelen Kültürel Miras Değerlerinden El Sanatlarının Araştırılması*. Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Karabük.

Eraslan, A. (2009). Antakya ve Çevresinde El Zanaatları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (12), s: 373-402.

Ertaş, A. (2014). Ankara İli Bakırcılık Sanatı. *Folklor/ Edebiyat Dergisi*. 20 (79), s: 161-178.

Eryücel, Ö. (2018). *Turizmde Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği: Kazdağı Türkmen Köyleri Örneği*. Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

Eser, T. (2020). *Halk Mimarisi Kapsamında Safranbolu*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Van.

Eski, M. (2018). *Kastamonu Basınında Safranbolu*. Safranbolu Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları.

Fidan, F. (2011). *Safranbolu'da Tabakhane Bölgesi Örneğinde Endüstriyel Alanların İncelenmesi, Kamusal Fonksiyonlarla Yeniden Değerlendirilmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Fidan, S. (2017). Gaziantep'te Zanaatlar: Semercilik, Çulculuk ve Palancılık. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (2), s: 580 – 593.

Garda, B. (2014). *Macera Turizmi Pazarlaması Yeni İlgi Turizminin Yeni Yüzü* Çizi Yayınevi. Konya.

Gelenekten Geleceğe Türkiye De Somut Olmayan Kültürel Miras. T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Gökalp, Z. (2010). *Kültür ve Medeniyet. Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak*. Gençlik Kitabevi Yayınları, Konya.

Gören, S. (2020). Gelenekten Geleceğe Bartın İşi Tel Kırma. *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8 (21), s: 29 - 48.

- Güllü, K. ve Yaşar, M. (2019). Yerel Halkın Alternatif Turizm Potansiyeli Algılaması: Elazığ Örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, s: 107 - 126.
- Gülüm, K. ve Torun, F. (2009). *Nemrut Dağı (Adıyaman) ve Civarının Eko-Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, s.111-124. 10. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. 21–24 Ekim. Mersin. Detay Yayıncılık. Ankara.
- Gümüş, M. ve Dilek, M. (2020). *Kültürel Miras ve Turizm (Disiplinlerarası Yaklaşım)*. Detay Yayıncılık.
- Günay, R. (1998). *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*. Yem Yayın Yapı-Endüstri Merkez Yayınları. İstanbul.
- Gündoğan, M. (ed.). (2013). *Batı Karadeniz Gemi İnşa ve Entegre Sanayii Sektör Analizi*. Bartın.
- Güngördü, E. (2007). *Türkiye'nin Turizm Coğrafyası*. Asiy Yayın Dağıtım Ankara.
- Gürbüz, A. (2003). Yerel Kalkınma Stratejisi İçinde Turizm ve Safranbolu. *Bilig Dergisi*, 24, s: 29 - 48.
- Gürel D. (2018). *Somut Olmayan Kültürel Miras Etkinliklerinin 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanımı*. Gazi Üniversitesi Eğitimi Bilgileri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara.
- Güvenç, B. (2010) . *İnsan ve Kültür*. Boyut Yayınları, İstanbul.
- Güzel, Ö. F. (2010). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 2 (2), s: 87 - 100.
- Hema Elektrik Üretim A.Ş. (2017). *Amasra Termik Santrali Projesi 1/1.000 Ölçekli Uygulama İmar Planı Açıklama Raporu*. (HATTAT HOLDİNG). Ankara.
- İbret, Ü., Aydıöz, D. ve Uğurlu, M. (2015). Kastamonu Şehrinde Kültür ve İnanç Turizmi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 32, s: 239-269.
- İstanbul Valiliği İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (2014). Kültürel Mirasın Korunması, İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP)*. Rehber Kitabı, Haziran.

- Kadem, E. (1998). *Safranbolu'nun Turizm Potansiyeli*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.
- Kalay, A. H. (2017), "Bir Kültürel Miras Varlığı Olarak Gevaş İlçesinde Geleneksel Çorap Örmeciliği". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), s: 369 -392.
- Kalyoncu, H. (2010). *Tarih İçinde Safranbolu*. Safranbolu Belediyesi Kültür Hizmetleri.
- Kan, N. (2019). *Türkiye'de Deniz Turizmi Stratejileri: İzmir İçin Bir Analiz*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Denizcilik İşletmeleri Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. İzmir.
- Kavaklı, Z. (2015). *Karabük İli Safranbolu İlçesinin Kelebek (Lepidoptera) Türleri*. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2 (2) , 93-114.
- Kaya, S. (2014). *Geleneksel Türk Sanatları Ana Sanat Dalı Düzce İli Kaynaşlı İlçesi Ahşap El Sanatları*. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları Anasanatdalı Yüksek Lisans Tezi. Isparta.
- Kaya Özdemir, D. (2016). *Kent Kimliğinin Sürdürülebilirliği İçin Peyzaj Yönetim Anlayışının Geliştirilmesi: Bartın-Amasra Örneği*. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.
- Kılıç Karatay, S. (2018). Aksaray Ahşap İşçiliği. *Journal of Awers*, 3, s: 145-150.
- Kılıç Karatay, S. (2020). Kilis İli Yemeni Sanatı. *Sanat Dergisi*, 35, s: 189-196.
- Kıyıcı, Ş. (2010). *Bir İmaj Çeşidi Olarak Destinasyon İmajı ve Turizmde Destinasyon İmajının Ölçülmesi (Amasra Örneği)*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak.
- Kivela, J. and Crotts, J. (2006). Tourism And Gastronomy: Gastronomy's Influence On How Tourists Experience A Destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research: Hong Kong*, (30), s: 354-377.

- Koçak, E. (2020). Kültürel Mirasın Ülke Turizmine ve Ekonomisine Katkısı: Yalvaç Keçeciliği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8 (2), s: 317-327.
- Korkmaz, Ö. (2017). Kültür Turizminde Müzelerin Yeri: Baksı Müzesi ve Bayburt Ekonomisine Etkisi. *Journal of Yaşar University*, 12 (45), s: 76-92.
- Koşan, A. (2013). Kış Sporları Turizmi – Kayak Turistlerinin Kış Turizm Merkezlerini Algı ve Değerlendirmelerine Ait Bir Araştırma (Palandöken’de Bir Uygulama). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (2), s: 293-324.
- Koyuncu, H.ve Tunçözgür, Ü. (2012). *Mübadele ve Safranbolu*. Karabük Valiliği Yayınları. Karabük.
- Kurt, C. (2020). Amasra’da Yaşayan Son Ağaç Torna Ustası: Ali Rıza Vatandaşlar. *Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13 (70), s: 97-105.
- Kurtipek, A. ve Akbulut, D. (2021). At Binicilik Takımlarının Motosiklet Kültürü Üzerindeki Yansımaları. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 8, s: 155-174.
- Küçük, A. M. (2013) *İnanç Turizmi Açısından Türkiye’de Dini Mekânlar*. Berikan Yayınevi. Ankara.
- Minare, K. (2019). *Safranbolu Hakkında Uluslararası Kültürel Miras Hukuku Kapsamında Bir Araştırma*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı. Eskişehir.
- Muslu, A. (2015). *Türkiye’de Deniz Turizminde Ürün Farklılaştırması ve Kalite Yönetimi*. İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.
- Oğuztürk, T. (2016). *Kıyı Alanlarındaki Peyzaj Değişim Dinamiklerinin Amasra Örneğinde İrdelenmesi*. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.
- Öksüz, M. (2019). *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcıları: Karaman El Sanatı Ustaları Üzerine Bir İnceleme*. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Karaman

- Öktem, E. (2020). *Kültür Turizmi Kapsamında Unutulmaz Turizm Deneyiminin Müşteri Memnuniyetine ve Davranışsal Niyete Etkisi*. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Gümüşhane.
- Özbek, Ö ve Çevik, S. (2018). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Taşıyıcısı Olarak Geleneksel El Sanatları: Gönen İlçesinin Yaşayan Miras. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6 (4), s: 588-603.
- Özkarıcı, M. (2017). *Kahramanmaraş'ta Bakırcılık Sanatı*. 9. Milletlerarası Halk Kültürü Kongresi Maddi Kültür Bildiri Kitabı. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, s: 357-377.
- Özsoy, Y. (2019)ZÖH. *Somut Olmayan Kültürel Mirasın Turizm Alanında Değerlendirilmesi. Gazipaşa Örneği*. Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Kastamonu.
- Özgenç, C. ve Mesci, M. (2020). Botanik Turizm Bağlamında Botanik Bahçesi Kurulumuna Yönelik Paydaş Görüşleri: Gümüşova Örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21 (2), s: 239- 257.
- Özdemir, Ü. (2011). Kurcaşile İlçesinde Geleneksel Ahşap Tekne Yapımı. *Doğu Coğrafya Dergisi*,11 (16), s: 193-210.
- Özdemir, M. ve Ozan, Kaya, F. (2011). Günümüzde Gaziantep İlinde Bakırcılık. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (3), s: 1149-1170.
- Özdemir, Ü. (2013). Safranbolu'nun Kültürel Miras Kaynakları ve Korunması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 16, Sayı 26, s: 129 – 142.
- Özdemir, M. ve Çelik, D. (2013). Safranbolu İlçesinde Mest Yapımı. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*,1 (17), s: 133-147.
- Özdemir, M. (2019). Geleneksel Meslekler ve Bir Ustanın Hikâyesi: Giresun'da Demircilik. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, (21), 493 - 510.
- Özdemir, M. ve Yıldırım, Ş. (2019). Gaziantep İlinde Kedene Yapımı. *Vocational Education Dergisi*, Cilt, 14, Sayı, 4, s.11-21.

- Özkaya, A. (2004). Antakya'da Sıcak Demircilik. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (2).
- Özkoca, B. ve Bozkururent, H. (2013). Çorum İli İskilip İlçesi Geleneksel El Sanatlarına Genel Bir Bakış. *Akdeniz Sanat Dergisi*, Cilt, 6 Sayı,12, s: 95-105.
- Özmen, N.ve Eren, M. (2020). Safranbolu’da Gastronomi Turizminin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Ekonder Uluslararası Akademik Dergi*, 4 (1), s: 142-168.
- Pınar, İ. ve Özler Sarı, F. (2017). Ege Bölgesi’nde Sürdürülebilir Deniz Turizmine Yönelik Nitel Bir Araştırma ve Gzft Analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi*, 9 (1), s: 55-72.
- Rzayeva, S. (2020). Küreselleşmenin Kültürel Akışları ve Somut Olmayan Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 29, s: 33-52.
- Saatçi, G., Övgü Demiral N.ve Eğilmezgil Yılmaz, S. (2018). Kültürel Miras Kaynağı Olarak Bozcaada’nın Somut ve Soyut Kültürel Varlıkları Üzerine Kavramsal Bir Değerlendirme. *Doğu Akdeniz Turizm Sempozyumu*, İskenderun.
- Yıldırım Saçılık, M. ve Toptaş, A. (2017). Kültür Turizmi ve Etkileri Konusunda Turizm Öğrencilerinin Algılarının Belirlenmesi. *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 107-119.
- Sağ, Ç. (2018). *İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Somut Olmayan Kültürel Miras Eğitimine Yönelik Etkinlik Temelli Bir Eylem Araştırması*. Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.
- Sarı, Y. (2001). *Amasra İlçesinin Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerlerinin Sürdürülebilir Turizm Bağlamında İrdelenmesi*. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak.
- Sarioğlu, H. ve Bağcı, V. (2016). Seyahatnamelere Göre Gerede/Bolu El Sanatları. *Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi*, 9 (17), s: 88-104.

- Savaş, D. ve Özdemir, C. (2020). Çanakkale'nin Turizm Gelişiminde Kültürel Miras Değerleri *Journal of Global Tourism and Technology Research (JGTTR)*, (1), s: 78-88.
- Savaşkan, Y. ve Haliloğlu, S. (2021). Ekolojik Turizm Çerçevesinde Acarlar Longozu'na Yönelik E Yorumların Analizi. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, Cilt 3, Sayı (1), s: 6-20.
- Serçeoğlu, N., Boztoprak, F. ve Tırak, L. (2016). Gastronomi Turizmi İle Şehir Markalaşması İlişkisi: Atatürk Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (2), s: 94-114.
- Sevinç, F ve Duran E. (2018). Sürdürülebilir Deniz Turizmi ve Tüketim Paradoksu: Tüketirken Tükenmek. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 10 (2), 173-196.
- Seyirci, M. ve Topbaş, A. (1999). Anadolu'da Keçecilik. *Erdem*, 10 (30), s: 577-597.
- Soykan, A., Efe, R., Sönmez, S. ve Cüberal, İ. (2008). Balıkesir İl'inin Mağara Turizmi Potansiyeli. 3. *Ulusal Balıkesir Turizm Kongresi*, s: 393-400.
- Subaşı, E. ve Arslan Kalay, H. (2016) Sivas'ta Kalaycılık. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 36, s: 258-288.
- Şahin, Y. (2017). Yaşayan Bir El Sanatı Zonguldak İşlemeleri ve Düşündürdükleri. *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (12), s: 47-54.
- Şahin, G. ve Karadağ, A. (2021). İstanbul'un Kaybolmaya Yüz Tutmuş Kültürel Değerlerinden Beykoz Bastonu. *Milli Folklor*, 17 (131), s: 204-218.
- Şendil, N. G. (2017). *Kent Kimliği: Safranbolu Örneği*. Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Bursa.
- Şimşek, E. (2015). Meddahlıkta, "Yaşayan İnsan Hazine Listesi " ne Eklenmesi Gereken Bir İsim: Kadırlılı Yusuf Sıra. *Millî Folklor*, 106, s: 5-13.
- Tachir, G. (2019). *Kıyı Kentleri ve Ekolojik Turizm İlişkisinde Bütünleşik Konaklama Yaklaşımı: Dedeoğlu ve Dadia Örnekleri*. Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı, Doktora Tezi. Edirne.

- Tekdamar, D. (2017). *Tarihi Ve Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği Bağlamında Kültürel Peyzaj Koridorlarının Planlanması ve Tasarımı: Amasra Örneği*. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.
- Teke, T. ve Çalışkan, E. (2018). Geçmişten Günümüze Devrek'te Bastonculuk Geleneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (56), s: 95-100.
- Tekin, F. Ö. (2016). Alternatif Bir Turizm Türü Olarak Yayla Turizmi ve Bozkır İlçesinin Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır*, s: 1093-1107.
- Tuncel, M. (1980). Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, 23, s: 123-157.
- Tunçözgür, Ü. (2012). *Dünden Bugüne Safranbolu*. Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları. Karist.
- Tunçözgür, Ü. (2002). *Dünü ve Bugünü ile Safranbolu*. Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları. Işıl Yayıncılık.
- Turan, Ş. (2005). *Türk Kültür Tarihi. Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliğe*. Bilgi Yayın Evi. Ankara.
- Türker, N., Selçuk Ş. ve Özdemir, A. (2016). Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği. *Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 6 (1) s:1-13.
- Uğur, İ. ve Apak, C. Ö. (2021). Covid-19 Salgını Sürecinin Kültür Turizmi Destinasyonları Arz Yapıları Üzerine Etkisi: Safranbolu Örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), s: 5-19.
- Ulukavak, K. (2017). *Bir Safranbolulunun Penceresinden Safranbolu*, Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük.
- Üner, İ. ve Akpınarlı, F. H. (2018). Geleneksel Tekstillerin Özellikleri ve Çeşitleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, s: 133-145.
- Williams , A. H., Williams, R. ve Omar , M. (2014). Gastro-Tourism As Destination Branding İn Emerging Markets. 7. 4 (4), s: 1-18.

- Verim, E. (2015). Amasra'da Osmanlı Döneminde Kiliseden Çevrilmiş Bir Mabet: Fatih Camii. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi(OMAD)*, 2, (4), s: 58-74.
- Yanar, A. ve Arin, K. (2021). Bitkisel Örucülük ve Sepet Ürünlerinde Koruma Onarım Çalışmaları. *Art-e Sanat Dergisi*, 14 (27), s: 588-605.
- Yazgan, E. M., Kapuci, C. ve Cengiz, B. (2005). Çevreye Duyarlı Turizmin Geliştirilmesi Bağlamında Ekoturizm ve Amasra Örneği. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, s: 179-182.
- Yıldırım, S. ve Gür, D. (2016). Safranbolu'daki Roma ve Bizans Kalıntıları Üzerine Düşünceler. *Kesit Akademi Dergisi*, 2 (6), s: 210-241.
- Yolcu, M. A. (2014). Nevşehir'de Yaşayan Geleneksel Meslekler. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Yayınları. Ankara
- Yozcu, S. (2020). Mağara Tur Düzenlemesi ve Mağara Rehberinin Görevleri. *Turist Rehberliği Dergisi*, 3 (1), s: 44-58.
- Zengin, B. ve Gürkan, S. A. (2019). Afyonkarahisar Mutfağının Gastronomi Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*. 2 (2), s: 225-240.
- Zengin, B., Öztürk, E. ve Salha, H. (2006). Amasya İlinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Namık kemal üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri*, 1-22.
- Zeyrek, N., A. (2008). Besni'de Alternatif Turizm Potansiyeli. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (2), s: 451-466.
- Zor, A. Ö. (2019). *Kültürel Mirasın Turizm Üzerine Etkileri: Afyonkarahisar Örneği*. Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bartın Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi. Bartın.

İNTERNET KAYNAKLARI

- URL-1: <http://www.osmed.com.tr/turizm-nedir/>, Erişim Tarihi 10.08.2021.
- URL-2: <https://www.turizmebakis.com/alternatif-turizm-nedir-cesitleri-nelerdir/#>, Erişim Tarihi 18.08.2021.
- URL -3 <http://www.karabuk.gov.tr/safranbolu-ilcesi> (Erişim Tarihi 28.08.2021).
- URL-4 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Safranbolu> Erişim Tarihi 31.08.2021.
- URL-5 <https://karabuk.ktb.gov.tr/TR-63747/safranboluda-turizm.html> Erişim Tarihi 01.09.2021.
- URL-6 <http://camsepetim.com/cam-ufleme-sanati/> Erişim Tarihi 04.09.2021.
- URL-7 <https://www.amasra.com.tr/amasra-bartin-konumu-haritasi> Erişim Tarihi 01.10.2021.
- URL-8 <http://www.bartin.gov.tr/amasra-kultur---turizm1> Erişim Tarihi 01.10.2021.
- URL-9 <https://bartin.ktb.gov.tr/TR-68993/el-sanatlari.html> Erişim Tarihi 10.10.2021.
- URL-10 <https://www.arkasturizm.com/Sehir-Rehberi/bartin> Erişim Tarihi 10.10.2021.
- URL-11 <https://www.youtube.com/watch?v=tGwNuy9sYYA> Erişim Tarihi 14.10.2021.
- URL-12 <https://ozhanozturk.com/2017/12/30/amasra/> Erişim Tarihi 14.10.2021.
- URL-13 <http://www.bartin.gov.tr/amasra> Erişim Tarihi 18.10.2021.
- URL-14 <https://bartin.ktb.gov.tr/> Erişim Tarihi 04.11.2021.
- URL-15 <https://bartinhergungazetesi.com/bankoglu-ndan-bakanliga-kurucasile-seslenisi/10738/> Erişim Tarihi 04.11.2021.

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Kùltürün Özellikleri.....	19
Tablo 2: Kùltürel Miras Sınıflandırması.....	33
Tablo 3: Safranbolu'da Turizm Faaliyetleri	55
Tablo 4: Safranbolu'da Kùltürel Turizm Varlıkları.....	55
Tablo 5: 2000-2020 Yıllarında Safranbolu'yu Ziyaret Eden Turist İstatistik Verileri	58
Tablo 6: Amasra'da Yapılan Turizm Aktiviteleri.....	100
Tablo 7: Amasra Kùltür Varlıkları.....	101
Tablo 8: Yerel Halkın Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı	115
Tablo 9: Safranbolu Kentine Ait Geleneksel El Sanatları	117
Tablo 10: Safranbolu Geleneksel El Sanatlarının Bilinirliği	118
Tablo 11: Geleneksel El Sanatlarının Tanıtılması	119
Tablo 12: Geleneksel El Sanatlarının Geliştirilmesi.....	120
Tablo 13: Safranbolu Geleneksel El Sanatlarının Korunması	121
Tablo 14: Geleneksel El Sanatlarının Turizme Etkilerinin Artırılması	122
Tablo 15: Katılımcıların Görüşmeye İlişkin Fikirleri	123
Tablo 16: Yerel Halkın Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı	124
Tablo 17: Amasra Kentine Ait Geleneksel El Sanatları	126
Tablo 18: Amasra Geleneksel El Sanatlarının Bilinirliği	127
Tablo 19: Geleneksel El Sanatlarının Tanıtılması	128
Tablo 20: Geleneksel El Sanatlarının Geliştirilmesi.....	129
Tablo 21: Amasra Geleneksel El Sanatlarının Korunması	130
Tablo 22: Geleneksel El Sanatlarının Turizme Etkilerinin Artırılması	131
Tablo 23: Katılımcıların Görüşmeye İlişkin Fikirleri	132

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Safranbolu'nun Konum Haritası.	40
Şekil 2: Amasra'nın Konum Haritası	89

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Kente Adını Veren Safran Bitkisi	44
Resim 2: Tarihi Cinci Hanından Bir Görünüm	45
Resim 3: Safranbolu Lokumu	47
Resim 4: Tarihi Safranbolu Evi.....	48
Resim 5: Tarihi Safranbolu Evinden Bir Bölüm.....	49
Resim 6: Safranbolu Kentinden Bir Görünüm.....	50
Resim 7: Safranbolu Sokak Aralarından Bir Görünüm	51
Resim 8: Dr. Ali Yaver Ataman'ın Anıt Mezarı.....	52
Resim 9: Safranbolu Cam Teras (Url- 5)	53
Resim 10: Kazdağlı Cami	53
Resim 11: Safranbolu Tarihi Çeşmelere Bir Örnek	54
Resim 12: Safranbolu Eski Hükümete Konağı	57
Resim 13: Tarihi Yemeniciler Arastası.....	60
Resim 14: Tabakhane İsminin Verildiği Bir Sokak	61
Resim 15: Safranbolu El İşlemelerinin Satıldığı Dükkân	62
Resim 16: Safranbolu'da Hediyelik Eşyaların Satıldığı Dükkân.....	62
Resim 17: Safranbolu'da Demircilik Sanatıyla Üretilmiş Eşyalar	64
Resim 18: Safranbolu Evi Kapı Halka Ve Tokmaklarından Bir Örnek.....	65
Resim 19: Safranbolu'da Çilingirci Dükkânından Bir Görünüm	66
Resim 20: Demirci Ustası Akif Ünal	66
Resim 21: Deri Malzemedен Üretilmiş Bir Örnek	67
Resim 22: Deri Tabaklamada Kullanılan Makina.....	68
Resim 23: Deri Tabaklamada Kullanılan Havuz	68
Resim 24: Deri Fabrikasının Şuan Ki Görünümü	69
Resim 25: Safranbolu Tabakhane Müzesini Gösteren Tabela	70
Resim 26: Safranbolu'da Üretilen Yemeni Modelleri	72
Resim 27: Yemeni Ustası Erhan Başkaya.....	73
Resim 28: Bakırdan Yapılmış Günlük Kullanım Eşyası.....	75
Resim 29: Safranbolu'da Bakır Ürünleri Satılan Dükkân.....	76
Resim 30: Binek Ve Yük Hayvanlarına Takılan Nala Bir Örnek	78
Resim 31: Safranbolu Kentinde Kullanılan Nal Örneği	79

Resim 32: Deri Ürünlere Bir Örnek	81
Resim 33: Deri Ürünlere Örnek	81
Resim 34: Mest Örnekleri	82
Resim 35: Keçecilik Sanatına Bir Örnek	86
Resim 36: Safranbolu' da İmal Edilen Baston Örnekleri.....	87
Resim 37: Cam Üfleme Sanatı Ustası Mehmet Emin Gelir.....	87
Resim 38: Amasra'da Teknelerin Bulunduğu Alan (Url- 10).....	92
Resim 39: Amasra Çekiciler Sokağından Bir Görünüm	93
Resim 40: Amasra Kentinden Bir Görünüm (Url-11).....	95
Resim 41: Amasra'nın Doğal Güzelliklerinden Bir Görünüm	97
Resim 42: Amasra Turist Noktalarından Bir Görünüm	98
Resim 43: Tarihi Çekiciler Çarşısından Bir Görünüm.....	99
Resim 44: Amasra Kale Girişi	102
Resim 45: Amasra Kent Müzesi	102
Resim 46: Çekicilik El Sanatına Örnekler	106
Resim 47: Çekicilik El Sanatına Örnekler	106
Resim 48: Çekici Ustası Ali Rıza Vatandaşlar.	107
Resim 49: Tel Kırma Malzemelerinin Satıldığı Bir Dükkân	109
Resim 50: Bölgede Yapılan Ahşap Gemi Örnekleri (Url – 14).....	111
Resim 51: Sepet Örucülüğüne Örnekler	113

EKLER

EK 1: Mülakat Formu

MÜLAKAT FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu çalışma, görüşme şeklinde yapılacak olup Karabük Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Disiplinlerarası Kültürel Miras ve Miras Alan Yönetimi Anabilim Dalı'nda yürütülmekte olan " Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkilerinin Karşılaştırılması: Safranbolu - Amasra örneği " isimli tez çalışmasında kullanılacaktır. Bu çalışmada amaç, kültürel miras değerleri içinde önemli yer oluşturan geleneksel el sanatlarının Batı Karadeniz Bölgesinde yer alan önemli bir turizm potansiyeline sahip Safranbolu ve Amasra kentinde ele alınıp yöresel farklılıklar tespit edilerek, el işçiliği üzerindeki çeşitliliği ve bölgeyi ziyaret eden turistler üzerinde etkilerinin neler olduğu ileriye dönük neler yapılabilir? sorularına cevap bulabilmektir. Araştırmada elde edilen bilgiler tamamen araştırma amaçlı olarak kullanılacak olup herhangi bir kişi ya da kurumlarca paylaşılmayacaktır.

Elif KOCAKAYA

Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Tez Danışmanı

Yüksek Lisans Öğrencisi

-

Adınız – Soyadınız :

Yaşınız :

Doğum Yeriniz :

Eğitim Durumunuz :

Gelir Durumunuz :

Medeni Durumunuz :

Mesleğiniz :

SORULAR

1. Safranbolu /Amasra'da bildiğiniz geleneksel el sanatları nelerdir?
2. Gelen turistlerin geleneksel el sanatları konusunda fikirleri var mıdır?
3. Geleneksel el sanatlarının tanıtılması için neler yapılabilir?
4. Geleneksel el sanatlarının geliştirilmesi için sizce neler yapılabilir?
5. Geleneksel el sanatlarının korunması için hangi tedbirler alınabilir?
6. Geleneksel el sanatlarının turizme katkıları nasıl artırılabilir?
7. Eklemek istediğiniz şeyler var mıdır?

EK 2: Etik Kurul Kararları

Tarih ve Sayı: 26.03.2021 - E.21180

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Sayı : E-78977401-050.02.04-21180
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ

İlgi : 11.03.2021 tarihli ve E--100-17771 sayılı yazı.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 25/03/2021 tarih ve 2021/03-12 sayılı kararı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Elif ÇEPNİ
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurul Kararı (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BE6L5MJRD

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/karabuk-universitesi-ebys>

Adres: Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü Merkez/Karabük
Telefon: 444 0478
e-Posta: iletisim@karabuk.edu.tr İnternet Adresi: <http://www.karabuk.edu.tr>
Kep Adresi: karabukuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için: Nebahat IŞIK
Unvanı: Bilgisayar İşletmeni

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU
KARARLARI

TOPLANTI TARİHİ : 25.03.2021
TOPLANTI NO : 2021/03

Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu toplanmış ve aşağıdaki kararı almıştır.

Karar 12:

11/03/2021 tarihli Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ'in Etik Kurul form ve ekleri görüldü.

Karabük Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yasin DÖNMEZ danışmanlığında yürütülen "Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkilerinin Karşılaştırılması: Safranbolu - Amasra Örneği" konulu çalışma kapsamında uygulanmak üzere ekte sunulan çalışmasının etik kurallara uygunluğu oy birliği ile kabul edilmiştir.

ÖZGEÇMİŞ

Elif KOCAYA, 2011 yılında Eskişehir Anadolu Üniversitesinin işletme bölümünden mezun oldu. 2000-2017 yılları arasında özel bir firmada bölüm sorumluluğu görevi yaptı. Turizm üzerine çalışmalarına devam etmektedir. İngilizce bilmektedir.

AKADEMİK ÇALIŞMALAR

Deniz, T., & Kocakaya, E. (2020). Kültürel Miras Kapsamında Safranbolu'da Geleneksel Hamam Kültürü, Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 5 (2), 3-24.